

naam Nry Spanje. Organisatie.

zie ook:

~~ARCHIEF 1165/10~~

Uit		In	Uit		In	Uit		In	Uit		In
Datum	Aan	Datum	Datum	Aan	Datum	Datum	Aan	Datum	Datum	Aan	Datum
1/1	4	27/10	29 Jan. 1952	CR	29 Jan. 1952						
	B	29/10	29 sep. 1962	CS	29 sep. 1962						
	4	4/12	22 APR 1966	PEK	22 APR 1966						
	11/12										
	12/1										
	13/1										
	B	20/1									
	1/2										
	1/3										
	1/4										
	1/5										
	1/6										
	1/7										
	1/8										
	1/9										
	1/10										
	1/11										
	1/12										
	1/13										
	1/14										
	1/15										
	1/16										
	1/17										
	1/18										
	1/19										
	1/20										
	1/21										
	1/22										
	1/23										
	1/24										
	1/25										
	1/26										
	1/27										
	1/28										
	1/29										
	1/30										
	1/31										
	1/32										
	1/33										
	1/34										
	1/35										
	1/36										
	1/37										
	1/38										
	1/39										
	1/40										
	1/41										
	1/42										
	1/43										
	1/44										
	1/45										
	1/46										
	1/47										
	1/48										
	1/49										
	1/50										
	1/51										
	1/52										
	1/53										
	1/54										
	1/55										
	1/56										
	1/57										
	1/58										
	1/59										
	1/60										
	1/61										
	1/62										
	1/63										
	1/64										
	1/65										
	1/66										
	1/67										
	1/68										
	1/69										
	1/70										
	1/71										
	1/72										
	1/73										
	1/74										
	1/75										
	1/76										
	1/77										
	1/78										
	1/79										
	1/80										
	1/81										
	1/82										
	1/83										
	1/84										
	1/85										
	1/86										
	1/87										
	1/88										
	1/89										
	1/90										
	1/91										
	1/92										
	1/93										
	1/94										
	1/95										
	1/96										
	1/97										
	1/98										
	1/99										
	1/100										

4/17 FEB. 1957

24 FEB. 1958

17 DEC. 1958

19 FEB. 1959

20 FEB. 1959

OD. No. 231

naam Nry Spanje Organisatie

zie ook: [REDACTED]

~~ARCHIEF HEDTO~~

Uit		In		Uit		In		Uit		In	
Datum	Aan	Datum	Datum	Aan	Datum	Datum	Aan	Datum	Datum	Aan	Datum
25/10	4	25/10	17 Jan. 1962	CR							
24/10	B	27/10	29 Jan. 1962								
20/10	B	20/10	24 sep. 1962								
20/11	4	1/12	29 sep. 1962								
10/12	Waco	17/12	22 APR. 1966								
12/149	4	12/149	PC/T								
1/5	B/g	14/4	22 APR. 1966								
19/4	B	20/4									
2/9	2/4	23/9									
4/5	B	6/5									
26/7	C5	18/8									
14-11	D 6	14-11									
29/5-51	C	6/12									
7/12	C/N 4	28/12									
20/12	C/N	11/52									
9/5	B/g	9/5									
20/5	H.B	8/5									
27	D	1/4									
4/47	FD	APR. 1957									
24 FEB. 1958	029	FEB. 1958									
11 DEC. 1958	102	1 DEC. 1958									
19 FEB. 1959	002	20 FEB. 1959									

Uit		In	Uit		In	Uit		In	Uit		In
Datum	Aan	Datum	Datum	Aan	Datum	Datum	Aan	Datum	Datum	Aan	Datum
12-2-47	B.	10-3-47	0/4-40	B	20/4-40						
12/3	Y.	12-3-47	20/4	Y	20/4	DEC. 1958	acd/	1 DEC 1958			
13/3	Y.	17-3-47	21/4	Y	20/4	19 FEB. 1959	acd/	20 FEB. 1959			
9/5	KB	12/5	21/6	P-B	21/6	17 Jan. 1962	CR				
12/5	ACT	18/5	21/6	Wijlburg	11/4						
2-1/3	KB	31/7	4/19	Y	4/19	17/1 over ad/AS					
1/10	1	7/10	20/10	Y	20/10	18/1 " CS/2					
20/10	Y	29/10	20/10	B	20/10	19/1 " BAB					
29/10	Y	29/10	20/10	B	20/10	23/1 " CR					
2/9	Y	2/9	29/11	Y	1/12	29 Jan. 1962					
12/9	1	12/9	10/12	N	17/12	24 sep. 1962					
29/9	C	6/10	12/1-49	Y	14/1-49	27 sep 1962					
20/10	B II	22/10	12/1-49	Y	12/1						
23/10	Y	23/10	1/3	B/g	14/4	22 APR. 1966					
31/10	Y	31/10	19/4	B	20/4	PC/T					
31/10	B III	31/10	21/9	B/g	21/9	22 APR. 1966					
20/11	Y	20/11	6/3	B/g	6/3						
22/12	Clv	9/1-48	20/4	CS/13	27/9						
9/1-48	D	13/1-48	29/4	C	10/10						
13/1-48	B	16/1-48	14-11	D6	17-11						
19/1-48	C	6/2-48	29/1-51	C	4/12						
10/2	Y	10/2	7/12	C	28/12						
16/2	Y	16/2	2/1-52	C	10/1-52						
27/2	B III	20/2-48	9/5	B/III	9/5						
1/3	I	2/3	26/1-48	4-B	27/5						
2/3	B III	4/3-48	2/1	D	11/4						
5/3	I	6/3	4/1	D							
6/3	C	31/3	4/1	P-B	APR. 1957						
31/3	I	3/4	0/4								
3/4	C	0/4	24 FEB. 1958		25 FEB. 1958						

hCo
27063

MINUTENBLAD

DOSSIER No. OD 237

NAAM: Vrij Spanje-Organisatie

1 Geais i.v. m ALL By 20/4-47 1

~~3~~ 13-2-47

- R Vragen om de samenstelling van de afdeulingsbesturen te Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht, Heerlen
- R I.d. Amsterdam vragen om samenstelling Hoofdbestuur, statuten en huishoudelijk reglement.
- R I.d. Groningen. Is er uit het Plaatselijk Initiatief Comite en het Aanbevelings Comite te Groningen een afdeeling van de Vrij Spanje vereeniging ontstaan? Samenstelling bestuur, event. leden. Is de vereeniging actief?
- R I.d. Hengelo. Is er te Hengelo na de werkzaamheden voor de petitionnementsactie ook een afdeeling van Vrij Spanje opgericht. Bestuur. Leden enz.
- R I.d. Rotterdam, den Haag, Utrecht en Groningen vragen om de in hun gemeenten wonende hoofdbestuurleden.

B III 24.2.47

~~B III~~ 28-4-47
A.C.A. de correspondentie over May ligt mij meer op haar plaats in het PD van May
B III 11/47

Gezien, KB, 5.12.47

Gezien ivm. PD 4641. C III 6-10-47 LP

Aan B III Is er iets bekend omtrent de contacten van deze vereniging met soortgelijke verenigingen in het buitenland? Is er naast het voorthelpen van ontvluchte Spanjaarden, noch iets bekend van subversive activiteiten van deze vereniging. Gaarne hierover eens een nadere bespreking. C3 24-12-47 LP

→ Naar B III!
D III 12/1-48 Q7.

~~B III~~ 13-1-48
Behandelen hetzelve in dit o.d. geborgen is. wordt niet over meer gesproken
beschikt. schenke bespreking: Accord. B III 11.1.48

Gezien ivm OD 533. Opleggen. C3 5-2-48 LP

Gezien met CO 27063. C3 24-3-48

Gezien ivm CO 27063. Deze stukken invoegen. C3 6-4-48 LP

Gezien i.v.m. D. J. van Lantard 12/4-49 B III.
Legering t.v. 18/10/48 C3

470917

470917
DUPLICHAAT

VERTROUWELIJK
Deze rubricering geldt
alleen voor intern gebruik

15 oktober 1958

OD 234

RAPPORT VAN E

AAN HB - HC

No. : 72269
Betr. : Vereniging "Vrij Spanje".
Typ. : M.

KOPPIE	
Bestemd voor:	
Voor orig. zie CO: <u>470917</u> in <u>PB 10</u> .	
o.l.v. <u>[handwritten]</u>	Gevoegd Dat: Par:

Op 14-10-1958 werd van betrouwbare zijde het volgende bericht (gedateerd 9-10-1958) ontvangen:

Over de vereniging "Vrij Spanje" werd vernomen, dat er de laatste twee jaar geen activiteit heeft plaats gehad van de zijde van deze vereniging in Nederland. Het hoofdbestuur zetelt in Engeland en als voorzitter treedt op Harry POLLITT. In Nederland is een zekere "Nol" altijd voorzitter geweest. Hij was in Spanje politiek commissaris. Vanuit Spanje heeft hij een Spaanse vrouw meegebracht, waar hij mee gehuwd is. Hij is uit Amsterdam vertrokken naar Brabant.

Coll.: [handwritten]

VERTROUWELIJK
Deze rubricering geldt
alleen voor intern gebruik

GEEN ACTIE zonder overleg met K.B.

470641

~~Intern Vertrouwelijk~~
INTERN VERTROUWELIJK

13 oktober 1958

470641

KOPIE	
Bestemd voor:	
Voor orig. <u>de RAPPORT VAN DE</u>	
<u>COH JEBET</u>	
In	<u>5</u>
	<u>01.12.</u>
No.	: 72108
o.l.v.	<u>0</u>
Gevoegd	
Det	
Typ.	: M.

AAN HB - HC

Betr. : Muppertalcomité. / Comité Hulp aan Spanje.
 Typ. : M.

4	4/6
---	-----

Op 8-10-1958 werd van betrouwbare zijde het volgende bericht (gedateerd 19-9-1958) ontvangen:

- X | Het Muppertalcomité is opgericht n.a.v. proces-
sen tegen arbeiders in Muppertal, onder het Hitlerregime
in 1934-1935. De leiding berustte bij Selma LEIBER, een
Nederlandse, oprechte anti-fasciste, doch niet marxis-
tisch geschoold. Zij was geen lid van de CPH. Zij werd
gebruikt, want echter de scaermen werd het comité en
de activiteiten geleid door Otto KATZ.
- X | Dr. OEERLEMANs uit Amsterdam had ook zitting in
het comité.
In 1936 ontstond onder dezelfde leiding het com-
ité Hulp aan Spanje.
- X | Dr. COJEBt uit Amsterdam had hierin zitting.
De comité's hadden geen verbinding met de Nederlandse
partij, doch stonden in verbinding met de Centrale, die
in Parijs was gevestigd.
- X | De financiëring geschiedde door de Münzenberg-
kring. KATZ is enige jaren geleden in het SLANSKY-
proces terechtgesteld onder de naam André SIMONE, op
beschuldiging in de oorlog in Amerika met Amerikaanse
en Engelse diensten te hebben samengewerkt.

GEEN ACTIE zonder overleg met K.B.

Coll.:

02 237

Volgno.
3 MEI 1949
61166

B.
 D.A./1.067/W 308 20 30
 Uw nota 53.989 van 15-3-49

OP KAART
ACD/46
DAT: 8-5-57
PAR: R17

Er bestaat in België geen vereniging onder de benaming "Vrij Spanje" zoals in Nederland.

Wel bestaat er een vereniging "Les Amis de l'Espagne Républicaine" - "De vrienden van het Republikeins Spanje", wier doeleinden naar alle waarschijnlijkheid gelijkaardig zijn aan deze van de nederlandse vereniging "Vrij Spanje".

Om U toe te laten een juist oordeel te vormen over het karakter van de Belgische vereniging voegen wij hierbij afschrift van een nota die op 14 Januari 1947 ter zake werd opgesteld.

Sinds het opstellen van bedoelde nota heeft bedoelde vereniging evenwel geen noemenswaardige activiteit meer aan den dag gelegd.

Haar activiteit beperkte zich bij het opstellen van officiële mededelingen gericht tegen het regiem van Franco, alsook de bij het jaarlijks inrichten van een tentoonstelling waarin de gewelddaden van het huidige Spaans regiem op het voorplan gebracht werden.

De 16 April 1949.

Les Amis de l'Espagne Républicaine (A.E.R.)

Cette association, dénommée également "Les Amis de l'Espagne Anti-franquiste" et "Les Amis Belges de l'Espagne Républicaine" a été constituée à Bruxelles en septembre 1944 à l'initiative de Pierre SEIGNEUR. C'est une association sans but lucratif qui a pour objet de rapprocher au point de vue culturel l'Espagne et la Belgique, de faire connaître les progrès obtenus par l'Espagne Républicaine, ainsi que de faire ressortir la similitude existant entre les régimes fasciste et hitlérien et le régime de Franco.

Lors de sa constitution, cette association a publié un manifeste dans lequel elle définit sa position vis-à-vis du problème espagnol. Ce manifeste fait notamment remarquer que la République espagnole est la forme politique que le peuple espagnol s'est librement choisie à la chute de la Monarchie. Franco en remplaçant cette République par la violence, a replacé le peuple espagnol dans l'esclavage dont il sortait à peine. L'intervention des puissances fasciste et hitlérienne dans la guerre civile espagnole, a démontré l'inféodation complète de Franco au régime du fascisme international. Cette inféodation s'est poursuivie pendant la guerre sous forme d'envoi de légionnaires au front russe et de fourniture de matières premières et de matériel.

Après la guerre, l'Espagne a servi de refuge aux hitlériens et aux criminels de guerre, déclare le manifeste. Il juge par ailleurs inconcevable le fait que ces démocrates puissent estimer que la liquidation du fascisme en Europe n'impliquerait pas la liquidation du fascisme espagnol par le peuple espagnol avec le concours politique et diplomatique des démocraties.

Cette association se prétend apolitique et composée de personnes de toutes tendances politiques. En fait, elle est composée quasi-uniquement d'éléments socialistes, anarchistes et communistes, tant belges qu'étrangers.

Du côté belge, les communistes sont les plus actifs et essayent de prendre l'association sous leur influence. A côté des adhésions individuelles, composées en grand nombre de militants communistes et d'anciens volontaires de l'Espagne Républicaine, divers groupes sont affiliés en bloc aux A.E.R.; citons la F.G.T.B. (Fédération Générale des Travailleurs de Belgique, syndicat socialo-communiste), les Anciens Combattants de l'Espagne Républicaine (Association groupant les combattants de la guerre civile en Espagne, à très nette tendance communiste), la Jeunesse Populaire de Belgique (J.P.B. organisation de Jeunesse Communiste), les Amitiés Belgo-Soviétiques, le Front de l'Indépendance (mouvement de Résistance à tendance communiste).

L'activité proprement dite de l'association se résume à quelques conférences et manifestations de masse à l'occasion de l'anniversaire de l'un ou l'autre fait historique. Occasionnellement, une manifestation de protestation est organisée dans les centres les plus importants du pays. Elle récolte également des fonds en vue de soutenir les républicains espagnols. Ces fonds sont remis au Gouvernement Giral.

Le siège de l'association se trouve à Bruxelles, 35 Boulevard Léopold II au domicile de la nommée KAWAN.

Les A.E.R. n'ont pas d'organe de presse. Leurs communiqués sont publiés dans la presse de gauche et surtout d'extrême-gauche. Elles éditent un bulletin intérieur destiné à leurs membres.

Le Comité national est composé comme suit :

- fonctionnaires*
Kawan
OK
C.E.
PA
- Président Pierre SEIGNEUR, directeur de l'ex-journal "Patrie"
Trésorier Alfred GAUCHIE
Secrétaire Mme KAWAN
Membres Henri LAVACHERY, Conservateur des Musées Royaux
 Gustave FISCHER, de la Radiodiffusion Nationale Belge
 Mme Isabelle BLUME, membre socialiste de la Chambre des Représentants,
 POLLET, avocat
 Antoine COLLENS, conseiller communal
 Serge BAGUETTE
 Guy MERTENS, homme de lettres
PD4192 Dr MARTEAUX, Ministre Communiste de la Santé Publique et de la Famille
 Mme BRACHET
 FINET, Secrétaire national de la F.G.T.B.
 MARDULYN, président de l'Association Générale des Etudiants de l'U.L.B.

No 53989 in
CO 30753

Aan K.B. (voor W.)
Van B III

08257

UITGEBODEN

Hierbij ter informatie van onze Belgische relatie een bericht over de opheffing van de Vereniging "Vrij Spanje".

15 Maart 1949.

II

U.

hu 61166

08 237

15 Maart 9.

B 53989
een

~~III~~

n.a.v. no 53989 in GO
30753

IIIA/c 3

UITGEBOKT

"Vrij Spanje".

GEHEIM.

In de bijlage veroorloof ik mij Uwe Excellentie inlichtingen
aan te bieden betreffende de opheffing van de Vereniging "Vrij
Spanje".

Het Hoofd van de
CENTRALE VEILIGHEIDSDIENST

Mr. L. Einthoven.

Aan Zijne Excellentie
de Minister-President
te
's-GRAVENHAGE.

voor copie afschrift no GX-21

SECRET 19237

Betroft: Vereniging "Vrij Spanje".

(Zie maandovernichten nos. 7/1947 en 8/1948)

In de loop van 1948 is de Vereniging "Vrij Spanje" in zijn reeds krijnend bestaan geleidelijk verder achteruitgegaan. Na de herdenking op 18 Juli 1947 van de opstand van Franco tegen de Spaanse republiek is van een noemenswaardige activiteit naar buiten geen sprake meer geweest.

In de eerste helft van 1948 werd onder de leden een scheidslijn zichtbaar tussen hen, die in de vereniging een communistische mantelorganisatie leerden zien en zich daardoor bevestigd gevoelden, en anderen, die tegenover hen - indien zij al ditzelfde inzicht hadden - dit geen beletsel was om bij de vereniging aangesloten te blijven.

Het hoofdbestuur van de vereniging maakte de mening toegedaan, dat er onder de circa 2.000 leden, welke de vereniging sinds 1948 nog telde (in Juli 1947 bedroeg dit aantal nog ongeveer 5.000) praktisch geen belangstelling voor de vereniging meer aanwezig was. Een kleine oppositie-groep onder de leden evenwel richtte verzoeken tot het bestuur over onvoldoende activiteit.

In de loop van het jaar 1948 bestonden de werkzaamheden welke desernijds werden waargenomen nagenoeg uitsluitend uit bezoeken ten behoeve van hier te lande aangehouden Spanjaarden, die om een of andere reden door de politie als ongewenste vreemdelingen waren aangehouden.

Om te onderzoeken, of de vereniging nog reden van bestaan had, deelde het hoofdbestuur per circulaire aan alle leden mede, dat het voornemen was, de vereniging op te heffen. Tot teleurstelling van het bestuur heeft zelfs geen enkel lid hiertegen protest aangetekend, dit niettegenstaande de mogelijkheid daartoe in de circulaire was aangegeven. Het hoofdbestuur nam daarop het besluit, de vereniging per 31.12.1949 op te heffen.

De beide beoefende functionarissen moest ontslag worden gegeven. Het secretariaat wordt einddien waargenomen door het hoofdbestuurlid Germina Susanna Elia Hendrika ALTHOF-LOHMEIJER, geb. 16.7.1903 te Balgoy, wonende te Amsterdam. Aan haar zijn ook de in de loop van het jaar 1949 te verrichten liquidatie-werkzaamheden opgedragen.

Adams

Amsterdam, 19 Januari 1949

Uw brief: Nr. 32192, d.d. 24 April 1948

*OD 237
apub. in PD 1641*

Betreft; Vereniging "Vrij Spanje"

Voiged.
24 JAN. 1949
ACD/ 53989

OP KAART
ACD/46
DAT: B-5-57
PAR: Rm

G e h e i m

no 30753

In antwoord op bovenvermeld schrijven kan worden medegedeeld, dat het hoofdbestuur van de betreffende vereniging nog is samengesteld, zoals in bedoelde brief staat opgenomen.

De secretariaatswerkzaamheden worden waargenomen door de bekende, mevrouw

P.D. 4641 Germaine Suzanna Elise Henriette ALTHOF-LOUBERE, geboren te Malaga, 16 Juli 1903, wonende alhier.

BANDS^{MA} in GUNTHER

De genoemde gesalarieerde bestuurders zijn reeds geruime tijd niet meer in functie.

Uit zeer betrouwbare bron wordt nog het volgende vernomen:

In het afgelopen jaar ontstond in bedoelde vereniging een oppositie-groepje, dat het bestuur verwijten maakte over niet voldoende activiteit. Het bestuur was daarentegen van mening, dat er onder de circa 2000 leden geen belangstelling meer was. Om te onderzoeken of de vereniging nog reden van bestaan had, werden aan alle leden circulaires gezonden, vermeldende, dat het in de bedoeling lag de organisatie op te heffen. Tot grote teleurstelling van de bestuurders en misschien ook tot hun verbazing is geen enkel lid tegen dit voorstel in protest gegaan, hoewel de mogelijkheid daartoe in de circulaire werd opengesteld. Consequent heeft het Hoofdbestuur toen besloten de vereniging met ingang van 31 December 1949 op te heffen. De bovengenoemde secretaresse werd met de liquidatie-werkzaamheden belast.

exit §

In dit verband mag worden herinnerd aan de inhoud van het dezerzijds gesteld rapport nr. 849-29-47, d.d. 22 Juli 1947, waarbij werd gewezen op het toen reeds kwijnend bestaan van "Vrij Spanje". Na de "18-Juli-1936"-herdenking van 1947 werd dan ook hier ter stede geen activiteit meer waargenomen. - Einde.

no 13 / n

INLICHTINGENDIENST.

ROTTERDAM.

I.D. No: 517.

G E H E I M .

Rotterdam, 30 Juli 1948

Volno. 42620

2 - AUG. 1948

OPGELEGD

ACD

In antwoord op Uw schrijven No: 34467, d.d. 28-5-1948, betreffende "Vrij Spanje", kan worden bericht dat alhier per s.s. "Bredero", als "stow away", de hierna te noemen Spanjaarden arriveerden:

H1 Planelles Montfort, Manuel, geb. 9-6-1916 te Burriana (Castellone) Spanje, van beroep Steward, wonende San Ramon 12 te Burriana (Sp.);

J11 Dolara Aguado, Geronimo, geb. 18-6-1917 te Portugaleta (Spanje), van beroep vernisser, wonende Calle del Este 20 te Barcelona (Sp.);

J11 Dolara Aguado, Emiliano, geb. 6-4-1919 te Portugaleta (Spanje), van beroep vernisser, wonende Calle del Este 20 te Barcelona (Sp.);

J11 Ubeda Mayol, Francisco, geb. 13-9-1913 te Mallorca (Spanje), van beroep stoker, wonende Calle Guardia 6 te Barcelona (Sp.);

J11 Frias Reyes, José, geb. 5-2-1920 te Mollina (Malaga) Spanje, van beroep bakker, wonende Nuna Gomez 1 te Malaga (Sp.);

J11 Silva Boza, Pedro, geb. 12-2-1921 te Merida (Badajos) Spanje, van beroep metselaar, wonende Calle Adriano 50 te Merida (Sp.);

J11 Gonesa Gonesa, Juan, geb. 20-2-1918 te Estrecho de San Ginez (Spanje), van beroep scheepskok, wonende Calle Agustina de Aragon te Valencia (Sp.);

X1 Casuso Gutierrez, Antonio, geb. 17-5-1918 te Santander (Spanje), van beroep matroos, wonende Don Ramon de le Cruz 6 te Madrid (Sp.);

V11 Valdajos Fernandez, Florencio, geb. 6-11-1923 te Llanes Estudios (Oviedo) Spanje, van beroep drukker, wonende Calle Nojal 4 te Valladolid (Sp.); en:

V11 Castellano Gil, Cristobal, geb. 7-4-1916 te Las Palmas (Gran Canarias) Spanje, van beroep matroos, wonende Calle la Cid 43 te Barcelona (Sp.).

Genoemde Spanjaarden, die kans hadden gezien zich te Barcelona als verstekeling aan boord van de "Bredero" te begeven, - waarbij van enige hulp of steun van buiten af niets is kunnen blijken - werden in volle zee ontdekt en

na aankomst te Rotterdam door de plaatselijke Politie aangehouden en in bewaring gesteld.

Daar allen beweerden om politieke redenen uit Spanje te zijn gevlucht werd contact opgenomen met de plaatselijke vereniging "Vrij Spanje", welke - voor zover mogelijk - in hun materiele noden tegemoet kwam.

Op 28-6-1948 werden allen uitgeleid en op transport gesteld naar Guatamala.

De in Uw schrijven genoemde A.Maseabré is een Spanjaard en genaamd:

Mas Cabré, Alberto, geb. 19-2-1909 te Barcelona (Sp.), chemisch verver, wonende Korte Kromhout 60 te Rotterdam. Hij maakte tijdens een Esperanto-congres te Barcelona kennis met een Ned. vrouw genaamd: Gardien, Willemina Cornelis, geb. 29-1-1907 te Rotterdam, met wie hij in Febr. 1938 in het huwelijk trad. Na de val van Barcelona week het echtpaar uit naar Frankrijk, waar het te Tours in een Spaans vluchtelingenkamp werd opgenomen. Tijdens de chaos in Frankrijk, ontstaan na de capitulatie in 1940, kwam het echtpaar naar Nederland.

Mas Cabré, A., voornoemd, die een verwoed tegenstander van het Franco-regiem wordt genoemd - doch Spanjaard in hart en nieren - zou gaarne naar Barcelona willen terugkeren, doch is bevreesd voor de maatregelen der Spaanse politie. Hij is lid van de vereniging "Vrij Spanje"; geabonneerd op het dagblad "De Waarheid", doch treedt op politiek terrein niet op de voorgrond. Hij en Gochius, Anny Leonore Sitá, geb. 7-7-1911 te Leerdam, wonende Statenweg 66d te Rotterdam, onderhielden het contact met de 10 Spanjaarden aan het Hoofdbureau van Politie alhier.

Van activiteit van de vereniging "Vrij Spanje" is hier ter stede - behoudens het bovengenoemde geval - geen sprake; zij voert een kwijnend bestaan.

De gevraagde "Mededelingen" zullen, zodra deze wordt uitgegeven, worden toegezonden.

Verzonden aan: Hoofd Centrale Veiligheids Dienst
te
's-Gravenhage.

*Verzonden in
JD 4351
in (naam te vormen)
van Mas Cabré*

B 34467 GEHEEM
III IIIc 3

~~XXX~~

n.a.v. schr. van Arnhem,
no 34467 an OD 237

OPENED

UNTOEGEVOEGD

Vrij Spanje.

In de "Mededelingen", welke ongeveer eenmaal per kwartaal gratis worden verstrekt door de vereniging "Vrij Spanje", komt in de uitgave van Januari 1948 een bericht voor van de volgende inhoud:

Rotterdam.

Er is mij gevraagd nieuws te schrijven over de afdeling Rotterdam. Liever sou ik hiermee nog even gewacht hebben, want stent het niet tot meer voldoening, na afloop van een behandeling kunstmatige ademhaling, te kunnen zeggen "hij leeft", dan over goede hoop te spreken voordat er zekerheid is? Dat er in onze afdeling ook nu nog leven is moog overigens blijken uit het feit, dat wij voortgaan met de verzorging van de 10 Spaanse vluchtelingen, die sinds Juli door de Vreendelingenpolitie hier worden vastgehouden, in afwachting dat onze vereniging een gastvrij land voor hen heeft gevonden. Elke Zondag krijgen de jongens bezoek, al hun wensen trachten we zo goed mogelijk te vervullen, we proberen de moed er bij hen in te houden, onenigheden en misverstanden op te lossen, enz., enz. Dank zij de landelijke hulpactie is een behoorlijk bedrag bijeengebracht en hebben wij kleding en schoenen gekregen. Helaas één wens, die wij wekelijks moeten aanhoren, is wel de moeilijkst vervulbare. Wens? Ik moest zeggen "noodkreet". Weet U nog mannelijke lezers, wat tabak voor U betekende in de zenuwlopende tijden van schaarste, ontbering en gevangenschap? Vast en zeker! Daarom mag ik dit berichtje wel/eindigen met een herhaling van de noodkreet: "mas tobacco, mucho tobacco!" ("meer tabak, veel tabak!!").

(n.b.) event. gaven te zenden aan of bezorgen bij A. Mascabré, Korte Kromhout 60, A. Verwey, Lavendelstraat 14a, T. v.d. Houdt, Bellevooystraat 88 of S. Brusse, Statenweg 66).

S.B.

Naar aanleiding van het bovenstaande moog ik U verzoeken mij wel te willen doen inlichten over de huidige stand van de vereniging "Vrij Spanje", alsmede over haar activiteit in Uw gemeente.

Aangezien de in het bericht genoemde A. MASCABRÉ, Korte Kromhout 60 niet in mijn administratie voorkomt, zal ik gaarne van Krom

- U -

Aan de Heer
Hoofdcommissaris van Politie
te
ROTTERDAM.

942620

28 Mei

8.

B 34467

GEHEIM

XXX
XXX

III IIIc 3

Vrij Spanje.

- 2 -

U vernemen, of deze man en dit adres te Rotterdam bekend zijn. Indien dit het geval mocht zijn, zal ik inlichtingen omtrent zijn personalia, politieke oriëntering en verder van belang zijnde gegevens gaarne ontvangen.

Indien het U mogelijk zou zijn mij van de nog te verschijnen nummers van de bovenbedoelde "Mededelingen" van de vereniging "Vrij Spanje" een exemplaar te doen toekomen, zal zulks zeer op prijs worden gesteld.

In de bovengenoemde "Mededelingen" wordt regelmatig en uitvoerig geschreven over de 10 Spaanse vluchtelingen, die door de Vreemdelingendienst te Rotterdam worden "vastgehouden".

Ik moge U verzoeken mij in kennis te willen doen stellen met de namen en personalia van deze Spanjaarden en mij tevens volledig omtrent hen te doen inlichten.

Gaarne zal ik tevens vernemen op welke wijze zij in ons land zijn gekomen, of zij daarbij hulp van enige Nederlandse organisatie hebben gehad, voorts omtrent aard en omvang van het contact met de vereniging "Vrij Spanje" en welke personen van deze vereniging dit contact onderhouden.

Het Hoofd van de
CENTRALE VEILIGHEIDSDIENST
namens deze:

J. G. Crabbendam.

Aan de Heer
Hoofdcommissaris van Politie
te
ROTTERDAM.

Vol. **OPGELEGD**
 30 APR. 1948
 A.C. 34467

B.

GEHEIM.

Aan de Centrale Veiligheidsdienst
 Javastraat 68
's-Gravenhage.

24260 - 15177

De afdeling Arnhem van de Vereniging Vrij Spanje, welke sinds de laatste ledenvergadering op 7 November 1947 (zie mijn verslag CV 568-1947 dd. 8.11.1947) praktisch op non-activiteit stond, is weer nieuw leven ingeblazen.

Momenteel is secretaresse Hendrika HENSTRA, geboren te Arnhem, 1 Juni 1914, kantoorbediende, wonende te Arnhem, Pontanuslaan 110.

Van de recente bestuurswijziging is nog niets definitief bekend geworden.

Sinds enige dagen wordt met ijver de contributie, tevens de achterstallige, geïnd. Hierbij worden mededelingenblaadjes uitgereikt, waarvan 2 exemplaren als bijlagen hierbij gaan. Werkers worden gevraagd voor het verspreiden van het foldertje "Spanje".

Van het in bovenaangehaald schrijven genoemde bestuur zijn
 ✓ | zeker nog in functie de daarin genoemde Jacobus Marten VELLINGA,
 ✓ | geboren 13.8.1901, en Johanna Catharina DRECKSCHMIDT, geboren 19.
 11.1902.

*Aad. 2. Hoe kan dit?
 In het hierby gevoegde, op kaart
 gebracht stuk 24260, is zij
 ook reeds genoemd.
 13 III. 6.1.48.*

De Hoofdcommissaris van Politie,

[Handwritten signature]
 (C. Borstlap).

24 April

8.

B 32192

GEHEIM

III IIIc 3

UITZOEK

III

n.a.v. schr. van Kon.Marechaus-
see no 31906 in OD 237

Hoofdbestuur
Vereniging "Vrij Spanje".

Ik heb de eer U te berichten, dat mij werd medegedeeld, dat het hoofdbestuur van de vereniging "Vrij Spanje" zou bestaan uit de hieronder genoemde personen. De mededeling werd echter ontvangen zonder enige opgave van het tijdstip of zelfs van het jaar waarvoor deze samenstelling van kracht zou zijn.

Voorzitster: Mevr. Anna Aleida ALMA-HRYNEN, geb. 8.1.1909 te Emmen, wonende te Amsterdam;

secretaris: onbekend;

penningmeester: Petrus Jacobus Gerardus van INGEN, geb. 26.9.1898 te Utrecht, wonende te Amsterdam;

bestuursleden: Mevr. Germaine Suzanna Elise Henriette ALTHOF-LOUBERE, geb. 16.7.1903 te Malaga, wonende te Amsterdam;

Mevr. de Wed. Anny Leonore Sita BRUSSE-COCHIUS, geb. 7.7.1911 te Leerdam, wonende te Rotterdam;

Johannes Hermanus SCHEPS, geb. 13.7.1900 te Den Haag, wonende te den Dolder;

Nicolaas Antonius MOURER, geb. 25.3.1900 te Bergen op Zoom, wonende te Amsterdam;

Ds. Nicolaas BART, geb. 18.6.1886 te Amsterdam, wonende te Zutphen.

Gesalarieerd zijn: Wilhelmus Valentijn BANDSMA, geb. 8.10.1916 te Amsterdam, wonende te Amsterdam

Frederik Hendrik GUNTHER, geb. 29.5.1912 te Amsterdam, wonende aldaar.

Ik moge U verzoeken mij te willen doen berichten of een in hoeverre de bovenstaande samenstelling momenteel nog als juist mag worden beschouwd.

Het Hoofd van de
CENTRALE VEILIGHEIDSDIENST
namens deze:

J.G. Crabbendam.

Aan de Heer
Hoofdcommissaris van Politie
te
AMSTERDAM.

a. 5399

Mondeling rapport
30/12/48 - B. 226

Dit is de copie
van B III

COMMANDANT
DER
KONINKLIJKE MARECHAUSSEE

DD 237

(K) 148

's-GRAVENHAGE, 23 Maart 1948
Raamweg 4
Telefoon No. 183885

Verz.
24 MRZ. 1948
AED/31906

~~XXXX~~ Sectie 2

Bur.:

Litt X 20 Geheim/G.V.D. 465-47

Bijl.: 2

Onderwerp:

Organisatie "Vrij Spanje"

c per 24/3

co. 127063

In aansluiting op het U bij mijn brief Litt I Geheim/G.V.D.-465, dd. 3 Januari 1948 toegezonden rapport, betreffende het Comité "Vrij Spanje", doe ik U hierbij toekomen afschriften van 2 rapporten, betrekking hebbende op het resultaat van het in deze aangelegenheid gehouden onderzoek.

De Generaal-majoor,
Commandant der Koninklijke marechaussee,
o/l De Luitenant-kolonel,
Chef van de Staf,
W. Kist.

[Handwritten signature]

typ:HL
coll:W

AAN:

Hoofd G.V.D.,

Javastraat 68
's-GRAVENHAGE

cc 30473
Ree herder
B 32792 als d' l' s
amb. d' d' 5-3789

Groningen, 3 Maart 1948.

N o. 7 Geheim.

R A P P O R T.

Naar aanleiding van bijgaande stukken heb ik de eer ULW.E.G. balsefd het volgende te rapporteren.

x | De in bijgaande stukken genoemde Elias VOS bleek te zijn genaamd Elias VOS, zich noemende en schrijvende Rens de Vos, geboren te Amsterdam 22 Mei 1898, van beroep toneelschrijver en componist, wonende te Amsterdam, Stalinlaan no. 39, thans als veroordeelde ingesloten in de strafgevangenis te Groningen.

Vos verklaarde degevraagd: "Als toneelschrijver heb ik gedurende vele jaren onder de naam Rens de VOS toneelstukken, voordrachten en liederen geschreven voor verschillende artiesten en verenigingen. Ik ben de zoon van een Joodse Vader en een Christen Moeder. Mijn vader is tijdens de bezetting, op 81-jarige leeftijd, door de Duitsers in zijn fabriek te Amsterdam doodgeschoten. Mede tengevolge daarvan ben ik in de illegaliteit terecht gekomen en heb daarin een werkzaam aandeel gehad o.a. in verschillende overvallen en in de verzorging van onderduikers. Ook heb ik eens ten behoeve van de vrijmaking van een drietal Joodse landgenoten een bedrag van 1600 gulden ontvangen. Dit geld heb ik gebruikt om deze drie mensen vrij te krijgen. De persoon aan wie ik dit geld afdroeg is echter dood. Thans beschuldigt men mij dit geld te eigen bate te hebben aangewend. Aanvoelende, dat ik de verantwoording van deze 1600 gulden niet voldoende duidelijk kan maken had ik reeds toegezegd deze 1600 gulden te vergoeden. Hierin werd ik echter verhinderd door mijn inmiddels uitgesproken faillissement. Aan dit faillissement is de vereniging "Vrij Spanje" eigenlijk schuldig.

Als toneelschrijver en componist adverteerde ik altijd nogal veel en zodoende kwam het, dat ongeveer ruim een jaar geleden ik een schrijven ontving uit Nijmegen, met het verzoek conditie's te willen opgeven voor het arrangeren van een avond ten behoeve van de plaatselijke afdeling van de vereniging "Vrij Spanje" in Nijmegen. Ik ben toen in persoonlijk contact gekomen met de secretaris van deze afdeling. De naam van deze secretaris weet ik niet meer, doch hij woonde in Hees bij Nijmegen en wel in de kom van het dorp. Hij was tevens werkzaam in het verzekeringsbedrijf, terwijl hij tevens secretaris was van de "oude S.D.A.P."

Met deze secretaris kwam ik toen overeen in Nijmegen een avond door "Vrij Spanje" te arrangeren.

Ik vroeg hem toen wie eventueel borg stond voor nakoming van het contract. Hij verwees mij toen naar het Hoofdkwartier van "Vrij Spanje", hetwelk gevestigd was te Amsterdam in een gebouw aan het J.W. Brouwerplein.

Aldaar tréf wj-abderd ik inderdaad twee bestuursleden aan, die zegden borg te staan voor de nakoming van het contract. De namen van deze bestuursleden weet ik niet meer, een er van woende echter in de 2e Leliedwarsstraat no. 19 te Amsterdam.

Bij een later bezoek aan hen deelden zij mij mede, dat zij hulp verleenden aan verstekelingen, die uit Spanje waren gevlucht. Zij verklaarden deze verstekelingen onderdak te bezorgen en indien nodig papieren. Zij gaven als hun mening te kennen, dat Europa binnen afzienbare tijd toch geheel rood zou zijn. Zij vroegen mij echter niet om medewerking aan het een of het ander.

- Wel hebben -

Wel hebben zij mij verzocht een liedje op de verstekeling te maken.

Op het laatste ogenblik kreeg ik uit Nijmegen bericht, dat de avond niet kon doorgaan. Ik had toen reeds veel onkosten gemaakt. Toen ik op schadeloosstelling aandrang ben ik zeer laf behandeld geworden. Ik heb nooit een cent schadeloosstelling ontvangen. Ik heb nog een informatiebureau naar de Vereniging "Vrij Spanje" laten informeren. Deze informatie was zeer slecht, er viel geen cent te halen.

De door mij gehuurde artiesten heb ik schadeloos gesteld, behoudens twee hunner, daar die twee op de besproken avond ander werk hadden gekregen. Hun bond, de NCMA, nam daar echter geen genoegen mee en eiste vergoeding. Op dat moment vertoefde ik echter in België en zodoende werd, buiten mijn tegenwoordigheid en zonder dat ik het wist mijn faillissement aangevraagd. Toen dit werd aangevraagd kwam ook de eerder door mij genoemde 1600 gulden ter sprake plus nog een enkele schuld en werd mijn faillissement uitgesproken.

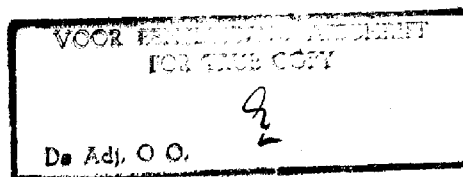
Toen werd, terwijl ik nog in België vertoefde, ook mijn strafzaak betreffende het te eigen bate aanwenden van die 1600 gulden aanhangig gemaakt en werd ik bij verstek veroordeeld tot zeven jaar gevangenisstraf. In België werd ik gearresteerd en ingesloten in de gevangenis te Antwerpen. In deze gevangenis heb ik eens een gesprek gehad met de Sociale Verzorger. Bij dit gesprek was ook tegenwoordig een lang, slank persoon, een zeer donker type, kennelijk een buitenlander. Ik heb toen onder anderen mijn ervaringen verteld met de Vereniging "Vrij Spanje".

Bedoelde persoon vroeg mij toen nog enkele gegevens over deze vereniging. Ik meen, dat hij gitarist was, ik sprak Frans met hem en ik verschafte hem toen het adres van "Vrij Spanje" te Amsterdam, benevens de adressen van enkele impressario's in Nederland. Hij vertelde mij, dat zijn vader gouverneur was geweest, doch in Spanje was doodgeschoten.

Ik kan mij niet herinneren, dat ik met hem naar Nederland ben getransporteerd, ik was toen echter zeer nerveus, omreden ik toen gebocid werd, bovendien was het transport ongeveer 30 man sterk.

Verdere gegevens betreffende "Vrij Spanje" kan ik U momenteel niet verstrekken, in mijn correspondentie, aanwezig in mijn woning te Amsterdam, bevinden zich echter nog wel de brieven hieromtrent, o.a. bevattende de namen van de personen met wie ik indertijd in contact ben geweest.

De Rapporteur,

No. G.V. 16/48 Geheim.

In antwoord op Uw schrijven d.d. 13-1-1948 no. 12-19 Geheim en onder bijvoeging van een rapport van verhoor van E. Vos, heb ik de eer UHoogEdelgestrenge beleefd het volgende mede te delen.

In 1934 is de Vereniging "VRIJ SPANJE" opgericht door Mevr. AIMA-HEIJNEN, met als voornaamste doel steunverlening aan gevluchte "linkse" elementen uit Spanje.

De vereniging is langzamerhand gegroeid tot een internationale Communistische Mantelorganisatie waarvan het bestuur in Nederland als volgt is samengesteld:

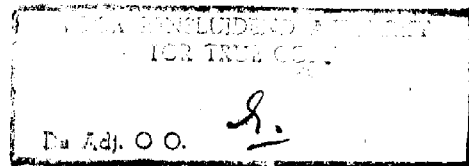
*Handschrijft
Kant*

- Voorzitter: X | Mevr. AIMA-HEIJNEN, lid C.P.N. echtgenote van de kunstschilder AIMA.
- Secretaris: Onbekend.
- Penningsmeester: X | Heer P.v. INGEN, tuinbouwstraat te AMSTERDAM.
- Overige Bestuursleden:
  - X | 1. Mevr. ALTHOFF -LOUBERE, wed van Lex ALTHOFF (oud S.D.A.P.-er).
  - | 2. Mevr. Sita BRUSSE., lid C.P.N. Statenweg 66c te ROTTERDAM. (bekende uitgeverij BRUSSE).
  - X | 3. Heer J.H. Scheps, lid P.v.d.A. won. te Den Dolder.
  - X | 4. Nico MOURER.
  - X | 5. Ds. Padt uit Zutphen.
- Gesalarieerd zijn:
  - | 1. Heer W. Bandina;
  - X | 2. Heer F. Gunther, beiden woonachtig te Amsterdam.

Nadere bijzonderheden der hierboven genoemde personen zijn niet bekend of niet verkrijgbaar. Uit bovenstaande blijkt dat niet alle personen lid der C.P.N. zijn, doch het geheel staat onder supervisie der C.P.N. Bij eventueel verder inkomende bijzonderheden zal hiervan deszondigs rapport worden uitgebracht.

Ea 1.

*adm 2. Wilhelmine S. Talantijn Bandona
B'dam 2-10-1966. won te B'dam*

POLITIE TE AMSTERDAM
Bureau HOOFDCOMMISSARIS
INLICHTINGDIENST

Co. 27063

OPGELEED

Nr. I.D. 769-29-48

Amsterdam, 7 Februari 1948.

Uw brief: 27063

Volgno.
9.FEB.1948
ACD/2908.7

B

BUREAU B
/2.2.48

Onderwerp: Vereniging "Vrij Spanje"

Bijlagen:
GEHEIM.

In antwoord op bovenvermeld schrijven, d.d. 22 Januari 1948 wordt U het volgende medegedeeld.

ops kaart. S

X
X

Het blijkt inderdaad juist te zijn, dat de Vereniging "Vrij Spanje", gevestigd te Amsterdam, Spinozastraat 43 II hoog te Amsterdam, secretaresse Mevrouw Germaine Suzanna Elise Henriette Loubere, geboren te Malaga (Spanje) 16 Juli 1903 echtgenote van A. Althof, wonende Stadhouderskade 69 I hoog te Amsterdam, zowel legaal en illegaal, grenspassage verzorgt voor uit Spanje gevluchte politieke vluchtelingen.

Hieromtrent zijn de volgende gevallen bekend:

Op 14 September 1946 werden vanwege het Bureau Vreemdelingendienst van het Hoofdbureau van Politie te Amsterdam aangehouden 6 Spanjaarden, die als verstekelingen met het stoomschip "Oranfontein" te Amsterdam waren aangekomen. Deze personen hadden zich te Teneriffe heimelijk aan boord van dat schip begeven en zouden bij terugkeer in Spanje in levensgevaar komen te verkeren, daar zij als politieke tegenstanders werden aangemerkt van de regering van Spanje.

X

Door bemiddeling van de Vereniging "Vrij Spanje", die hiervoor contact opnam met de heer José Giral, Minister van de Republikeinse Spaanse regering te Parijs, werden zij voorzien van Franse paspoorten en Belgische visa en konden zij op 11 October 1946 via België naar Frankrijk worden uitgeleid.

In verband hiermede moge ik U verwijzen naar de bijlage B. van ons rapport No. 849-29/1947 d.d. 27 Juli 1947, opgemaakt naar aanleiding van Uw schrijven B.X. 11359, d.d. 27 Februari 1947, hetwelk betrekking heeft op bovenomschreven geval.

Aan

X

Op 12 Januari 1948 berichtte de Vereniging "Vrij Spanje" aan de Chef van het Bureau Vreemdelingendienst, eerdergenoemd, dat zich in Augustus 1946 bij die vereniging had gemeld een Spanjaard, genaamd José Rodriguez CARCIA, geboren te Pontevedre (Spanje) 13 Januari 1922, die beweerdde in 1939 uit Spanje te zijn gevlucht in verband met zijn anti-fascistische politieke overtuiging. Via verschillende kampen in Frankrijk en Duitsland was hij in Nederland terecht gekomen. Middels de vereniging werd hem geld en onderdak verschaft, doch werd hij bij het Bureau Vreemdelingendienst niet gemeld. Aan de Republikeinse Regering van Spanje te Parijs werd verzocht een paspoort voor hem te verzorgen met de bedoeling hem verder te helpen. Het bleek echter dat de inlichtingen die CARCIA omtrent

zichzelf en zijn belevenissen had verstrekt, onjuist waren. Zijn gedragingen hier te lande waren intussen zodanig, dat de Vereniging "Vrij Spanje" hem niet langer steun wilde verlenen.

Hij was inmiddels uit Amsterdam vertrokken en sindsdien spoorloos. Het adres waar hij hier in Amsterdam vertoefde, werd niet opgegeven.

De Chef van het Bureau Vreemdelingendienst verzocht op 15 Januari 1948 per telexbericht zijn opsporing en aanhouding, doch tot nu toe is hij niet aangetroffen.

Bij het bureau Vreemdelingendienst, alhier, is inderdaad bekend, dat Spaanse politieke vluchtelingen via Frankrijk naar Zuid-Amerika worden voortgeholpen. Deze inlichtingen werden aldaar verstrekt door de Vereniging "Vrij Spanje".

Verzonden aan: Hfd. D.V.D. Den Haag. P.2.

B 27063 GEHEIM

UITGEBOEKT

22 Januari 8.

~~XXX~~
OPGELEED

III IIIc 3

n.a.v. een schr. van Cdt. Kon.Mar.
no 27063

Vereniging "Vrij Spanje".

Een tegenover derden gedane uitlating van Elias VOS, geb. 22.5.1898 te Amsterdam, toneelschrijver-componist, die door het Byzonder Gerechtshof te Amsterdam tot 7 jaar gevangenisstraf is veroordeeld en in December 1947 uit België naar Nederland is uitgeleid en overgebracht naar Amsterdam, werd mij als volgt gemeld:

"het mogelijk te Amsterdam aanwezige Spaanse Comité Vrij Spanje, vermoedelijk Herengracht, dat legaal of illegaal zorg kan dragen voor grenspassage naar o.a. Amerika". Deze uitlating werd gedaan tegenover een Spaanse medegevangene in België.

Ik moge U verzoeken mij te willen berichten of U iets bekend is of bij onderzoek bekend is geworden, dat de juistheid van het bovenstaande zou kunnen bevestigen.

Het Hoofd van de
CENTRALE VEILIGHEIDSDIENST
namens deze:

J.G. Crabbendam.

Aan de Heer
Hoofdcommissaris van Politie
te
AMSTERDAM.

0 29.09

COMMANDANT
DER
KONINKLIJKE MARECHAUSSEE

's-GRAVENHAGE, 3
Raamweg No. 4
Telefoon No. 183885

OPGELEED

3 Januari 1947
7 JAN 1948
ACD/27063

Afdeling: 5
Bureau:
No.: Litt I Geheim/G.V.D.-465
Bijl.: 1
Onderwerp:
Organisatie "Vrij Spanje".

BUREAU B
14-1-48

Te Uwer kennisneming doe ik U hierbij
tiekomen een afschrift van een door mij
ontvangen rapport betreffende een organisatie
"Vrij Spanje" te Amsterdam.

De Generaal-majoor,
Commandant der Koninklijke marechaussee,
o/l De Luitenant-kolonel,
Chef van de Staf,
W. Kist.

typ:HL
coll:M

AAN:

Hoofd C.V.D.;
Commandant 5e Divisie
Koninklijke Marechaussee.

5. U. D. 460/47 Jex.

Veiligheidsrapport (bericht) Geheim.

Datum van bericht: 19 December 1947.
Van wie is het bericht afkomstig:
De betrouwbaarheid van de berichtgever: twijfelachtig.
Betrouwbaarheid van het bericht: 0
Welke actie's zijn ondernomen: gene.
Met welke instanties wordt samengewerkt: gene.

Bericht:

Op 18 December 1900 zeven en veertig, werden door de Belgische Rijks-
wacht via de doorlaatpost NISPEN, uitgeleid een aantal personen wegens
onwettig verblijf in BELGIE. Deze personen werden door mij: ADRIANUS VAN
DIJK, Opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, in opdracht van mijn
brigadecommandant voor nader onderzoek overgenomen.

Hierbij bleek zich o.a. te bevinden:

BRUNO G O N Z A L E S, geboren 7 October 1915 te Madrid, Spaanse
nationaliteit, zonder beroep, adres hotel "Bijhou", Rue Cramieus 31 PARIJS.
Blijkens zijn verklaring/aangehouden wegens onwettig verblijf waarvoor
hij 2 maanden gevangenisstraf had ondergaan. Hij verklaarde dat het zijn
plan was om nu naar Amsterdam te gaan alwaar een comite Vrij Spanje
gevestigd zou zijn die zou kunnen zorgen voor grenspassage naar Amerika.
GONZALES verklaarde de zoon te zijn van een Spaans gouverneur uit de om-
geving van MADRID die in 1937 tijdens de onlusten in SPANJE was doodge-
schoten. Hij was toen, in verband met het Franco-regiem, weggevlucht.
Hij was in het bezit van een nog geldige verblijfsvergunning voor FRANK-
RIJK.

KWV
VK

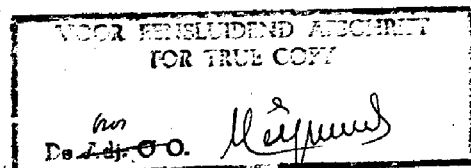
Bij later onderzoek is mij, Opperwachtmeester, echter gebleken dat
hij in Brussel was aangehouden tijdens zijn omgang met een publieke vrouw,
De inlichting omtrent het aanwezig zijn van een comite Vrij Spanje te Am-
sterdam had hij, tijdens het transport van België naar NEDERLAND ontvan-
gen van een andere gevangene genaamd Elias VOS, geboren te Amsterdam,
22 Mei 1898, gehuwd, Nederlandst, beroep toneelschrijver-componist, die de-
zerzijds is aangehouden o.a. in verband met zijn veroordeling tot 7 jaar
gevangenisstraf door het Bijzonder Gerechtshof te Amsterdam van welke
aanhouding U op 18 December 1947 telefonisch bericht is doorgegeven.
Bedoelde Spanjaard is ingevolge beslissing Hoofd Rijksvreemdelingendienst
naar België teruggeleid. Het was hem onduidelijk geweest waarom hij naar
NEDERLAND was uitgeleid geweest.

KWV
VK

Vorenstaande wordt door mij bericht, tensinde de aandacht te vesti-
gen op het mogelijk te Amsterdam aanwezige Spaanse Comite Vrij Spanje,
vermoedelijk Herengrecht, dat legaal - of illegaal zorg kan dragen voor
grenspassage naar o.a. AMERIKA. Vos is door mij over zijn verstrekte in-
lichtingen niet nader gehoord kunnen worden. Hij is overgebracht naar
Amsterdam.

Roosendaal, 23 December 1947.
De Rapporteur,

had hij in België werk willen zoeken, doch
was aldaar

- 9 OCT. 1947

ACD/21954

R A BUREAU G R T.

Nummer:

10-10-47

Naar aanleiding van het schrijven B.X. 11256 van de Centrale Veiligheidsdienst te 's-Gravenhage d.d. 27 Februari 1947 houdende een verzoek om inlichtingen aangaande de vereniging "Vrij Spanje" kan het volgende worden gerapporteerd:

In de eerste helft van het jaar 1946 is te Groningen opgericht een plaatselijk initiatief-comité waarin momenteel nog de volgende personen zitting hebben:

P.D. 1835 1^e

K.V.

Lina Maria WIJSMAN, geboren te Leiden 24 Mei 1895, wonende te Groningen Quintuslaan 13.

Dit is de vrouw van Prof. Dirk COSTER, Hoogleraar aan de Groningse Universiteit. Zij beijverde zich voor de oorlog reeds voor de begunstiging der Spaanse regeringstroepen. Zij is momenteel uiterst-links georieerd.

2^e

Cornelia GEIJSENDORFFER, geboren te Rotterdam 28 Juni 1883, wonende te Groningen Boterdiep 5.

Zij is lid van de C.P.N. en was mede-ondertekenaar van de door de C.P.N. ingeleverde kandidatenlijst voor de Provinciale Staten in het jaar 1946. Haar man genaamd:

Pieter SPRIETSMA, geboren te Dokkum 17 Augustus 1881 wonende te Groningen Boterdiep 5, staat ook als een felle communist bekend. Ook hij was mede-ondertekenaar van de door de C.P.N. ingeleverde kandidatenlijst voor de Provinciale Staten 1946..

P.D. 1824 3^e

P.I.

↑

K.V.

4^e

Paulus ETTEMA, geboren te Grootegast 12 Februari 1921, van beroep kantoorbediende, wonende te Groningen Celebesstraat 54.

ETTEMA is lid van de Partij van den Arbeid en was één van de oprichters van de afdeling Groningen van de E.V.C.- Hij was penningmeester van de E.V.C. van September 1946 tot 19 Juli 1947. Hij is op laatst genoemde datum uit de E.V.C. getreden omdat hij zich niet kon verenigen met de gang van zaken..

Jacöbus KUILMAN, geboren te Groningen 13 October 1889, van beroep sigarenmaker, wonende te Groningen, Bedumerstraat 34..

KUILMAN maakt deel uit van het dagelijks bestuur van de E.V.C. afdeling Groningen. Hij is waarschijnlijk lid van de Nederlandse Bond van Vrije Socialisten, is althans de beginselen van deze bond toegedaan. Hij staat in vergelijking met de andere bestuurders der E.V.C. te Groningen gunstig bekend. Hij trad bij de meeste stakingen, die door de E.V.C. werden georganiseerd op als stakingsleider!

K.N.V. 5^e Johanna Lucretia SWINT, geboren te Groningen 3 Maart 1920, wonende te Groningen, Vinkenstraat 27/a

Zij was mede-ondertekenaar van de door de C.P.N. ingeleverde kandidatenlijst voor de 2^e kamer-verkiezingen in 1946. Haar man genaamd:

PD. 1959 Hindrik STAL, geboren te Groningen 20 September 1915, wonende te Groningen, Vinkenstraat 27/a was vóór den oorlog een felle communist. Hij werd op 11 Januari 1947 benoemd tot Org. Secretaris van het district Groningen der C.P.N. Hij was onmiddellijk na de bevrijding aangesloten bij de Raad Van Verzet. Hij is voor de C.P.N. gemeenteraads-lid in de Groninger Gemeenteraad.

PD. 1839. 6^e Berend BOSMA, geboren te Aengwirden 26 September 1907, van beroep schoenmaker, wonende te Groningen J.C. Kapteynlaan 42.

BOSMA is voor de C.P.N. wethouder der Gemeente Groningen. Hij is voorzitter van de afdeling Noord van de C.P.N.. Op Dinsdag 25 Maart 1947 werd ten zijnen huize een scholingscursus gehouden.

Het plaatselijk aanbevelings-comité bestond uit de volgende personen:

K.V. Antonie Frederik Jacobus BUIJTENDIJK, geboren te Amsterdam 28 Juni 1913, van beroep kunstschilder, wonende te Groningen Quintuslaan 6.

K.V. J. DELVER, wonende te Haren Westerschedrift 45.

PD. 1830. Douwe DUURSMA, geboren te Marum 16 April 1893, van beroep hoofd van een openbaar lagere school, wonende van Hamelstraat 20 te Groningen.

PD 2294 Annie WALVIUS, geboren te Groningen 7 December 1908, van beroep onderwijzeres, gewoond hebbende te Haren, Onnerweg 55/a, momenteel wonende te Amsterdam..

K.V. David REINHART, geboren te Warffum 17 Mei 1894, van beroep aannemer betonwerken, wonende te Groningen Molukkenstraat 15.

K.V. Willem Johannes VALK, geboren te Zoeterwoude 22 October 1898, wonende te Eelderwolde.

PD. 1815 Hendrik Bernard KLEVE, geboren te Zwolle 22 Januari 1914, van beroep privé leeraar talen, wonende Ebbingestraat 106/a te Groningen.

K.V. Jan DERKSEN STAATS, geboren te Middelburg (Zuid Afrika) 8 Maart 1897, van beroep schilder en leeraar, wonende te Groningen Verl. Heereweg 210..

Met zekerheid kan worden gezegd, dat men te Groningen nog niet is overgegaan tot de oprichting van een afdeling van de vereniging "Vrij Spanje". Van het plaatselijk initiatief comité ging in het laatste half jaar zeer weinig actie uit en het treedt niet op als een actief geheel. Op 13 April 1946 werd er door het comité in de tuin van de "Harmonie" te Groningen een vergadering belegd en men hoopt in de toekomst dit nog meerdere malen te doen. Men zamelt te Groningen gelden in en tracht vooral ook voor dit doel contact op te nemen met goed gesitueerde burgers, die sympathiek staan tegenover actie tegen FRANCO. De gelden zouden worden afgedragen aan het Landelijk initiatief comité.

Deze aangelegenheid zal scherp in de agten worden gehouden en indien men te Groningen over zou

gaan tot de oprichting van een afdeling van de landelijke vereniging "Vrij Spanje", dan zal dat onmiddellijk worden gerapporteerd. -----

-----
G R O N I N G E N, 7 October 1947..

237
VRIJ SPANJE III

JUNI
MEDEDELINGEN
1947

Uitgave van de „Vereniging Vrij Spanje”
Spinozastreet 43 - Telefoon 52660 - Amsterdam-C.

BASKENLAND

tegen Franco

Op verzoek van de redactie van De Vlam schreef onze voorzitter het volgende artikel, hetgeen wij in zijn geheel plaatsen.

Het heeft lang geduurd, alvorens de Spaanse arbeiders kostbare kolommen van dag- en weekbladen over de ganse wereld volgeschreven konden zien over hun bloedige strijd tijdens de periode na de „burgeroorlog“, een strijd, die met zoveel klem bewijst, welke heldhaftige pogingen tot bevrijding ondernomen werden door het Spaanse volk zelf. Het kan de Baskische arbeiders een eer en een voldoening zijn, door hun massaal optreden de belangstelling voor het Spaanse probleem met nieuwe kracht te hebben gevoed.

Dat de vrees voor de publicaties in de wereldpers over de laatste gebeurtenissen de Spaanse heersers om het hart is geslagen, moge nog eens blijken uit hetgeen één der falangistische bladen scheef op 10 Mei j.l., naar aanleiding van de komst van twee journalisten van de New York Herald Tribune en de New York Times: „Deze vooraanstaande journalisten zijn juist op hte goede moment gekomen, want zij zullen bemerken dat er volmaakte rust heerst in alle Baskische provincies en dat het grove leugens zijn wat over sommige buitenlandse radio's wordt vermeld over onlusten en stakingen in Bilbao. Laten ze de hele wereld vertellen, dat wij in ons land rustig leven, zonder anderen te benijden en zonder benijd te worden. Laten ze tonen dat ze dankbaar zijn voor de goede behandeling, die wij ze altijd geven en laten ze niets anders naar hun kranten seinen dan berichten over vrede en rust, zodat daarmee de lasterpraatjes en tendentieuze radioberichten uit de wereld worden geholpen.“

De heren journalisten hebben blijkbaar deze zoete vermaningen liever in de wind geslagen en hun ogen de kost gegeven.

De New York Herald Tribune schreef:

„De gouverneur van Bilbao, Riestra, heeft gezegd, dat er slechts 5.000 stakers zijn en slechts 60 mensen waren gearresteerd. De ware cijfers zijn echter 42.000, d.i. 75 pct. van alle werkers in Bilbao, terwijl het aantal gearresteerden meer dan 2.000 bedraagt.“

Mr. Brewer schreef in de New York Times o.a.:

„De Baskische stakers behalen een glansrijke overwinning. De terugkeer van de arbeiders naar hun werk, zonder dat de in uitzicht gestelde maatregelen worden toegepast, kan niet anders dan een zware slag betekenen voor het Franco-regime.”

Bijzonderheden over de stakingen.

In een persconferentie op 7 Mei j.l. gaf de president van de Baskische republikeinse regering in ballingschap, José Antonio de Aguirre te Parijs, nadere bijzonderheden over de staking te Bilbao. De 6e April nog hadden duizenden arbeiders ondanks alle dreigementen gedemonstreerd op de dag van het Vaderland.

De 14e April, herdenking van de komst der republiek, waren 12.000 Basken samengestroomd. Scherpe repressailles volgden.

De drie illegale organisaties: U.G.T., C.N.T. en S.O.V. aarzelden echter niet opnieuw de arbeiders op te roepen tot het vieren van de 1e Meidag. Het revolutionaire karakter van deze dag kwam wellicht in geen land ter wereld zó tot uitdrukking meer als in Spanje. In talrijke plaatsen legden de Spanjaarden het werk neer. Nergens nam echter de strijd zó'n massaal karakter aan als in Bilbao, waar 75 pct. der werkers hun arbeid staakten. En nadat de repressailles waren begonnen, staakten duizenden arbeiders opnieuw om van hun solidariteit met hun kameraden te getuigen. Op 5 Mei was dit aantal alweer gestegen tot 25.000.

Ondanks alle pogingen om het Baskenland te isoleren, ondanks de enorme versterkingen van de Guardia Civil, ondanks geweld en terreur, slaat de golf van verweer bruisend over naar andere steden van Spanje.

De staking van Bilbao staat overigens niet op zich zelf. De onderlinge solidariteit van het Spaanse volk is in de laatste jaren steeds heldhaftiger getoond. De guerillastrijders ondervonden dit in de jaren van ondergrondse strijd na de „burgeroorlog”, de illegale vakverenigingen ondervonden dit vooral sinds 1946, toen zij tot stakingen opriepen of hongerstakingen — die waarlijk niet voor het eerst in Duitsland plaatsvonden — trachten uit te breiden tot demonstraties tegen het Franco-regime.

In de eerste 8 maanden van 1946, zo deelt George Leeson in „Spain — to day” van Mei 1947 mede — braken er in totaal 117 stakingen uit in verschillende bedrijven. In December alleen moesten 40 conflicten worden opgelost. Meer dan 200.000 werkers waren bij deze stakingen betrokken. Eén der grootste stakingen was die van Januari 1946 waarbij 30.000 Catalanen, onder wie meest vrouwen — alle textielarbeiders, het werk neerlegden. In Valencia staakten 1500 arbeiders in de Denis-fabriek, 5000 in een fabriek in El Ferrol en 2000 in de „Hispano-Suiza” te Sevilla. In Barcelona legden de arbeiders herhaalde malen het werk neer ondanks doodvonnis en hoge gevangenisstraffen van de leiders en de scherpe repressaille-maatregelen tegen de deelnemers.

Sein voor de algemene opstand?

Zal de staking van Bilbao het sein worden voor een algemene opstand in Spanje tegen het Franco-regime? Zullen de arbeiders bereid zijn, tot het hoogste offer, de heldhaftige pogingen voortzetten, het fascistische juk af te werpen? Zullen zij de macht hebben de grote strijd te volbrengen? Aan al die regeringen die aarzelden zich te mengen in de Spaanse kwestie of deze inmenging uitstelden tot het Spaanse volk zelf zijn mening duidelijk te kennen gaf, hebben de dappere Spaanse arbeiders nu waarlijk met genoege bloedige offers getoond, dat het hun ernst is met de bevrijdingsstrijd. Na hetgeen we over de laatste gebeurtenissen in Spanje hoorden, vervult een nieuwe hoop onze harten! Hoe is opnieuw onze blik met bewondering gericht naar dat donkere volk van Spanje, dat in zijn geschiedenis zo menigmaal de wereld versteld deed staan over de offerbereidheid, de vaste wil in een strijd om zijn grond.

En toch, bang is die hoop, omdat wij de macht en de uitwerking door ervarin gleden van diezelfde terreur die thans in Spanje woedt. Wat doe je tegen de vuurlopen der Guardia Civil? Wat doe je tegen de wapens van een overweldigder als alleen nog een muur achter je staat! Het is deze muur die wij zelf al weer achter ons voelen, die moet worden neergehaald.

De Spaanse arbeiders zullen opnieuw verliezen, wanneer de internationale solidariteit nu in gebreke zou blijven. Daarom is het goed dat het Wereldvakverbond enige dagen geleden een oproep tot alle werkers in de wereld richtte, thans met alle kracht te eisen dat iedere diplomatieke en economische betrekking met Franco worde verbroken, opdat na de morele veroordeling van zijn regime, nu ook eindelijk de val ervan werkelijkheid kan worden. Zowel in Amerika, Engeland als in andere Europese landen is in vergaderingen en demonstraties die verbreking gezist.

In hoeverre de belangen van de grote wereldmachten een langer voortduren van het Franco-regime nog verdragen kan, het is een vraag, die gemakkelijk gesteld, maar moeilijker te beantwoorden is. Dat de belangen van het Spaanse volk echter dezelfde zijn als die van alle werkenden in de wereld moet voor ieder, die nog geloof heeft in de mogelijkheid van internationale verbondenheid een besef zijn, dat ons dwingt tot een onverdeelde solidariteit met de Spaanse arbeiders. Daarom zal ook in Nederland in verenigingen en organisaties opnieuw de Spaanse kwestie aan de orde moeten worden gesteld! Sympathie-betuigingen met de arbeiders moeten uit iedere werkplaats, uit alle bedrijven gezonden worden aan de Baskische republikeinse regering in Parijs (Avenue Marceau II, Paris XVI). De Spaanse arbeiders, die zeker op de hoogte werden gebracht van iedere vorm van solidariteit zullen daardoor weten de morele steun te hebben van hun kameraden in andere landen. Het Spaanse volk, wier zonen vochten aan de fronten van Nar-

vik tot Afrika, In Italië en Frankrijk, voor de overwinning van de geallieerden, en daarmee ook zijn deel bijdroeg tot onze bevrijding heeft recht ook op onze steun en onze hulp.

Arbeiders van Nederland, gij die tijdens de Februari-staking door Uw moed de historie van Nederland verrijkt hebt met een gouden bladzijde, gij zijt degenen, die deze sympathie-betuigingen moeten organiseren! Gij weet wat het zeggen wil te staken in een tijd van onderdrukking en terreur. Geen werkplaats, geen bedrijf mag ontbreken bij het verzenden van de telegrammen naar de Spaanse arbeiders! En de eis tot verbreking van alle betrekkingen met Franco ook door Nederland moet opnieuw weerklanken.

Dat is, wat voorlopig in onze macht ligt.

L. ALMA—HEIJNEN.

FRANCO en de

GEESTELIJKE VRIJHEID

Dat het niet alleen de „roden“, de socialisten en communisten zijn, die in het Spanje van Franco vervolgd en geterroriseerd worden, maar dat in dit land, waar de volkomen eenheid van Staat en Kerk noodzakelijk tot het diepste geestelijke verval moet leiden, de Vrijheid volkomen aan banden is gelegd, bleek uit het volgende berichtje in de Rotterdamse Kerkbode, weekblad van de Ned. Herv. Gemeente:

„Wij zien naar Spanje. Terwijl er vroeger onder het rode regime voor de Protestanten vrijheid van godsdienst bestond, wordt onder het Roomse regime van Franco e.s. het leven der Protestanten in Spanje vrijwel onmogelijk gemaakt. Protestanten moeten hun kinderen het Roomse godsdienstonderwijs op de staatscholen laten volgen en mogen geen Protestantse scholen oprichten en geen Protestantse boeken laten drukken (zelfs geen gezangboeken!). Een Protestant, die als kind Rooms gedoopt is, mag zijn huwelijk alleen door een Rooms priester laten sluiten. Protestanten hebben geen gelijke rechten op staatsambten, in het leger wordt met hun geloof geen rekening gehouden. Op begraafplaatsen mogen zij geen Protestantse dienst houden, ook mogen zij geen zendingswerk doen.

Vindt u ook niet, dat dit regime moet verdwijnen?

LENTEVUUR

Weer ging een jaar voorbij,
weer groeit een nieuwe Lente;
daar glipt de slanke Mei
uit winters donkere tenten,
en deelt met gulle hand
ons van haar vreugdig wezen....
Alleen in Spanje's land
zal 't nog geen Lente wezen.

Door de open ramen glijkt
het licht in gouden strepen.
Diep in mijn hart gedijt
een blijdschap, onbegrepen.
In dit jong voorjaarsland
kan iedere kwaal genezen....
Alleen voor Spanje's land
schijnt nog geen heil te wezen.

Hoe heerlijk is dit uur,
hoe vol en groot het Leven;
de Lente is als vuur,
zo zuiver en verheven,
dat louterend ontbrandt,
en hardt ons wank'le wezen....
In 't zwart fascisteland
is nog geen licht gerezen.

O, Lentevuur, zwel aan,
door alle vrije streken.
Laat hoog de vlammen slaan;
tot Spanje moet ge breken.
Tot Hitlers „bloed“-verwant
door 't volk wordt uitgewezen....
Dan kan 't in Spanje's land
ook eind'lijk Lente wezen.

Piet van Ingen. +

De 18e Juli

11 jaar geleden....

door
D. J. van ZANTEN

een beroep op U!

De tweede wereldoorlog is voor Europa niet begonnen met de Duitse overval op Polen in 1939, maar reeds op 18 Juli 1936; dit zijn wij allen ons thans wel diep bewust.

18 Juli 1936 was de dag waarop de huurtroepen van Hitler, Mussolini en Franco hun plundertocht tegen de wettig gekozen Spaanse regering inzetten. We herinneren ons hiervan de Duitse bombardementen op Guernica, we denken aan de roem van Barcelona en het Baskenland. Ook de gehele verdere weg, die het fascisme aflegde, tekent zich door verraad en terreur tegen andere vrije volkeren. Het is ons genoegzaam bekend.

Elf jaar na die historische, tragische dag bezinnen we ons op het gebeurde en we zien dat vele landen, vele steden werden bevrijd. In het gebombardeerde Rotterdam, de verwoeste stad Warschau, op de brakke grond van Lidice, in Stalingrad, overal waaien weer de vlaggen van vrije naties.

En Barcelona, Guernica, Madrid en Valencia? De kerkers van Franco zijn gevuld met vrijheidsstrijders, de executie-peletons hebben in het „sociale“ Franco-land druk werk. De bevolking verzet zich tegen de worgende greep, werkt illegaal, staakt en voert een guerilla-oorlog. Dit volk kan niet „leven“. We weten wat het betekent de fascistten over huis te hebben. Vrije mensen kunnen het niet dulden.

De tweede wereldoorlog is nog steeds niet afgelopen.

Zoals wij werden bevrijd, zo moet ook Spanje worden bevrijd. Hiervoor is het niet nodig dat wij wederom naar Spanje vertrekken. Wij gaan in ons land, zoals in alle vrije landen, de massa mobiliseren. Een vijand van Hitler is een vijand van Franco. Vijanden van Franco zijn vrienden van het Spaanse volk. Vrienden van het Spaanse volk willen wij echter niet slechts met de mond, doch metterdaad zijn. Wij weten dat fascisme inhaerent is aan oorlogsgevaar en

zullen uit zelfbehoud verplicht zijn het fascisme in zijn laatste bolwerk te bestrijden.

Diegenen, die thans geroepen zijn ons volk te regeren, moeten zonder uitzondering beseffen, dat vrede en rust voor ons volk onmogelijk zijn zolang Franco aan het bewind is. De zaak van het republikeinse Spanje is een zaak van allen.

Ter herdenking, maar meer nog als een waarschuwing in beslissende dagen, organiseert de vereniging Vrij Spanje dit jaar wederom demonstraties en meetings voor een democratisch Spanje. Van de afdeling Amsterdam vernamen we reeds iets over de plannen. Het zal een groots strijdbaar gebeuren worden, daar werden wij van overtuigd. Er wordt op de medewerking gerekend van de vooruitstrevende politieke partijen, van vele organisaties en verenigingen, terwijl muizekcorpsen de demonstratieve tocht van Museumplein naar Dam zullen begeleiden. Op de Dam zal Mevrouw Alma-Heijnen, de voorzitter, een kort woord spreken.

Nu vertelde men ons wél, dat een en ander niet maar zo vanzelf gaat gebeuren, maar dat er werkers nodig zijn. Werkers, die enige uren vrij kunnen maken voor dit belangrijke feit. Zij kunnen zich melden bij de besturen en aan het kantoor Spinozstraat 43, Tel. 52660.

En voor het land? We weten er nog niet véél van. Maar daar zullen ze zeker niet bij Amsterdam willen achterblijven.

Van heden af aan geldt voor ieder: daadwerkelijke medewerking aan de voorbereiding van de 18e Juli (Amsterdam 19 Juli), zodat het wordt een grootse demonstratie voor vrijheid en recht.

In géén land een nazi-trawant. Dit is onze leuze en jij, vriend, meld je dus nog vandaag. Afgesproken?

AMSTERDAMMERS, demonstreert Zaterdag 19 JULI met ons op NAAR DE DAM!!

Wat deden we alzo ...

WEL ... ER WERDEN ENKELE LEVENS GERED ...

In de laatste maanden werden er door de Ver. Vrij Spanje geen belangrijke acties op touw gezet, en geen grote vergaderingen gehouden. Neen, de grote trom, waarop in den beginne misschien wel eens wat al te hard werd geslagen, bleef stofvrij in z'n hoest geborgen, en zelfs de krant, kon in verband met vele ons in de weg gelegde moeilijkheden een tijdlang niet verschijnen.

Het is daarom niet te verwonderen, dat hier en daar bij onze leden de vraag ging rijzen: **Doet de Ver. Vrij Spanje nog wel wat? Leeft de Vereniging eigenlijk nog wel?**

Zonder nu hier op beantwoording van de vraag in te gaan, of grotere en openbare acties in de achter ons liggende maanden nodig en nuttig geweest konden zijn, meen ik goed te doen, eens even te wijzen op een onderdeel van onze werkzaamheden, waarmee we heel weinig in het openbaar te koop lopen, maar dat verschillende van onze H.B. leden en werkers, dagelijks moeten en zorgen heeft berokkend, maar daarnaast ook buitengewoon grote voldoening heeft geschonken.

Wist U nl., dat in het korte jaar van ons bestaan, met onze gebrekkige en provisorische vorm van organisatie, met onze uiterst schamele middelen, wij een twintigtal uit Spanje gevluchte antifascisten op een of andere wijze onder onze hoede hebben gekregen? Dat we deze mensen vaak maandenlang hebben moeten verzorgen, kleden, van bonnen en geld voorzien? Dat we voor hen alle formaliteiten hebben moeten verzorgen en betalen die voor hun ontkoming aan de hel, die zij hadden weten te ontvluchten in het Spanje van Franco, nodig waren?

In de regel waren het vervolgd, die op éné of andere manier zich tegen het regiem verzet hadden, ondergrondse strijders, deserteurs uit het falangistische leger, die als verstekeling met een schip naar Amsterdam of Rotterdam kwamen, en dan veelal aan de politie van die steden werden overgeleverd.

Dan kreeg „Vrij Spanje” een tip. En het is wel typerend voor de betekenis, die onze vereniging in het korte jaar van haar bestaan heeft weten te verwerven, dat de politie in zulke gevallen „Vrij Spanje” vaak als de officiële keten tussen die in nood verkerende Spanjaarden en hun Vrijheid beschouwde, en de tip in enkele gevallen ambtelijk van haar kwam.

Soms ook waren het de schepelingen, die de verstekelingen hadden helpen ontvluchten, die ons waarschuwden. In elk geval, wanneer er weer één was, kwamen wij er spoedig achter. En dan begon onzerzijds de lange, lange weg vol van departementale voetangels

en consulaire klemmen, om tot de bevrijding van die ongelukkigen te geraken.

Hoeverl moeite het vaak kostte, om voor deze mensen de nodige papieren te krijgen, die hen een veilige uitreis naar Frankrijk garandeerden, waar ze onder de hoede werden gesteld van de Spaanse emigrantenregering, weten alken de twee werkrachten op ons kantoor, en d.v. ons H.B. lid Mevrouw Althoff-Loubere, die meestijds als tolk te fungeren had, met de „enkelen”, die er nauwer mee te maken hadden.

Het spreekt meer direct tot Uw verbeelding als ik zeg, dat deze vluchtelingen in de regel zo goed als naakt en zonder enig bezit arriveerden. En dat ze allen gekleed, — en vaak goed gekleed — tenslotte zijn afgeleverd, voorzien van de papieren, de dure papieren, die waarschijnlijk zo duur moeten zijn omdat consulaten anders liefdadigheidsinstellingen zouden gaan lijken.

En in hun zak hadden zij de kostbare spoorkaartjes, die hen een besproken plaats in de Parijse Pullman garandeerden, die „Vrij Spanje” voor hen had gekocht, de kaartjes die hun leven veilig stelden, en hen de Vrijheid brachten.

Vaak hebben wij hulp gekregen — hulp in de vorm van geld, kleren, bonnen. Zonder die hulp zouden wij nooit hebben kunnen doen, wat wij deden.

Enkele van onze leden huisvestten deze mensen voor soms heel lange tijd, en brachten daarmee offers, die dikwijls boven hun draagkracht gingen.

Maar zij deden het, zij meenden dat het hun plicht was, een mens in nood te helpen. Zij deden het uit een gevoel van naastenliefde, kameraadschap, socialisme of Christenplicht.

Zij hielpen een mens ontvluchten uit de klauwen van het Spaanse fascisme. Zij reddden waarschijnlijk een leven.

Ja, ik vond het nodig hier even op dit grote stille werk te wijzen, waarmee onze organisatie zich bezig hield.

En moge het dan zijn, dat wij er niet in zijn geslaagd, van „Vrij Spanje” te maken, wat wij in de Markthallen-roes nu ruim een jaar geleden, — voor dat die vervloekte down-stemming intrad, die alle organisaties als een giftige wolk doortreft, — er van dachten te zullen maken, vast staat, dat een resultaat, als ik hierboven schetste, het bestaan van onze Vereniging ten volle rechtvaardigt. Laten onze leden, en allen die dit lezen dat terdege beseffen. En door hun daadkracht en steun, er toe bijdragen, dat dit werk voortgang kan blijven vinden.

Waat zolang Franco in Spanje regeert, zal hij dit doen bij de gratie van een steeds bloediger wordende terreur.

Zolang zullen er zijn die zich verzetten; zolang zullen er vervolgd zijn en vluchtelingen.

Het is de taak van „Vrij Spanje”, het is onze taak, hen te helpen.

P. v. INGEN.

Actuele vragen

Waarom is de verschijning van ons maandblad tot slechts drie uitgaven beperkt gebleven?

Waarom horen wij zo weinig van de strijd in Spanje en van de strijd voor een vrij Spanje, zoals die gevoerd moet worden in Nederland.

Waarom wordt er niet regelmatig contributie geïnd?

Wat moet er gebeuren om verbetering te brengen?

Heeft de vereniging in haar bestaan reeds succes met haar werkzaamheden gehad?

Nog steeds wachten wij op papiertoewijzing en daarmee het recht van verschijnen, hetgeen tot nu toe op straffe van inbeslagname verboden is, ondanks dat onze aanvraag daarvoor reeds meer dan een jaar geleden gedaan werd.

Omdat wij financieel niet krachtig genoeg zijn om maandelijks een gestencild mededelingenblad uit te geven, daar extra kosten die voortkomen uit verzorging van Spaanse vluchtelingen, niet uit bijzondere inkomsten kunnen worden bestreden, extra-bijdragen nagenoeg achterwege blijven, en dus uit contributie-inkomsten moeten worden bestreden, hetgeen een verzwarende betekenis heeft voor het verenigingsapparaat, temeer waar contributie slechts gedeeltelijk binnenkomt.

Vele afdelingen hebben het nog niet gebracht tot een goed functionerend afdelingsbestuur en een kern van actieve werkers. Enkele bestuursleden moeten daarom zoveel werk op hun schouders nemen, dat bijna vanzelfsprekend het werk er onder lijden moet.

Alle leden die zich deze vragen zelf gesteld hebben, moeten ernstig nagaan of zij ook hun steentje hebben bijgedragen, en zo niet, of zij genegen zijn van dit tijdstip af, een klein deel van het werk uit handen te nemen van degenen die het niet kunnen bolwerken.

Ongetwijfeld. Het zou ondoenlijk zijn alle succesvolle gevoerde acties te beschrijven. Enkele daarvan (verzorging Spaanse verstekelingen en pakjes-actie) zijn uitvoerig aangekondigd en verslagen in de grote dagbladen en daarvoor in wijde kring bekend. Onze eerste kaarten-actie (sympathie-betuinging aan de Spaans-Republikeinse-Regering) die het initiatief was van onze vereniging, werd aanleiding tot een met groot succes ge-

voerde kaarten-actie uit vele landen, gericht aan Trygve-Lie, Secr. Generaal der Verenigde Naties, waarvan het gevolg was, dat de Spaanse kwestie als eerste punt van behandeling kwam op de agenda bij de opening der zitting. Het welslagen van deze actie werd ons in een schrijven van Dr. Giral vermeld, waarbij onze vereniging op hartelijke wijze werd bedankt.

Wordt er meer verwacht van de leden dan betaling der contributie?

Zijn de „rustposten” lang tussen diverse acties?

Welke acties staan nu op het program?

Op welke wijze kunnen wij het beste onze medewerking verlenen?

Wat kunnen wij doen als in onze woonplaats nog geen afdeling werd opgericht?

Van den aanvang af, verwachten wij van de leden dat zij allen een actief aandeel zullen hebben in alle te voeren acties.

Dat kunnen wij niet zeggen. Meestal komen de plannen voor een volgende actie tijdens een nog lopende actie te voorschijn, zodat wij wat de werkzaamheden betreft, in onze vereniging een „perpetuum mobile” bemerken.

Zoals reeds eerder bekend gemaakt zouden wij gaarne een aantal Spaanse kinderen uit Frankrijk een vakantie in Nederland willen aanbieden. De voorbereidingen zijn afhankelijk van de toestemming van de Minister. De 18e Juli willen wij ter gelegenheid van de herdenking van het uitbreken van de opstand, in het teken stellen van de anti-Franco-actie, door demonstraties en bijeenkomsten. Nadere informatie worden aan de afdelingsbesturen bekend gemaakt.

Geeft gehoor aan de oproepen tot het bijwonen van bijeenkomsten, het medewerken in de voorbereiding dier bijeenkomsten, en bezoekt vooral de ledenvergaderingen, waar de acties worden besproken en alle vragen, zoals die nu gesteld worden, worden beantwoord. Leden kunnen zich ten alle tijde tot het secretariaat hunner afdeling wenden.

Stort uw contributie op onze giro-rekening of per postwissel alsmede Uw extra bijdrage en laat ons weten wat naar Uw inzicht, volgens de omstandigheden in Uw woonplaats, gewenst is.

Kunt u medede-
len op welke
wijze wij ons het
beste met het
Spaanse pro-
bleem vertrouwd
kunnen maken?

Meerdere boeken zijn reeds over de Spaanse kwestie verschenen. Het ligt echter niet op onze weg al deze boeken te bespreken. Wij willen echter gaarne een uitzondering maken voor het prachtige boek van Isabel de Palencia, waarvan in diverse dagbladen en periodieken, goede recensies zijn verschenen. Het boek draagt de titel „Vrijheid in Ballingschap”. Burgeroorlog, wereldoorlog en emigratie worden door deze Spaanse vrouw op eenvoudige, en juist daardoor treffende wijze behandeld. Wij bevelen dit boek dan ook ten zeerste aan. U kunt het verkrijgen door bemiddeling van onze afdelings-besturen.

Waarde Medestrijders!

Wij hebben zo het vermoeden, dat allen, die zich te eniger tijd als lid van onze organisatie aanmeldden, zich iets meer voor de strijd tegen het overgebleven fascistische regiem in Spanje interesseerden, dan b.v. Piet Rustig, Jan Lauw, en Kees Middelmaat. Och, ik geloof dat U die lui wel kent. Ze blijven in alle kwesties maar liever neutraal, kijken vooral niet verder, dan hun neus lang is, en laten hun gedachten in de regel niet veel verder gaan, dan hun eigen, eigen en nog eens hun eigen belangenkringetje.

En daarom wil het er bij ons ook niet in, dat U zou hebben verondersteld, dat U door het betalen van Uw maandelijks kwartje contributie aan de Vereniging „Vrij Spanje”, genoeg zou hebben gedaan, om het gehate fascistische regiem in Spanje spoedig te zien verdwijnen.

Neen, er moet nog iets meer gebeuren, voor wij het goed-willende deel van ons volk, tot goed begrip van de anti-Francozaak hebben gebracht, en tot verzet hebben wakker geschud. Dat zult U zeker wel met ons eens zijn.

En U zult ons ook wel gelijk geven, als wij zeggen, dat wij gezamenlijk tot grote dingen in staat zouden zijn, als ieder van onze leden, die zich een goed anti-fascist voelt, er eens toe komen kon, ook een klein deel van het werk op zich te nemen. Wij zouden bergen kunnen verzetten.

Als wij het hierover dan eens zijn geworden, richten wij ons vol vertrouwen tot U, om U te verzoeken, ons bij het afdelingswerk in Uw omgeving te willen bijstaan.

Wij rekenen er op, dat U ons niet teleur zult stellen, maar dat ook U tot diegenen wilt behoren, dat straks, als de laatste Nazi-trawant zal zijn verdreven, kunnen zeggen: „Ook ik heb daaraan mijn deel bijgedragen!”

VOOR Radio's, Naaimachines,
Meubelen en Inboedels

„tante”

Haarlemmerstaat 56
Amsterdam-Centrum

Aardappelen, groenten
en fruit bestellen?

Alderding

bellen

Tel. 86184, Sloterkade 36
Amsterdam-W.

Meubelen, Betimmeringen,
Meubelreparaties

H. H. Janse

Groenendaalstraat 11
Tel. 85940 - Amsterdam-W.

DE KRUIDENIER die vecht voor
de belangen van zijn klanten:

KOOS MEIJER

HILLEGOMSTRAAT 63
TELEFOON 80107
AMSTERDAM-WEST

Electriciteit op elk gebied

L. Kool

erkend installateur G.E.B.

Groenendaalstraat 12
Telefoon 81828, A'dam-W.

Voor het goede boek
naar de

STADION

LEESBIBLIOTHEEK

Herculesstraat 134 - Tel. 22662
Amsterdam-Z.

In de ZEBRA-reeks verschijnt binnenkort:

Sajjers-Kahn: DE GROTE SAMENZWERING

In een degelijk gedocumenteerd relaas, spannend als een roman, onthullen de auteurs de gigantische samenzwering van kapitaal, diplomatie en spionage van 1917 tot op heden tegen de Sowjet U i.e. In Amerika werden van dit boek 100 000 exemplaren verkocht in de eerste 4 weken.

PRUS 1.90

BESTEL REEDS NU BIJ:

BOEKHANDEL REPUBLIEK DER LETTEREN
ROKIN 40 - AMSTERDAM

Foto NAGEL

*

Speciaal KINDEROPNAMEN
zonder prijsverhoging aan huis!

Ferd. Bolstraat 46, Telefoon 96665, Amsterdam-Z.

Voor al Uw bloemwerken

BAP'S

BLOEMENMAGAZIJN

J. B. Pourquoié

2e Hugo de Grootstraat 28
Telefoon 80102

Vooruitstrevende
Nederlanders sluiten
hun levensverzekeringen
bij

AURORA

1e etage Uitgebreide diners
Tevens fijne belegde broodjes
voor de vastgestelde prijs

Aanbevelend,

G. J. DEURHOF

Oud Spanje Strijder

Uitgaan is geen feest

Als U niet bij ons bent geweest

INLICHTINGDIENST.

ROTTERDAM.

I.D. No.482.

GEHEIM.

OD 237

*na behandeling
door B - retour
Naron*

OPGELEGD

Volgno.
8 AUG 1947
ACD/128720

BUREAU B Rotterdam, 7 Augustus	
Nummer:	
Datum:	8 AUG 1947

Oh

In antwoord op Uw schrijven No.B 14271 , d.d. 3 Mei 1947, betreffende " El Hispanista " wordt het volgende bericht:

K.M.V.

Het blad " El Hispanista " was een uitgave van :Oldenburg, Lambertus, geboren 4 Juli 1885 te 's-Hertogenbosch, leraar in de Franse-, Italiaanse- en Spaanse taal, wonende te Rotterdam, Mathenesserplein No.13a en had tot doel propaganda te maken voor de Spaanse taal.

De gehele redactie, administratie en uitgave berustte bij Oldenburg,L., voornoemd, terwijl de opzet zuiver commercieel was.

Door ziekte is Oldenburg gedwongen zijn werkzaamheden te beperken en de uitgave van zijn blad, waarvan slechts drie nummers (No.1, d.d. 11-4-1947; No.2, d.d. 21-4-1947 en No.3,d.d. 1-5-1947, alle aangehecht) verschenen, te staken.

Oldenburg, L. is politiek ongeïnteresseerd en zijn naam komt in de administratie van de Politieke Recherche Afdeling alhier niet voor.

In het algemeen Politieblad van 1913 werd zijn opsporing verzocht als deserteur van de Landmacht.

Verzonden aan: Hoofd Centrale Veiligheidsdienst, Javastraat 68 te 's-Gravenhage..

22 Augustus 7.

B 20120

GEHEIM

~~1111~~ 182720

IIIa IIIc

G 80/1947

23 April 1947

"El Hispanista"

U. O. B. P.

OPGELEED

Naar aanleiding van Uw terzijde vermeld schrijven heb ik de eer U te berichten, dat het blad "El Hispanista" een uitgave was van Lambertus OLDENBURG, geb. te 's-Hertogenbosch 4 Juli 1885, leraar o.a. in de Spaanse taal, wonende te Rotterdam, Matheserplein 13 a; het had ten doel propaganda te maken voor de Spaanse taal.

Zowel de uitgave, de redactie als de administratie berustten bij L. Oldenburg voornoemd, terwijl de opzet zuiver commercieel was.

Door ziekte is Oldenburg gedwongen zijn werkzaamheden te beperken en heeft hij de uitgave van zijn blad, waarvan slechts drie nummers zijn verschenen, moeten staken.

Op politiek gebied is Oldenburg ongeïnteresseerd. In 1913 is zijn opsporing verzocht terzake van desertie bij de landmacht; overigens is niets te zijnen nadele bekend geworden.

Het Hoofd van de
CENTRALE VEILIGHEIDSDIENST
namens deze:

J.G. Crabbendam

Aan de Heer Commissaris van Politie
te
Heerlen.

vrij spanje

PRIJS 20 CENT.

bijl. aed 19638

*l'ESPAGNE
avant-garde*

Uit de inhoud: Spanje vrij, door Dr. G. T. H. Kempe. — Zo strijdt en sterft de Spaanse jeugd, door Freek Driessen. — Wat zeggen dag- en weekbladen over Spanje?

Vrij Spanje

Uitgave van de Vereniging «Vrij Spanje»

Secretariaat, redactie- en admin.-adres:

J. W. Brouwersplein 27, Amsterdam - Telef. 25739

Spanje vrij.

door Dr G. T. H. Kempe.

Binnenkort zal U gelegenheid geboden worden om door het plaatsen van Uw handtekening onder het desbetreffende petitionnement bij te dragen tot de actie voor een vrij en democratisch Spanje.

Er was een tijd, waarin de Troonrede ieder jaar met zekere trots gewaagde van de goede betrekkingen met het buitenland, die onveranderd goed waren en bleven. De oorlog kwam. Nederland werd getroffen door rampen, waaraan het bijna bezweek, maar die het overleefde. Nu, zes jaar na de liquidatie van onze neutraliteitspolitiek weten wij waar onze vrienden staan en waar onze vijanden.

Die vijanden zijn gekneveld. Duitsland wordt door zijn bezetters bestuurd, Japan is machteloos gemaakt. In de satellietstaten zijn regeringen gevormd die waarborgen bieden tegen herhaling van de wanstaltige politieke avonturen, die hen in het ongeluk gestort hebben. Ze zijn gekneveld — op één na: Spanje!

In Spanje heerst de dictator, die met hulp van Hitler, Mussolini en een troep Marokkaanse koppensnellers zijn „heilige” oorlog wist te winnen. De man die de grondeloze laagheid beging zijn eigen landgenoten door gekleurde troepen te laten masceren. In Spanje verblijven talloze Duitse, Italiaanse en andere nazi's. Daar worden de plannen beraamd die — wat God verhoede — straks een van revanche-fantasieën bezeten Duitsland aan de wapenen moeten helpen om de derde Wereldoorlog te winnen voor het Beest.

In Spanje, dat zo graag in vrede wil leven met de hele wereld, weigerde men de uitlevering van Degrelle, maar kon een Christino Garcia, toen hij zijn vaderlandse plicht vervulde jegens zijn vertrapte volk, gefusilleerd worden na gemarteld te zijn door Duitse schavuiten, gevlucht uit Frankrijk dat hij mede had helpen bevrijden.

In Spanje ... maar waarom hiermee doorgaan. We weten al zoveel wat er in Spanje gebeurd is en het ergste weten we waarschijnlijk nog niet. Amerikaanse publicaties hebben het boven iedere twijfel verheven, dat Franco van ganser harte met de Asmogendheden heeft samengewerkt en dat uitsluitend redenen van militaire en politieke aard ertoe geleid hebben, dat hij zijn leger niet aan die zijde in de oorlog heeft geworpen. Wij weten het uit talloze berichten hoe er in Spanje geleden wordt door hen die het oprecht goed met hun land menen, maar de dictatuur van den gangster Franco en zijn bende niet willen aanvaarden. Hemmingway en Malraux hebben het ons in schrift en beeld voor ogen gevoerd, zó, dat wij ons niet meer eraan kunnen onttrekken.

Maar wij *mogen* er ons ook niet aan onttrekken. Spanje is geen „binnenlandse aangelegenheid”. Spanje is ook geen „wereldprobleem”. Spanje is een uitgemaakte zaak. *Dit mag niet voortduren*. Recht en veiligheid gelijkelijk eisen, dat dit régime vernietigd worde. Wie meent, dat dit van binnen uit moet geschieden moge zich er nog eens op bezinnen hoe jarenlang ons volk ziedend van vrijheidsverlangens en wil tot verzet, onder de knoet van een naar verhouding zéér geringe bezettende macht krachteloos lag en dat

slechts de gedachte aan het medeleven eerst, de actieve hulp later van het bevriende buitenland ons er boven op hield en staalde in het verzet. Een gewapende interventie is onnodig. Voor zijn vitale voorzieningen is Spanje vrijwel geheel op het buitenland aangewezen. Een stringente economische boycot zou in korte tijd het régime ten gronde kunnen richten. Wellicht kunnen wij met ons petitioennement slechts weinig doen, doch dat weinige is niet zonder belang. Wij kunnen er zorg voor dragen,

dat onze stemmen, hoezeer verzwakt dan ook, doordringen tot onze lijdende medestrijders in Spanje. Wij kunnen daarnaast, door telkens opnieuw van onze verontwaardiging blijk te geven, de groten dezer aarde, die het initiatief zullen moeten nemen als het tot daden komt, ervan overtuigd houden, dat wij, die door het venster van de vrije wereld neerzien in die lugubere gevangenis-binnenplaats die Spanje heet en zullen blijven vragen:

RECHT VOOR SPANJE.

Zo strijdt en sterft de Spaanse jeugd.

Een internationale conferentie tot hulp aan de Spaanse jeugd in Parijs.

Dat de Wereldfederatie van de Democratische Jeugd, wier hoogste bestuurslichaam, de Wereld Jeugd Raad eind Juli in Parijs in vergadering bijeen was, een speciale conferentie ter ondersteuning van Spanje's jeugd tegen het Franco-regime belegd had, bewijst weer eens, dat alle strijdbare en denkende democraten in de wereld overtuigd zijn, dat het Spaanse fascisme wereldvijand no 1 van de vrede en de democratie is.

Voor wie het vestigen van een duurzame vrede en het opbouwen van een werkelijke democratie in deze na-oorlogse wereld geen holle frazes, zonder verdere verplichtingen zijn, maar een ernstige zaak, voor al diegenen is Franco-Spanje dan ook obstakel no 1 op de weg naar vrede en democratie. Dat obstakel moet opgeruimd worden!

Ondanks het feit, dat de zittingen van de Wereld Jeugd Raad al 31 Juli afgelopen waren, deed het Executieve comité van de Wereldfederatie een dringend beroep op alle aanwezige buitenlandse gedelegeerden, om hun vertrek, indien enigszins mogelijk, uit te stellen, teneinde de voor Zondag 4 Augustus vastgelegde conferentie over het probleem van de Spaanse jeugd te kunnen bijwonen. Hieraan is op zo'n grote schaal gevolg gegeven, dat op Zondagochtend de zaal van de „Société's Savantes", gevuld was met vertegenwoordigers

van de jeugd van meer dan twintig landen. Van Spaanse zijde waren de Republikeinse Minister Santiago Carrillo en vele jonge anti-fascistische strijders aanwezig. Bovendien zat daar op de eerste rij in de zaal een eenvoudige grijze vrouw, in het zwart gekleed. Toen bij de opening als eerste der eregasten Dolores Ibarru, „la Pasionaria" genoemd werd, stond zij op, om glimlachend de minutenlange toejuichingen in ontvangst te nemen. Haar zoon, Ruben Ruiz Ibarruri viel in 1943 in de strijd tegen het fascisme aan het front van Stalingrad en is één der helden van de Spaanse jeugd.

Het rapport van Ignacio Gallego.

Ignacio Gallego gaf in een indrukwekkend rapport een overzicht van de toestand, het lijden en de strijd van de vrijheidslievende Spaanse jeugd: „Vanaf het moment, dat Franco, met hulp van Hitler en Mussolini erin slaagde om zijn bloedige dictatuur te vestigen, ontstond er een ware hel voor de Spaanse jeugd. Franco kon de Spaanse jeugd haar trouw aan de Republiek niet vergeven! Millioenen anti-fascisten zijn door de gevangenis en concentratiekampen gegaan. Een 200.000 zitten nog in 225 verschillende gevangenis en een 100-tal werk- en concentratiekampen. Een verdere vijf-

honderdduizend mensen zijn in „voorwaardelijke vrijheid" onder controle van de Falange. Sinds het begin van de burgeroorlog verloren meer dan een miljoen patriotten het leven in de strijd tegen Franco. Enkele feiten zijn voldoende om de wreedheid van het Spaanse fascisme aan te tonen. Wij herinneren slechts aan de 60 jonge mijnwerkers, 47 jongens en 13 jonge meisjes, die op 5 Augustus 1939 tegen de muur van één der kerkhoven van Madrid werden gefusileerd en aan de doodsverachting, waarmee zij voor het executie-peloton traden en die iedereen in Madrid zich nog herinnert.

Wij ons denken aan Antonia Barrioso; nog geen 19 jaar oud, werd zij door de fascistten in de gevangenis geworpen als lid van de Socialistische Jeugd. Ondanks alle folteringen bood zij zes jaren weerstand tot haar dood in 1945 in de gevangenis van Madrid. Een ander voorbeeld, Jaime Calpe, een jonge arbeider van 18 jaar. Op de 14e April hielp hij met het bevestigen van een Republikeinse vlag aan het balkon van het huis van de gouverneur van Alicante. Ontdekt en aangeschoten door de Guardia Civil, werd hij naar een Eerste Hulp post gebracht. De fascistische arts ranselde hem, in plaats van hem te helpen, in opdracht van de falangisten, die de namen van zijn helpers wilden weten. Maar hij gaf liever zijn leven dan zijn vrienden uit te leveren!

In Logrono trachtten falangisten vijf ter dood veroordeelde jongeren te dwingen tot het brengen van de fascistengroef. Zij weigerden, zij wilden hun namen zuiver houden tegenover hun volk. Zij werden geëxecuteerd, maar de fascistengroef hebben zij nooit gebracht.

Het is zeer gevaarlijk, om de Republikeinse vlag in Spanje te vertonen, toch was zij zowel op de 14e April, de stichtingsdag van de Republiek, als op de 18e Juli, overal te zien, in Madrid, in Catalonië en in Baskenland. De bevolking ondersteunt de gevangenen op allerlei wijzen. Onlangs was er een transport van 300 gevangenen van Alcala naar Burgos. De Guardia Civil verhinderde ieder contact van de bevolking met de gevangenen, maar aan het station wist een mensenmassa

tot de gevangenen door te dringen om hen te begroeten en te omhelzen.

Hoe is de Spaanse jeugd er aan toe?

De sociale en economische positie van de jeugd is zeer zorgwekkend. Lonen en salarissen zijn volkomen ontoereikend, als we bedenken, dat de prijzen der belangrijkste levensmiddelen van 15 tot 30 maal gestegen zijn, waar tegenover de lonen in het ongunstigste geval gelijkgebleven zijn!

Alleen al in Madrid zijn ongeveer 40.000 werklozen en volgens fascistische meldingen is er in Spanje twee maal zoveel werkloosheid als in 1936. De meeste werklozen zijn jeugdige personen, ondanks het feit, dat Franco 750.000 man onder de wapenen heeft en dat de 200.000 gevangenen ook voor het merendeel jongeren zijn.

De bedelarij heeft onder deze omstandigheden geweldige afmetingen aangenomen, maar het regime onderneemt niets, om zulke problemen op te lossen. De fascistische politiek beperkt zich tot terroristische razzia's op jeugdige bedelaars, wier toestand toch al even slecht is als die der gevangenen. Hoe reageert de jeugd op deze toestanden? Ook hier enkele voorbeelden. De meisjes, die werkten bij de uitgeverij Sopena te Barcelona protesteerden bij de directie tegen de kleine rantsoenen en toen hier geen enkele verbetering op volgde, gingen zij in staking. De politie trad met het grofste geweld tegen de stakende meisjes op en vijftien van haar werden gearresteerd, maar de staking ging door tot hij gewonnen was.

Soortgelijk was de gang van zaken in de chemische fabriek Legazpi in Madrid. Hier werkten de jonge arbeiders met te kleine rantsoenen en de hygiënische voorzorgen in de fabriek waren zo ontoereikend, dat zich vergiftigingsverschijnselen voordeden. Ook hier werd een succesvolle staking gevoerd tegen de slechte behandeling en de beledigingen van de zijde van de fascistten in!

Sterk neemt de guerilla-activiteit toe. In 1945 vonden er 300 overvallen, gevechten en andere guerilla-acties plaats; in de eerste drie maanden van 1946 alleen al 127.

Kort geleden vond een overval plaats

op een belangrijk kruithuis in de Sierra de Guadarrama, 50 km van Madrid, waarbij een belangrijke hoeveelheid springstoffen buitgemaakt werd. Gedurende de nacht van de 2e Mei — Onafhankelijkheidsdag in Asturië — werd een illegale bijeenkomst bij verassing overvallen. Onderweg naar het politiebureau werden de gearresteerde anti-fascisten door guerrilla-strijders bevrijd.

Op 5 Juni werden in Andalusië zeven patriotten uit de gevangenis bevrijd. Een goede daad, want vier hunner waren ter dood veroordeeld en de drie anderen hadden vonnissen van 30 jaar elk!

De grootste acties werden door het 6e Bataillon gevoerd, onder leiding van Ramon Via, de grote guerrilla-strijder, die onlangs door de Falangisten is vermoord. Hij wist aanzienlijke fascistische troepenconcentraties in 50 dorpen meerdere maanden lang in te binden.

Zo sterven jonge Spaanse strijders.

Voor de vermoordung van een guerrilla-strijder, krijgt een Falangist 1000 peseta's en een maand verlof, daardoor verliezen veel goede patriotten en ook echte guerrilla-strijders het leven! Duizenden jonge patriotten vallen in de strijd, moedige verdedigers van de Republiek en de democratie. Maar zij sterven als helden:

Juan Roz schreef ons een paar uur voor zijn terechtstelling:

„Waarde kameraden, ik schrijf deze regels met de zekerheid, dat over enige uren het executie-peleton een eind aan mijn leven zal maken. Weer zal een lid van de JSU zijn bloed geplengd hebben op de harde en bittere weg, die eens naar de bevrijding van Spanje zal leiden. Met hart en ziel heb ik me gegeven aan de mij door jullie opgedragen taak. Mijn eigen lijden maakte me tot een nog toegewijde strijder en patriot.”

Eugenio Meson, de leider van de JSU in Madrid, schreef enige dagen voor zijn dood: Trots vervult mij, als ik denk aan de jeugd van Madrid en de banden die haar en mij verbonden. Er is geen groter eer voor een zoon van de werkende klasse, dan deze heldhaftige jeugd, de meest waarde-

volle en revolutionnaire van heel Spanje, te hebben mogen leiden.” Na hevige folteringen vond onze grote kameraad Christino Garcia de moed om ons het volgende te schrijven: „Geen centimeter van mijn lichaam is zonder wond. Na elk „verhoor” pakten vier man mij op, gooiden water over mij heen, als ik het bewustzijn verloren had en het slaan begon opnieuw. Dat ging zo 12 dagen door, toen had ik drie dagen rust en daarna kwam er nog een week van „verhoren”. Ik vertel dit niet om mezelf te verheffen, maar ik ken het lot, dat me wacht. Dit zou de laatste brief kunnen zijn en ik wil, dat de wereld weet, hoe bespaaal dit is en wat voor houding een fascist behoort aan te nemen. Bij de eerste drie verhoren was een Duitser aanwezig, die zei, dat hij zich mij zeer goed herinnerde uit Frankrijk. Ten slotte blies hij sigarettenrook in mijn ogen en zei: Het werd tijd, dat we je te pakken kregen! Groet alsjeblieft al de guerrilla-strijders, mijn broeders en kameraden. Ik ben er zeker van, dat zij onze strijd voort zullen zetten, wat er ook moge gebeuren!”

Hoe kan de jeugd helpen Spanje te bevrijden?

In het licht van al deze feiten is het ontoelaatbaar, dat sommige „democraten” het gevaar van het Franco-regime in twijfel trekken.

Kan men de bedreiging van de vrede in twijfel trekken door een regime, dat tien jaar met de meest barbaarse methoden tegen de democratie in Spanje land gevochten heeft, dat één miljoen Spanjaarden ter dood bracht, omdat ze trouwe democraten waren? Dat een groot leger op de been houdt en dat onderdak verleent aan oorlogsmisdadigers, die gezocht worden om hun gerechte straf te ondergaan?

De oorlog is in Spanje begonnen, ontkefend met hulp van Hitler en Mussolini en de oorlog zal niet eindigen, voordat Spanje van het fascisme bevrijd is!

Dit is niet alleen in het belang van de Spaanse jeugd maar het is in het belang van de wereldvrede.

Het is een ongelooflijk schandaal, dat de democratische staten nog altijd di-

plomatieke en handelsbetrekkingen met Franco onderhouden en zijn regime op allerlei wijze ondersteunen.

De regeringen van Engeland en de Verenigde Staten geven zonder voorbehoud toe, dat het verbreken van de betrekkingen met Franco economische nadelen mee zou brengen!

De jonge vakverenigde arbeiders, die weigerden schepen te laden en te lossen voor en van Franco, gaven ons het goede voorbeeld. Millioenen jonge mensen vragen thans: Hoe kunnen wij de Spaanse jeugd het beste helpen? Hier is ons antwoord:

Wij de Spaanse jeugd, roepen U op, te democraten in de hele wereld, U krachten te mobiliseren om druk op te leggen uit te oefenen, opdat zij alle betrekkingen met het Franco-regime zullen verbreken en betrekkingen met de Spaanse Republikeinse Regering aanknopen.

Wij roepen U op, om tezamen met de jonge havenarbeiders en zeelui, elk transport overzee van en naar Franco te verhinderen.

Wij roepen U op om te demonstren en actie te voeren ten gunste van de jonge Spanjaarden, die ter dood veroordeeld zijn. Helpt mee Franco te verhinderen nog verder te moorden!

Wij zullen voortgaan, onze heilige plicht, niet slechts tegenover Spanje, maar ook tegenover de democratische wereld te doen: te vechten tegen het fascisme tot het volledig vernietigd is. Ignacio Gallego eindigde zijn rapport met het beroemde woord van Dolores Ibarruri: „Het is beter staande te sterven dan op de knieën te leven!”

Wij zijn helaas nog niet in staat, de conclusies van de conferentie te publiceren, daar het verdere materiaal ons nog niet bereikt heeft. Maar wij menen, dat datgene, wat Gallego tenslotte van de democratische jeugd in de wereld vraagt, ook voor de Nederlandse jeugd geldt. Indien de Nederlandse jeugd de oproep van Gallego verstaat en er met daden op weet te antwoorden, dan zal zij haar plicht tegenover de Spaanse jeugd en tegenover de vredelievende en democratische jeugd van de wereld ruimschoots vervuld. En dan heeft onze jeugd gehandeld in overeenstemming met hetgeen haar bezielde, toen zij

tijdens de Duitse bezetting voor eigen bevrijding streed.

Freek Driessen.

Petitionnement.

Van de propaganda-Commissie voor een vrij Spanje.

In alle plaatsen wordt er hard gewerkt om de petitionnementsactie tot een goed einde te brengen. Deze maand moet de petitionnementsactie afgesloten worden en iedereen wordt verzocht de lijsten aan ons kantoor te retourneren, liefst geheel. Al het uitstaande materiaal, steunlijsten, brochures, saludos-kaarten, maandbladen nrs 1 en 2, moet aan ons kantoor teruggezonden worden, indien hiermee niet meer gewerkt wordt. Wij hebben dan een beter overzicht hoe de stand van zaken is betreffende de lopende acties, zodat wij thans onze volle aandacht aan de nieuwe actie kunnen wijden.

Zendt allen de afrekeningen, zodat wij niet nog eens extra moeten schrijven. Wij vertrouwen op uw aller medewerking!

F. GUNTHER,
Penn.-Admin.

Wordt lid van de Vereniging „VRIJ SPANJE”

Iedere gulden die bijeengebracht wordt is een kogel gericht in het hart van het fascistisch regime.

Tien jaar geleden....

door Prof. Dr. J. M. Romein

(Slot)

Nu begint wat toen het einde leek. Het was het niet, maar wel, achteraf gezien, het begin van het einde. Maart '38 rukten Franco's troepen ten zuiden en ten Noorden van de Ebro op met de bedoeling Noord-Oostelijk Spanje, het eigenlijke centrum nog van de regeringsmacht, in tweeën te rijten. 3 April wordt Lerida genomen op 65 km van Barcelona. 8 April is Tremp bereikt en daarmee de electriciteitsvoorziening van de industrie van Catalonië ernstig in gevaar gebracht. Treurige 7de verjaardag van de Republiek; 15 April wordt bij Vinaroz, halverwege Barcelona-Valencia de kust bereikt. 22 April begint het offensief tegen Valencia, dat, verrassend genoeg 20 km vóór die stad, weer vastloopt: in de hoogste nood hadden ook de anarchisten en trotskisten zich achter Negrin geschaard.

Ik zeide U al: deze burgeroorlog is vol verrassingen. Terwijl ook de vrienden van het republikeinse Spanje, voor zover althans de wil tot overwinnen hen niet verblindde, geen hoop meer gaven, trokken in de nacht van 24 op 25 Juli grote afdelingen van het regeringsleger in een sector van 150 km de Ebro over. Zou toch de inspanning van heel het volk, door Negrin geladen en gericht, uiteindelijk met succes bekroond worden? De militaire verdediging leek voor de komende winter gewaarborgd. Doch wat reeds telkens gebeurd was, herhaalde zich. Hoe sterker de regering werd, des te meer hulp kreeg Franco, in het geheim en in het negatieve nu ook van de Engelse conservatieven, want zijn overwinning bood voortaan nog de beste kansen tot redding van het in Spanje belegde kapitaal. Hij beschikte aan het Ebro-front, zoals ik al zei, over 360.000 man. Er komt bij dat de internationale toestand steeds ongunstiger wordt: Oostenrijk, Tsjecho-slowakije, München: internatio-

naal is het fascisme van '38 in de aanval.

Vier maanden duurde deze strijd in de hete Spaanse zomer van '38, met afwisselend gevolg, maar toen de natuur ging sterven, in de eerste weken van November werden de laatste „rode“ troepen over de Ebro terworpen, was het „pleit van dwang en vrijheid“ beslecht. De rest — is naspel. Tegen Kerstmis, een bloedige Kerstmis, zoals de wereldgeschiedenis er zoveel gekend heeft, gaat het los op Catalonië, het laatste bolwerk, 26 Januari '39 rukte Franco Barcelona binnen zonder op verzet te stuiten. De arbeiders, bereid hun stad te verdedigen, waren al gevallen.

Het is het sein voor de zogenaamde vrienden der regering, in werkelijkheid haar lauwe vijanden, om het masker te laten vallen. Nederland erkent Franco de 24ste Februari. Frankrijk en Engeland volgen de 28ste, dezelfde dag waarop Azana het lege presidentschap neerlegt. Pétain wordt ambassadeur en levert het regeringsgoud uit de Bank van Frankrijk aan Franco uit.

Tot slot bood deze oorlog nog één verrassing, de pijnlijkste van alle. De regering, naar Parijs gevluht, wilde de oorlog ondanks alles nog voortzetten. Madrid was immers nog vrij en misschien konden nog betere voorwaarden bedongen worden. Maar Miaja, maar Casado, maar het leger, besliste anders. De generaals zefften 3 Maart de regering Negrin af en nemen zelf het bewind in handen. Wie had gelijk? Het is moeilijk uit te maken. Tenslotte zou ik menen, zij die directe vrede wilden. — Het is waar: overgaaf op genade of ongenade betekende terreur voor jaren, naar gebleken is, maar er is anderzijds immers niet de minste waarborg, dat Franco zich aan de vredesvoorwaarden zou hebben gehouden gesteld dat die door voortzetting van de oorlog te verkrijgen waren

geweest. Er wordt in Madrid gevochten, niet tegen Franco echter, maar vredespartij tegen oorlogspartij. De caudillo wacht het rustig af. Mei '39 houdt hij zijn triomfante intocht in Madrid, op 2 maanden na, 3 jaar na het begin van zijn opstand — en hij zit er nog.

Toehoorders. Ik heb U in grote, al te grote trekken het verloop van de burgeroorlog geschetst. Het is tijd om tot een slotbeschouwing te komen. Al te grote trekken inderdaad. Ik heb U maar weinig kunnen laten zien van het diplomatieke en beurspel achter de schermen; het verband met de algemene lijn der historie in die mistige jaren toen de vrienden van vrijheid en menselijkheid vochten met de rug tegen de muur en de wanhoop in het hart, ik heb het meer aangeduid dan ontwikkeld. Om die stemmings te laten voelen moet ik een beroep doen op Uw eigen verleden van toen. Maar waarin ik ganselijk te kort geschoten ben — ik weet het, maar het was onvermijdelijk — dat is om U de heldhaftige pogingen te schetsen die en van regeringszijde en door het volk zelf vooral in die drie jaar gedaan zijn om ondanks de zee van geweld die Spanje geleidelijk aan overspoelde, de grondslagen te leggen voor een nieuwe, betere maatschappij.

Om het kleinste, maar ontroerendste deel daarvan althans even aan te stippen: herinnert U zich misschien de brochure Picana „Een veilig huis voor het Spaanse kind“ uitgegeven door de Commissie „Hulp aan Spanje“? „U zal de nooit volprezen verdienste van de Spaanse republiek, blijven, dat zij het moeilijk en pijnlijk probleem van de kinderen, van een in zijn jeugd geestelijk en lichamelijk verwaarloosd volk temidden van al haar tegenslagen heeft aangevat“, zo lees ik daar.

De tijd ontbreekt mij helaas, er meer uit te citeren. Maar de brochure eindigt met een vraag „Wat kunnen wij doen?“ Het is dezelfde vraag, die wij ook nu moeten stellen, doch die nu een ander, maar in wezen toch weer het zelfde antwoord moet krijgen.

„Wat kunnen wij doen?“ U behoef ik het niet te zeggen, dat Franco een gevaar is, voor Spanje en voor de hele wereld. U weet het. Maar wat U mis-

schien niet weet en ik U daarom nog zeggen wil, is dat hij, hoe paradoxaal het mag klinken, na de tweede wereldoorlog een groter gevaar nog is dan daarvóór. Toen immers zou te eniger tijd toch ook in Amerika, Engeland en Frankrijk het inzicht zijn gedaagd, dat Franco tolereren slechts betekenen kon, Duitsland en Italië, de potentiële vijanden machtig maken. Frankrijk, omdat het dan te eniger tijd tussen twee vijandelijke mogendheden zou zijn ingesloten en van zijn verbinding met N.-Afrika zou zijn afgesneden geraakt; Engeland, omdat het zijn toegang tot de Middellandse zee te eniger tijd in handen van zijn toekomstige vijanden zou hebben zien overgaan. Door de ondergang van Duitsland en Italië echter zijn deze gevaren geweken en daarom zit — internationaal-politiek gezien, Franco veiliger dan ooit tevoren in Madrid en is hij daardoor een nog groter gevaar geworden. Want — ik zei het elders, het fascisme is wel verslagen maar het is niet dood. Het is bezig zich te vermommen in nieuwe vormen en het zal dat blijven doen, zolang niet de voorwaarden voor zijn groei — het stervende kapitalisme — zijn weggenomen. En nergens ter wereld heeft het internationale fascisme een betere schuilplaats dan in het Spanje van Franco, waar het nog heerst.

Wij *mogen* eenvoudig niet rusten, voor hij en met hem zijn hele bewind verdwenen is. En als de middelen, die wij tot nog toe aangrepen, gefaald hebben, dan moeten wij ons op nieuwe middelen beramen. Wij mogen de strijd tegen Franco niet overlaten aan de Spanjaarden zelf. Nog afgezien van de morele ontoelaatbaarheid om dit volk, dat nu al tien jaar onder zijn dwangbewind zucht, voor ons de kastanjes uit het vuur te laten halen, hun kansen staan, voor hen alléén, te slecht: dat weten we nu toch maar al te goed uit eigen ervaring!

Wat kunnen, wat moeten wij doen? Wij moeten het onze ertoe bijdragen: 1o dat ons eigen volk in nog breder kring op de hoogte gebracht en gehouden wordt van de gang van zaken ginds, en het petitionnement is één van die middelen, 2o. contact leggen

met onze medestanders in het buitenland waar het nog niet bestaat en het verstevigen waar het wel bestaat, en zo gezamenlijk de middelen beramen om te komen tot een zó grote druk enerzijds op de regeringen der UNO, anderzijds op de publieke opinie, dat Franco niet langer gesteund kan worden. Op deze nationale conferentie moet daarom een internationaal congres volgen en die internationale samenwerking zal niet mogen aﬂaten en van middel tot middel moeten grijpen tot tenslotte een internationale boycot van Franco-Spanje toe, als dat het enige middel zou blijken. Het enige middel, om het grote Spaanse volk de mogelijkheid te bieden, zich te bevrijden van de druk zijner traditie, die nog slechts negatieve waarde vertegenwoordigt en het de vrijheid en een nieuwe toekomst tegemoet te voeren.

toehoorders, ik ben begonnen met het middeleeuws verhaaltje, dat het Spaanse volk alles kreeg van onze lieve-heer, behalve een goede regering, het verhaaltje, waarin het verlangen naar die goede regering op zo kinderlijke maar daardoor zo overtuigende wijze was uitgedrukt. Ik eindig met dezelfde gedachte, maar nu in een moderne gedaante. Ik doe dat niet in mijn eigen woorden, maar met die van Lichtveld, die in zijn boek „De Sfinx van Spanje” schreef: „Sinds eeuwen is de redding van Spanje afhankelijk geworden van een eerlijke, kundige volksregering. Sinds eeuwen wordt tevergeefs daarop gewacht.” Dat wachten te verkorten, zoveel in ons vermogen ligt, ziedaar, toehoorders, zo eenvoudig mogelijk, het antwoord op de vraag: wat kunnen wij doen?

De Nederlandsche Pers

over het Franco-regime.

Aan de redacties van een aantal dag- en weekbladen hebben wij de volgende vragen ter beantwoording voorgelegd:

1. Wat is uw mening over het Franco-regime? Fascistisch of niet?
2. Keurt U terechtstelling van politieke tegenstanders in Spanje af?
3. Bent U voorstander van het verbreken van alle betrekkingen door de democratische landen met dit regime?

Wij laten hier, onder dankzegging aan de verschillende redacteuren, de woorden volgen, die wij hierop ontvingen.

HET VRIJE VOLK:

Wijlen Schaper, het sociaal-democratisch Kamerlid, heeft eens de gevleugelde woorden gesproken, dat hij maling aan juristerij had. Lapte hij deswegen het recht aan zijn laars? Wie dat meent, leze er maar eens het tweede deel van Troelstra's Gedenkschriften op na en daar zal hij zien, dat er maar weinig geduchtere, scherpere, vinniger en slagvaardiger strijders waren dan hij, Schaper, die met zijn ingeboren afkeer van aristocratie en kapitalisme nooit in zijn leven

het contact met de arbeiderswereld heeft verloren.

Als men mij dus vraagt, of het bewind van Franco fascistisch is of niet, dan zou ik net als Schaper willen antwoorden: maling aan juristerij. Want best mogelijk, dat er geen precies omschreven definitie van het fascisme is te geven en als ik het wel heb, moeten Engelse kroonjuristen tevergeefs naar zulk een definitie hebben gezocht. Voor den doodgewonen arbeider is het voldoende te weten,

dat Franco met behulp van twee Fascistenleiders, Hitler en Mussolini, de Spaanse republiek, voortgekomen uit vrije verkiezingen, heeft vermoord en na tien jaar nog altijd op het kussen zit. Dat hij nog steeds, tot op de huidige dag, zijn politieke tegenstanders vervolgt en waarlijk niet alleen socialisten of communisten. Ook tegenstanders, die in Engeland zouden behoren tot de liberale of conservatieve partij of die in Nederland onderdak zouden zoeken bij de Partij van de Vrijheid.

En wéér zou ik willen zeggen: maling aan juristerij, als antwoord moet worden gegeven op de vraag, of Franco een gevaar oplevert voor de vrede. Natuurlijk doet hij dat naar mijn oordeel, maar ik kan mij zelfs nog voorstellen, dat er mensen zijn, die zeggen: dat betrekkelijk kleine Spanje een gevaar voor den vrede? Och kom! Voor mij gaat het er veel minder om, of Franco-Spanje de vrede van thans bedreigt of niet. Voor mij is het simpel een kwestie van internationaal fatsoen en van internationale solidariteit. Miljoenen jonge mannen zijn naar de slagvelden gegaan onder de leus: de wereld veilig voor democratie. Waarom laat men dan, nu Hitler en Mussolini weg zijn, hun bondgenoot Franco zitten? Als premier de Gasperi op de vredesconferentie van Parijs werd verwelkomd als de vertegenwoordiger van het nieuwe Italië, waarom moeten dan de vertegenwoordigers van het nieuwe Spanje op de mat blijven staan? Ik gun de Gasperi graag de handdruk, die Byrnes hem na afloop van zijn oratio pro domo heeft gegeven, maar was diezelfde handdruk niet een hoon voor Giral? Heeft het nieuwe Spanje minder voor de Verenigde Volken gedaan dan de Italiaanse satelliet van Duitsland?

Uit angst voor het communisme laten Londen en Washington Franco in Spanje zitten en durven de verbreking van de diplomatieke betrekkingen met Franco niet aan. In die twee hoofdsteden beseft men niet, dat daardoor het extremisme in Spanje juist wordt aangemoedigd.

Zo voelt, als ik het goed zie, de doodgewone man in Nederland het aan.

En daarmee kom ik, tot besluit, terug op Schaper. Het contact met de arbeidersbeweging heeft Schaper nooit verloren, ook niet, toen deze in het parlementaire werk doorknede vakman oud geworden was. Ook de Organisatie der Verenigde Volken moet het van de grote volksmassa's in de diverse landen hebben. Niet van handige advocaten of slimme diplomaten. Zolang de O.V.V. met het nieuwe Spanje het wrede spel speelt van de kat met de muis —, zolang begrijpt het gewone volk van deze nieuwe wereldorganisatie maar heel weinig. En dat is voor de O.V.V. niet minder dan een ramp.

L. J. KLEIJN,
Chef Buitenland
„Het Vrije Volk”.

„HET PAROOL”.

Mr. G. J. van Heuven Goedhart, hoofdredacteur, wenst alle vragen nadrukkelijk met „ja” te beantwoorden.

Zijn standpunt omtrent het Franco-regime behandelde hij overigens uitvoerig in zijn artikel in het eerste nummer van dit blad.

(Dit nummer is op aanvraag nog bij de administratie verkrijgbaar).

„DE WAARHEID”:

Dat meer dan een jaar na de verpletterende nederlaag van het fascisme er desondanks in Europa nog een fascistische staat bestaat, is ongelooflijk. Maar nog ongelooflijker is het, dat men democratische regeringen nog moet overtuigen van het gevaar, dat het bestaan van zulk een staat inhoudt. Het fascisme is nimmer een toevallig verschijnsel geweest; het was en is de brutale heerschappij waarvan zich een reactionaire klasse meester maakt om haar macht tegen de zich ontwikkelende krachten der vooruitgang in staande te houden. Van die aard is ook het regiem van Franco in Spanje. Het kwam aan de macht in de strijd tegen de democratische republiek, maar dat niet alleen, het werd ondersteund door de wapens van Hitler en Mussolini, die van Spanje een voorpost maakten van hun plannen tot wereldoverheersing. Thans na hun nederlaag is Franco-Spanje

het land van waaruit het fascisme nieuwe aanvalsplannen op de democratie voorbereidt. En dat niet alleen in theorie, maar ook metterdaad, waar een internationale fascistebende er gelegenheid vindt moorddadige atoomwapenen verder te ontwikkelen. Franco-Spanje is niet alleen het land waar volgens fascistische methoden alle vooruitstrevende mensen in hun leven worden bedreigd, — het is tevens een broeinest van internationale samenwerking tegen de vrede. Wanneer men zich ernstig ertoe zet om een internationale rechtsorde tot stand te brengen en zich inspannt om door samenwerking der vrijheidliebende naties een langdurige vrede te bewerkstelligen, dan kan men niet toestaan, dat zich temidden daarvan een regime blijft handhaven, dat voor die rechtsorde en die vrede een voortdurend en dodelijk gevaar oplevert.

Dan moet men alle geëigende middelen toepassen, om aan dit regime een einde te maken en het Spaanse volk helpen het van zijn tirannen te verlossen. Franco zal zich niet kunnen staande houden, wanneer de democratische volken alle handels- en diplomatieke betrekkingen met hem verbreken. Nederland heeft als één van de landen die het meest onder de oorlog hebben geleden de dure plicht hierbij vooraan te gaan. Helaas is dit niet het standpunt van de Nederlandse regering. Des te meer is het noodzakelijk, dat het petit-onnement van de vereniging Vrij Spanje gemaakt wordt tot een massale volksuitspraak, waaruit haar moge blijken, dat ons volk het gevaar van het Franco-regime begrijpt en van zijn regering een andere koers verlangt.

A. J. KOEJEMANS.

„DE VRIJE KATHEDER”.

Vraag 1: Wat is Uw mening over het Franco-regime? Fascistisch of niet? Het Franco-regime moet ongetwijfeld als een fascistisch regime van zeer gevaarlijk karakter beschouwd worden, daar het niet alleen op het Duitse nazi-voorbeeld geïnspireerd is, maar tevens, evenals voorheen Mussolini in Italië, de openlijke en bedekte steun van de machtige clericale reactie geniet.

Vraag 2: Keurt U terechtstelling van politieke tegenstanders in Spanje af? De terechtstellingen van Spaanse republikeinen zijn een bewijs voor het opnieuw oplaaiven van de nimmer geëindigde burgeroorlog. Het juiste antwoord op deze terreurmaatregelen zal het Spaanse volk te zijner tijd zelf moeten geven, waarbij de afrekening met Mussolini en de zijnen in Italië als voorbeeld zal kunnen dienen.

Vraag 3: Bent U voorstander van het verbreken van alle betrekkingen door de democratische landen met dit regime?

Het verbreken van alle economische en diplomatieke betrekkingen door de democratische landen is het meest geschikte middel om de vrijheidsstrijd van het Spaanse volk te steunen en een snelle liquidatie van het Franco-regime te bevorderen. De regeringen die economische en diplomatieke betrekkingen met Franco blijven onderhouden of deze zelfs nauwer aanhalen, maken zich welbewust tot medeplichtigen van de onderdrukking van Spanje door een van Hitlers vazallen. Voor de redactie van de Vrije Katheder,

A. MELLINK.

Keizersgracht 520

„VRIJ NEDERLAND”.

Er is van het Franco-regime heel weinig goeds te zeggen, zoals er in politiek opzicht heel weinig kwaads is, wat men van dit regime niet kan zeggen, maar één „verdienste” kan men het beslist niet ontzeggen: het is onmiskenbaar en onloochenbaar fascistisch. Waar dit begrip in de Nederlandse en Europese openbare mening ernstig aan inflatie en denaturering onderhevig is, biedt de barbaarse praktijk van het huidige regeringsstelsel in Spanje daarvoor een nuttige correctie: hier tiert het fascisme nog in „reinkultuur”.

Het is hier niet de plaats, een sociaal-philosophische typering van dit 20ste-eeuwse politieke fenomeen te geven, noch voelen wij ons geroepen, een catalogus van de kenmerkende praktijken daarvan op te stellen. Slechts één aspect en dan ter zake: het fascisme is het regeringsstelsel, dat alle politieke verhoudingen vergiftigd heeft door ze te trekken in de sfeer van de

oorlog. De tegenstander, binnen elk ander modern politiek bestel althans in zijn primairste mensenrechten erkend en ontzien, wordt in het fascisme tot vijand gestempeld en als zodanig principiëel vervolgd en vernietigd. Vandaar de terechtstellingen op grote schaal van politieke tegenstanders in Franco-Spanje. Een barbarisering, van het politieke leven, waartegen elke democraat, voor wie het er in laatste instantie om gaat die vormen van samenleving te vinden, waarin het althans mogelijk is samen te leven, protesteren en rebelleren moet op straffe van ondergang. Voor elke executie van republikeinse strijders in Franco-Spanje geldt de gedachte, uitgedrukt in het treffende motto van Hemingway's klassieke Spanje-roman: wanneer daar in Spanje de doods klokken luiden, luiden zij ook voor U.

Tien jaar geleden ontketende Franco als handlangers van de fascistische dictatoren, een burgeroorlog, die van de aanvang af eigenlijk heel Europa aanging. De democratische volken hebben maar al te slecht toen en later begrepen, waartoe een eenvoudige solidariteit van volk jegens volk hen verplichtte. Door scha en schande zijn zij in de strijd om het naakte bestaan tenslotte in één front der Verenigde Naties verenigd. Dit front vertoont na de gemeenschappelijk behaalde overwinning op de drie grootste Openbare Vijanden van het mensdom een bedenkelijke broosheid. Het kan zich verharderen in een collectieve actie, waartoe het door ereschuld verplicht is en gemeenschappelijke boycot van Franco-Spanje. Wij achten een verbreking van alle betrekkingen met het Franco-regime slechts dan van waarde, maar dan ook tevens van beslissende betekenis, wanneer zij door de Verenigde Naties gezamenlijk wordt ondernomen. Dat ontslaat evenwel de afzonderlijke volken niet van hun plicht, de regeringen tot zulk een collectief optreden te activeren.

Wanneer de Verenigde Naties tot de liquidatie van het laatste regime konden overgaan, dat althans in Europa het fascisme in eigenlijke zin representeert, zou deze zuivering er ongetwijfeld toe kunnen bijdragen eindelijk tot een gemeenschappelijke positieve ac-

tie, de opbouw van een vreedzame samenleving der volkeren te geraken.

Drs. B. W. SCHAPER.

„DE VOLKSKRANT”.

Professor Romme, politiek Hoofdredacteur van de Volkskrant, geeft het volgende antwoord op bovenvermelde vragen:

1. Wat is Uw mening over het Franco-regime. Fascistisch of niet? Antwoord: Dictatoriaal.

2. Keurt U de terechtstelling van politieke tegenstanders in Spanje af? Antwoord: Ja.

3. Bent U voorstander van het verbreken van alle betrekkingen door de democratische landen met dit regime? Antwoord: Wel met het regime, maar niet — wat de vragensteller vermoedelijk bedoelt, doch niet uitdrukt — met Spanje onder Franco-bewind.

De Spanjaarden, die thans in concentratie-kampen en gevangenissen wachten op hun bevrijding, verwachten ook van U een daad van solidariteit.

Ook Uw vrijheid is afhankelijk van de vrijheid van alle volkeren, en hangt ten nauwste samen met de vrijheid van het Spaanse volk.

Sluit U daarom aan bij de

Vereniging „Vrij Spanje”

en draagt Uw steentje bij tot de hulp die wij reeds nu politiek en materieel voor het Spaanse volk organiseren.

Contributie f 0.25 per maand.

Ook geldelijke bijdragen ineens zijn zeer welkom!

Dr. J. GIRAL, Minister-President van de republikeinse Spaanse Regering te Parijs.

Twee brieven van dr. J. Giral aan de Veren. „Vrij Spanje“:

REPUBLICA ESPAÑOLA
El Presidente del Consejo
de ministros
particular

Parijs, 30 Juli 1946.

Aan de Vereniging „Vrij Spanje“
J. W. Brouwersplein 27
Amsterdam-Zuid.

Waarde vrienden,

Ik wil niet meer tijd verliezen om U te bedanken voor de „Groeten uit Nederland“, die de afgelopen maand

14

mijn kantoor letterlijk hebben overstroomd. Telling bleek ondoenlijk, daar er nu reeds vele duizenden zijn binnengekomen. Ik kan dus niet langer wachten om U mijn erkentelijkheid te betuigen. Ik wens aan elke goede vriend van de Spaanse Republiek in Nederland kenbaar te maken, welke grote vreugde zij met het zenden van deze kaarten, mij hebben geschonken. Door deze daad tonen zij hun solidariteit met onze Regering en onze zaak. Door deze solidariteit kan de rampspoed, die over ons land is

gekomen, aan alle volkeren van de wereld worden bekend gemaakt wat tot een betere toekomst kan leiden, die hoogstwaarschijnlijk weldra zal aanbreken: de *Spaanse vrijheid!* Ik verzoek U, zo doeltreffend mogelijk door radio, pers, enz. aan de goede Hollandse vrienden bekend te willen maken, dat de Regering van de Spaanse Republiek en alle Spaanse Republikeinen, hun welgemeende dank betuigen voor de hun bewezen vriendschap en dat wij hun daden, van sympathie en vriendschap nimmer zullen vergeten, omdat deze tot uitdrukking worden gebracht tijdens de beslissende dagen voor de Spaanse Republiek. Wendende tot de organisatoren van deze Nederlandse adhesiebetuiging aan onze Regering, betuig ik U mijn oprechte dank en groet U allen op de meest vriendschappelijke wijze.

Was getekend: José Giral
Minister-President.

Parijs, 14 Aug. 1946

Aan de Vereniging „Vrij Spanje“
J. W. Brouwersplein 27
Amsterdam

Waarde vrienden,

Enige dagen geleden schreef ik U om U hartelijk te danken voor de sympathieke „Groeten uit Holland“ die nog steeds mijn kantoor binnenstromen.

(w.g.) José Giral.

Naar aanleiding van deze twee brieven van dr. Giral, richt de Ver. „Vrij Spanje“ zich tot allen, die een democratische regering in Spanje wensen, met het volgende:

Reeds vele maanden zijn verstreken, sinds de tijd, dat wij beginnende met de meeting in de Markthallen te Amsterdam, het verzoek richtten tot onze regering, alle betrekkingen met Franco-Spanje te verbreken en haar over te dragen op de regering-Giral. Helaas is het nog altijd nodig, de actie voor een vrij Spanje voort te zetten. Nog leeft het Spaanse volk onder de druk van een fascistisch regime, dat

Heden schrijf ik U met de hoop Uw belangstelling te kunnen wekken, voor een actie, die juist door Uw verzen- ding van de briefkaarten is ontstaan. Wij doen U hierbij toekomen de tekst voor een kaart, die gezonden moet worden aan de Organisatie van de Verenigde Naties, vanuit alle landen van de wereld. Daarin verzoekt de afzender van de kaart alle betrekkingen met Franco te verbreken en de regering van de Spaanse republiek te erkennen. Wilt U op U nemen deze actie in Holland te organiseren? Het succes, dat U bereikte met de kaarten aan mij toegezonden en de zekerheid dat het verzoek dat ik U doe, gericht is aan ware geestdriftige vrienden van de Spaanse republiek, geven mij de overtuiging dat niemand beter dan de Vereniging „Vrij Spanje“ dit werk in Uw land op zich kan nemen.

Nadrukkelijk wil ik U verzoeken uiterst snel te werk te gaan, zoodra U deze brief krijgt. De kaarten moeten in September hun bestemming bereiken. Wij kunnen niet verwachten en mogen niet eisen, dat de afzenders de kaarten zullen versturen per luchtpost, door de hoge kosten. Daarom is het noodzakelijk snel te handelen.

Ik verwacht Uw antwoord spoedig. U blijft voorbaat dankend voor Uw medewerking, waarvan ik overtuigd ben, dat U deze ons zult geven in deze zaak, die voor ons van het grootste belang is, groet ik U hartelijk,

(w.g.) José Giral.

slechts dank zij de hulp van Hitler en Mussolini gevestigd kon worden. Door de hulp van alle democratische volkeren aan het Spaanse volk kan daaraan een einde worden gemaakt. Wij zijn ervan overtuigd, dat het vooruitstrevende deel van het Nederlandse volk niet achter zal willen blijven om alles te doen, wat de vrijheid van het Spaanse volk zal kunnen bevorderen. Daarom wenden wij ons ook tot U.

15

met dit schrijven. Aan de achterzijde vindt U twee brieven van den Minister-President der Spaanse republikeinse regering te Parijs, afgedrukt. De dank, die Dr. J. Giral uitspreekt aan allen, die hem en zijn volk ter gelegenheid van de 18e Juli een groet brachten, is ook voor U bedoeld. Doch het verzoek, dat hij richt in zijn brief aan de Ver. „Vrij Spanje” is evenzeer voor U bestemd.

Wij twijfelen er niet aan, dat ook U thans opnieuw Uw medewerking zult willen verlenen aan deze actie. Vanuit alle landen zullen er duizenden en duizenden kaarten verzonden moeten worden naar den secretaris van de Organisatie der Verenigde Naties. Indien al onze leden en zij, die met het doel onzer vereniging sympathiseren 5 kaarten verzorgen, zelf daarvan dus

een exemplaar verzenden en de andere vier aan kennissen en vrienden verkopen, zullen wij inderdaad van een stroom van kaarten vanuit Nederland kunnen spreken.

Helpt ons daarom zoveel U kunt. Bestelt nog heden een aantal kaarten aan ons secretariaat J. W. Brouwersplein 27, Amsterdam. De prijs is 10 cent per exemplaar. Indien mogelijk, wilt U dan zelf postzegels (2½ ct per zeepost, 40 ct per luchtpost) op de kaarten plakken, alvorens U ze verkoopt? Helaas kunnen wij het bedrag voor postzegels voor deze duizenden kaarten niet uit onze kas voorschieten.

Wij telegrafeerden aan Dr. Giral: — zijn bereid bedoelde actie te voeren, zullen nog deze week hiermee beginnen. Laat dit ook Uw antwoord zijn.

Verenigings-hoek.

— LEIDEN. Filmavond.

Zaterdagavond 17 Augustus jl. heeft afdeling Leiden een buitengewoon goed geslaagde filmavond georganiseerd in het Lido-theater. De zaal was uitverkocht en gezien de pers-uitingen zijn de Hoogleraren Prof. Fischer en Prof. Locher, die door bijzondere omstandigheden niet in de gelegenheid waren om hun aangekondigde redevoeringen uit te spreken, op waardige wijze vervangen door den Heer van Dijk.

Spreker schetste de algemene politieke wereld-houding ten opzichte van het Franco-regime, en kwam tot de conclusie dat indien er regeringen waren die de diplomatieke en handelsbetrekkingen met het Franco-regime wensten te handhaven, dit regime slechts door actie van de volkeren zelf kan worden weggevaagd.

— BRUNSSUM. Openbare vergadering.

Op Zondag 18 Augustus hield de afdeling Brunssum der Ver. Vrij Spanje een druk bezochte openbare vergadering.

Na een inleidend woord van den voorzitter, sprak de heer J. J. Kramer (P. v.d.A.). Deze wees erop, dat de strijd

voor een vrij Spanje een strijd is, die door alle democratische socialistische ondersteund moet worden. Spanje vormt een bedreiging voor de wereldvrede; het is een broeinest der reactie en daarom dient de regering-Franco te verdwijnen. Eensgezinde strijd is hiertoe nodig en de Ver. Vrij Spanje, waarin alle vooruitstrevende partijen en organisaties samenwerken, biedt daartoe de gelegenheid.

— HEERLEN. Openluchtmeeting.

Op 7 September organiseerde de afdeling Heerlen een openluchtmeeting op het Bekkerveld.

De Heer Scheps, tweede Kamerlid P. v.d.A., ds. Kroon, Ned. Herv. predikant uit Amsterdam en mevrouw L. Alma-Heijnen waren de sprekers. Ofschoon de opkomst groter had kunnen zijn, was het toch voor de afdeling een belangrijk begin. Er zal thans aan de uitbreiding hard worden gewerkt en met enthousiasme zullen de nieuwe acties van de vereniging worden gevoerd.

Nieuwe afdelingen werden opgericht te Hilversum en Arnhem.

Christino Garcia.

Terugkeer uit ballingschap.

Vuur in zijn hart en in zijn donkere blikken —
Hij kan niet langer blijven; ied're nacht van wakend dromen wordt een hel, waarin de kracht van de ongebruikte energie hem wil verstikken.

Terug moet hij naar 't volk dat op hem wacht, en vraagt zich naar zijn veldheerschap te schikken. — Zijn bergen groet hij met wat droge snikken, en al wat hard was in hem, wordt weer zacht .....

Immers: hij gaat zijn land de nieuwe Vrijheid geven ... — hoe licht die taak voor één die 't zó heeft liefgehad als hij, en zó veel leed gedragen om 't arme volk, gegeseld en geslagen —

't Verraad is overal. De dood loert op zijn pad.
Wat schoten knallen ... Het krapuul blijft leven!

Veldheerschap.

Christino Garcia, in d' ochtend van Uw scheiden doodden de domme kogels der fascistten niet. Uw doodsmaar werd een vurig vrijheidslied, dat troost Uw volk in zijn geduldig lijden.

Zo sterk de harten nu van hen die om U schreiden, zó overvol om wat ge aan heugnis liet, 't met bloed geschreven maanwoord aller tijden: DIE VOOR DE VRIJHEID VALLEN, STERVEN NIET!

Hoog op de bergen, diep in de valleien zullen harten zwaar bonzen, zal strijd lust gedijen, en 't zwart geboefte zal U leren vrezzen.

Het heeft verloren toen het op U richtte, 't was Vrijheids vuur, dat uit de lopen lichtte. Gij, gij zult leven, en een veldheer wezen!

Piet van Ingen.

Vereniging «Vrij Spanje»

OPGERICHT 5 JANUARI 1946

J.W.Brouwersplein 27
Amsterdam - Zuid
Telefoon 2-5-7-3-9
Gemeente-giro 1415

Het doel van de Vereniging is:
actie voeren voor een vrij en
democratisch Spanje, en daad-
werkelijke hulp te verlenen aan
het Spaanse Volk.

Ondergetekende:

.....
wonende:

.....
te:

.....
verklaart hiermede lid te worden van de vereniging «VRIJ
SPANJE».

Contributie f 0.25 per maand.   Inschrijfgeld f 0.25.
Wenst abonné te worden op het maandblad.

.....den.....1946.

(Handtekening)

.....
verzoekt een proefnr. te zenden aan de volgende adressen:

.....
.....
.....

CAFÉ RESTAURANT

DE DRIE MUSKETIERS

G. J. DEURHOF

PRIMA KEUKEN

- ★ Uitgebreide Diners
- ★ Specialiteit in Belegde Broodjes

Geopend tot 1 uur

THORBECKEPLEIN 12 AMSTERDAM TELEFOON 3-2-4-0-7

Café EIJDERS

◆
Trefpunt van
KUNSTENAARS en
INTELLECTUEELEN
◆

Korte Leidschedwardsstraat 47
Bij het Leidscheplein

20

NED. VAKSCHOOL VOOR LICHAAMSVERZORGING

Dir. Mevr. L. Jongers en de Heer J. Th. Groenink
Alexanderkade 1 — Amsterdam
Telefoon 96454 — 54340

*September a.s. vangt de nieuw
cursus aan voor:*

- ★ Schoonheidsspecialiste
- ★ Chiropodist (Voetkundige)
- ★ Sportmasseur(euse)

Prospectus op aanvraag

vrij spanje

Afl. 2   PRIJS 20 ct.

bijl. no 19638
18 Juli 1946.

UIT DE INHOUD :

Het voorspel van de tragedie door Theun de Vries — Naar een constructieve Spanje-politiek door Mr. M. van der Goes van Naters — Actie van de P.E.N.-club door Victor van Vriesland — Een Spaansche stem in Amsterdam door Amaro Rosal.

Vrij Spanje

Redactie en Administratie:
J. W. Brouwersplein 27
Amsterdam
Telefoon 25739

Uitgave: Ver. „Vrij Spanje”.

J. W. Brouwersplein 27, Amsterdam

Telefoon 25739

Het voorspel van de tragedie

Door THEUN DE VRIES

18 JULI 1936.....

Spanje ligt ver weg, in een uithoek van Europa. Wat wist in 1936, toen Franco de greep naar de macht deed, de gemiddelde man of vrouw van het land af? Vrijwel niets. Maar erger: wat weet men, tien jaar later, van Spanje af? Waar zijn zijn vrienden, zijn verdedigers, in een wereld, die tientallen malen méér slachtoffers door het fascisme heeft zien vallen? Of vindt men, dat Spanje nog te weinig heeft gebloed.....?

Het waren de directe prooi-landen van de As, die onze aandacht hebben gevraagd en gekregen: Oostenrijk en Tsjecho-Slowakije, Polen en de Balkanstaten. Enorme vraagstukken van vrede en opbouw hebben zich sindsdien vóór het smartelijk probleem van Spanje geschoven: de reconstructie van ons hele werelddeel, de koloniale status, de organisatie der internationale veiligheid..... Grote dingen inderdaad. Maar zij staan niet op zichzelf. Zij houden ten nauwste verband met elkaar; en ook Spanje, dat sommige regeringen zo graag van de dagorde willen wegmoffelen, valt niet buiten de innige samenhang van oorzaken en gevolgen, die hedendaagse geschiedenis heet. Integendeel: wanneer in Spanje de filiaalhouder van Hitler en Mussolini nu nog vrijheidsstrijders straffeloos fusilleren mag, dan betekent dit, dat de tweede wereldoorlog niet geliquideerd is. En het behoort tot de eenvoudige plicht

van elk vredelievend, weldenkend mens op dit ogenblik, die liquidatie zo snel mogelijk te helpen afwikkelen. De liquidatie van het fascisme, waaruit niet alleen een Vrij Nederland, maar óók een Vrij Spanje moet overblijven.

Laat ons zien, hoe nu 10 jaar geleden, het complot tegen de vrijheid van Spanje kon ontstaan.

Spanje was arm. Een algemeen bekend feit. Spanje's armoede was de armoede van het merendeel zijner 25 miljoen inwoners. Individuële rijkdommen waren er naar verhouding genoeg: grote grondbezitters, bankiers, industriëlen, kerkvorsten. Wanneer wij zeggen, dat Spanje arm was, wijst dat tevens op een afschuwelijk complex van tegenstellingen. Die contrasten zijn niet tot de inkomens en vermogens bepaald; zij schreeuwen ons uit het culturele, het politieke, het religieuze leven tegemoet. Zij duiden te saam genomen aan, hoe hier aan het ene uiteinde van de maatschappelijke balans een kleine groep van „zwaren”, bevoorrechten, zit, die de massa's van bezitlozen en weerlozen geen voet aan de grond laat krijgen. Boeren zonder land, arbeiders zonder vrije organisaties, intellectuelen als roependen op een eiland: heel het land ingesponnen in het smorende web van een kerk-organisatie, die in haar hoogmoedige, machtsbezeten, rijke tegenwoordigers niet alleen parasiteert op het volk, maar ook de geloofsprincipes van het Evangelie met voeten treedt. Dat de Kerk in Spanje zo on-

beschaamd kon parasiteren, dankt zij aan haar enorm apparaat, waarbij op elke 900 Spanjaarden één priester wordt aangetroffen (ter vergelijking: in het niet minder katholieke Italië is er één priester op elke 20.000 inwoners). En naast deze kaste van geestelijke ambtenaren, die als geheel het grootste landbezit aan zich wist te trekken, dat verpacht en onderverpacht wordt, staat de kaste van wereldlijke ambtenaren en officieren, wier hogere rangen uit de adel van het land worden gerecru-teerd. Deze heren, van huis uit ver-armd en dientengevolge door en door corrupt, zijn door alle voorkomende knoeierijen nauw aan de toonaange-vende kringen verbonden. Met name de officieren, wier aantal evenals dat der priesters ontstellend hoog is (één generaal op elke 540 man, één hoofd-officier op 10 en één meerdere op elke 6 soldaten.....) hebben het politieke leven door hun „junta's" schaamteloos beheerst; de monarchie, de militaire dictatuur en de kerkterreur of alle drie ondersteunend, waar deze in elkaar grepen, staan zij beschikbaar als hulp-troep voor alle regeringen, die zich tegen sociale emancipatie, economische vrijmaking en politieke zelfstandigheid van het Spaanse volk verzetten.

Het heeft er na de 30-er jaren van deze eeuw werkelijk even op geleken, of dat verzet tot het verleden zou gaan behoren. Na het instorten van de mili-taire dictatuur en het koningschap, die gepaard gingen met oplevingen van sterke anti-clericale en socialistische strevingen in het land, had de grond-wet van 1932, republikeins en progres-sief van karakter, de mogelijkheden voor een gezondmaking van het ge-plaagde land althans in theorie ge-schapen. In theorie: want die gezond-making was in de praktijk mee afhan-kelijk van het feit, hoeveel tegenwicht de krachten van het remmend verleden nog konden uitoefenen, en van de vraag in hoeverre buitenlandse onder-nemingen, die tal van Spaanse bedrij-ven (o.a. de spoorwegen, de mijnen en de chemische industrieën) exploiteer-den, gediend zouden zijn van een her-leving der nationale economie. De achterlijkheid van het Spaanse econo-mische leven werd immers steeds op het Spaanse volk verhaald (hoge in-voerrechten en hoge kost-prijzen); en

de inheemse geldmagnaten en onder-nemers gingen bij die tactiek gaarne met de buitenlanders hand in hand.

Dat de misstanden na het instellen van de republiek niet veranderden — daarvoor ontbrak bij de regeerders een consequent doortastende hervormings-wil — lokte keer op keer daadwerkelijk een getergd protest uit van de bij agrarische en economische omwente-ling belanghebbende massa's. De be-loofde onteigening van de machtige landgoederen, waarnaar de arme boeren snakten, bleef uit; dat de landbevolking hier en daar vervolgens op eigen hand tot verdeling van het grote grond-bezit overging, was slechts een bewijs te meer voor de onhoudbare omstan-digheden, waaronder miljoenen Span-jaarden leefden, zoals het heftig op-treden van de arbeiders in ettelijke grote steden tegen de kerk en geeste-lijkheid niet anders was dan een explo-sie van verontwaardiging over de on-vernederde tyrannie van het kerk-regime, dat door sterkere druk op de bevolking het dreigend verlies van 15 miljoen peseta's jaarsubsidie uit de staatskist, dat haar boven het hoofd hing, indien de nieuwe constitutie strikt werd uitgevoerd, poogde af te wenden...

Het waren deze „excessen" tegen het landbezit en tegen de kerk, die de verkiezingen van 1933 naar rechts deden uitvallen; de Katholieke Volkspartij van Gil Robles profiteerde niet weinig van de steun der vrome Spaanse vrouwen, die, toen zij kiesrecht verwierven, de steunpilaren der kerkelijke overheid in de Cortes brachten. Het was de rege-ring-Lerroux, die, aanleunend tegen deels behoudzuchtige, deels openlijk reactionaire partijen, de weg terug-meende te moeten effenen, en met h-politiek van vervolging der linkse partijen en door haar schandalen niet anders deed dan de werkelijk vooruit-strevenden in Spanje op een hoop drij-ven — tot een coalitie van liberalen, socialisten, communisten en anarchis-ten, die nu al sterker en eensgezinder kwamen te staan tegenover het „pacto de los cuatro" van rechts, dat elke vernieuwing met hand en tand bestreed.

Toen Lerroux zich door een uitge-breide financiële zwendel onmogelijk had gemaakt en moest aftreden, toen de ene regering na de andere aantrad, die niet bij machte bleek, de door-

vtrende crisis en werkloosheid te stui-ten, de landhonger der rampzalige boe-ren te bevredigen en de arbeiders een afdoende sociale zekerheid te verschaf-fen, moesten de Cortes in de eerste dagen van 1936 worden ontbonden. De bekende verkiezingen van 16 Februari volgden. Het linkse bloc — dat optrad onder de naam Frente Popular —, bij-gestaan door de radicalen in Catalonië, dat onder Lerroux de in de grondwet vastgelegde autonomie weer verloren had, boekte een beslissende overwin-ning. Tegenover de 60 zetels der mid-denpartijen en de 140 van rechts stond dit vooruitstrevende bloc met 270 man-daten. Aanvankelijk met Azaña als premier (na de benoeming van Azaña tot president in Mei werd Quirogas eerste-minister) begon de regering met het ten uitvoer leggen van de bevrij-dende maatregelen, waarop sinds jaren gewacht was..... decreten, die er al van 1931 af lagen en die regering na regering besluiten-op-papier had laten blijven. Catalonië kreeg eindelijk het zelfbestuur, waarop het recht had; de strijd tegen achterlijkheid en analfabe-tisme begon door het verplicht stellen van het onderwijs tot de leeftijd van 14 jaar; het landbezit boven 500 H.A. werd onteigend ten gunste van de doodarme boertjes; controle op indus-trie en bankkapitaal werd voorbereid; tal van grote maatschappijen, zoals de Madrileense tram of de Siglo-waren-huizen, die eigendom waren van de Spaanse kerk, werden genationaliseerd.

Het was het toewerpen van de hand-schoen der sociale voortuitgang aan de oude machten, die tot op dat moment, met min of meer succes ook via de instellingen der republiek hun dicta-tuur hadden kunnen oefenen. Hun dreigde te worden geraakt. Zij wensten zich te weer te stellen met alle middelen, en zij wisten, dat zij daardoor bondgenooten nodig hadden. Die bond-genoten waren in de eerste plaats daar te vinden, waar in Europa de spontane democratische ontwikkeling door com-plotten van bovenaf was geknot: Italië, waar sinds 1922 Mussolini zijn „impe-rium" waan uitleefde, Duitsland, na 1933 in handen van Hitler: twee auto-ritaire regimes, die achter de frasen van sociale vernieuwing de grofste politiek van reactie en misdadige verdrukking bedreven. Het was de Spaanse bankier

Juan March, die als woordvoerder van de reeds anti-nationale coalitie der Spaanse rechtsen onderhandelingen met de twee dictatoren aanknoopte. Onder-handelingen, die uiteraard in goede aarde vielen, gezien de oorlogzuchtige plannen, waartoe zowel Hitler als Mus-solini met verloop van tijd hun toe-vlucht zouden moeten nemen en waar-in Spanje, om ettelijke redenen, uit-muntend zou passen..... zolang er geen democratische regering was. Nadat de Volksfrontregering tal van hoge offi-cieren had ontslagen of afgescheept naar Marokko — zij antwoordden op die tactiek met verbitterde relletjes, en officieren en fanatieke partijangers van de Spaanse kerkmacht pleegden moord na moord op socialist en links-gezinden —, begon de leiding van een kaste over te gaan. Monarchisten en omvangrijke Putsch tot omverwerping van de republikeinse regering natuur-lijkerwijs in handen van de generaals-voornamen geestelijken werden in de plannen betrokken, terwijl men voor de uitvoering rekende op een deel van het leger, de Marokkaanse huurlingen en buitenlandse legionnaires, de leer-lingen der militaire academies en niet in 't minst op daadwerkelijke immen-ging van het Derde Rijk en het fas-cistische Italië.

Heel het voorjaar van 1936 waren de opstandelingen bezig, hun samenzwering tot in finesses uit te werken; de dood van generaal Sanjurjo, die aan-vankelijk het hoofd der rebellen was en van den Madrileensen monarchist en politie-prefect Calvo Sotelo — de laatste werd door een jongen luitenant als complottist ontmaskerd en door de regering terecht gesteld — wezen op de activiteit van reactionaire elemen-ten, die de stemming in het land druk-ten en met spanning en onrust ver-vulden. De samenzweerders zagen zich genoodzaakt, hun opzet sneller uit te voeren, dan voorgenomen was; zij ko-zen Franco, die zich in 1931 tijdens anti-monarchale bewegingen in Madrid reeds als „hersteller van de orde" had onderscheiden, tot hun leider. Voordat de Volksfront-regering het complot in zijn geheel had kunnen oprollen, sloe-gen de rebellen, met hoogste goedkeu-ring van Rome en Berlijn, toe. Spaans Marokko viel hun het eerst in handen; de dag daarop, de 18e Juli 1936, begon

hun misdadige aanslag op de eigenlijke Spaanse bodem. Het voorspel van de tragedie, die men al te vaak en al te simplistisch de „burgeroorlog“ heeft genoemd, was begonnen.

Het was de tragedie van ons allen, de tragedie van de nieuwe wereldoorlog, die hier uit de kiem ontwikkeld werd. Er waren op dat ogenblik nog naar verhouding weinigen, die het beseften en die wisten, dat hier meer aan de hand was dan een strijd van „links“ tegen „rechts“ in Spanje.

De agressoren van Europa waagden hun eerste coup; een experiment en een krachtproef; het grijpen van een steunpunt, en het houden van een generale repetitie voor de aan hun regimes onvermijdelijk verbonden militaire acties, waarvan wij allen de verschrikkingen nog zouden moeten ondergaan.

Enkelen doorzagen het; in Spanje begrepen de strijdende republikeinen het vanaf het begin. Zij hebben de wereld gewaarschuwd: Wij zijn maar het eerste slachtoffer! Helpt ons, en ge verdedigt uzelf en de uwen! — Een groot deel van de wereld heeft zich van de domme gehouden of zich laten beetnemen door de sussende, „neutrale“ taal van kortzichtige en bevreesde regeringen. *Spanje werd in de steek gelaten, terwijl het aan het internationale fascisme de eerste harde afweerslagen toebrengt. Spanje is in de steek gelaten tot op de huidige dag.*

De 18e Juli is een datum, die de volken hebben te herdenken met schaamte en een gelofte.

Schaamte, omdat zij zelf, de vruchten van hun bevrijding proevend, nog altijd toestaan, dat Hitler's Spaanse stroman de methoden van zijn leermeesters tegen het Spaanse volk voortzet. Als ware er geen oorlog van miljoenen tegen het fascisme gevoerd.

Een gelofte, om te zorgen, dat de 18e Juli 1947 dezen vromen en bloedorstigen usurpator aantreft, waar hij thuis hoort: voor een tribunaal, waar een vrij Spanje Franco's misdaden aan de wereld voorlegt, opdat hem de gerechtigheid kan achterhalen.

THEUN DE VRIES.

Leon Degrelle!

Komt boeren, burgers hoort naar mij, het kost U niets, dus schuif wat bij, ik wil U wat vertellen.
Het liedje dat ik presenteer, gaat over een gevaarlijk heer, hij heet: Léon Degrelle.

Hij was, — voor wie dat nog niet wist —

de grote Belgische fascist, vol heerserswaan geladen.
Als Mussert uit de Maliebaan 't met Holland deed, heeft hij gedaan: zijn eigen land verraden.

Hij pakte met de Moffen aan, hij hielp zijn volk in banden slaan, hoe dapper het zich weerde.
Zó fel bevocht hij Rusland, dat hij ridder werd van 't Eikenblad, waar Adolf hem mee eerde.

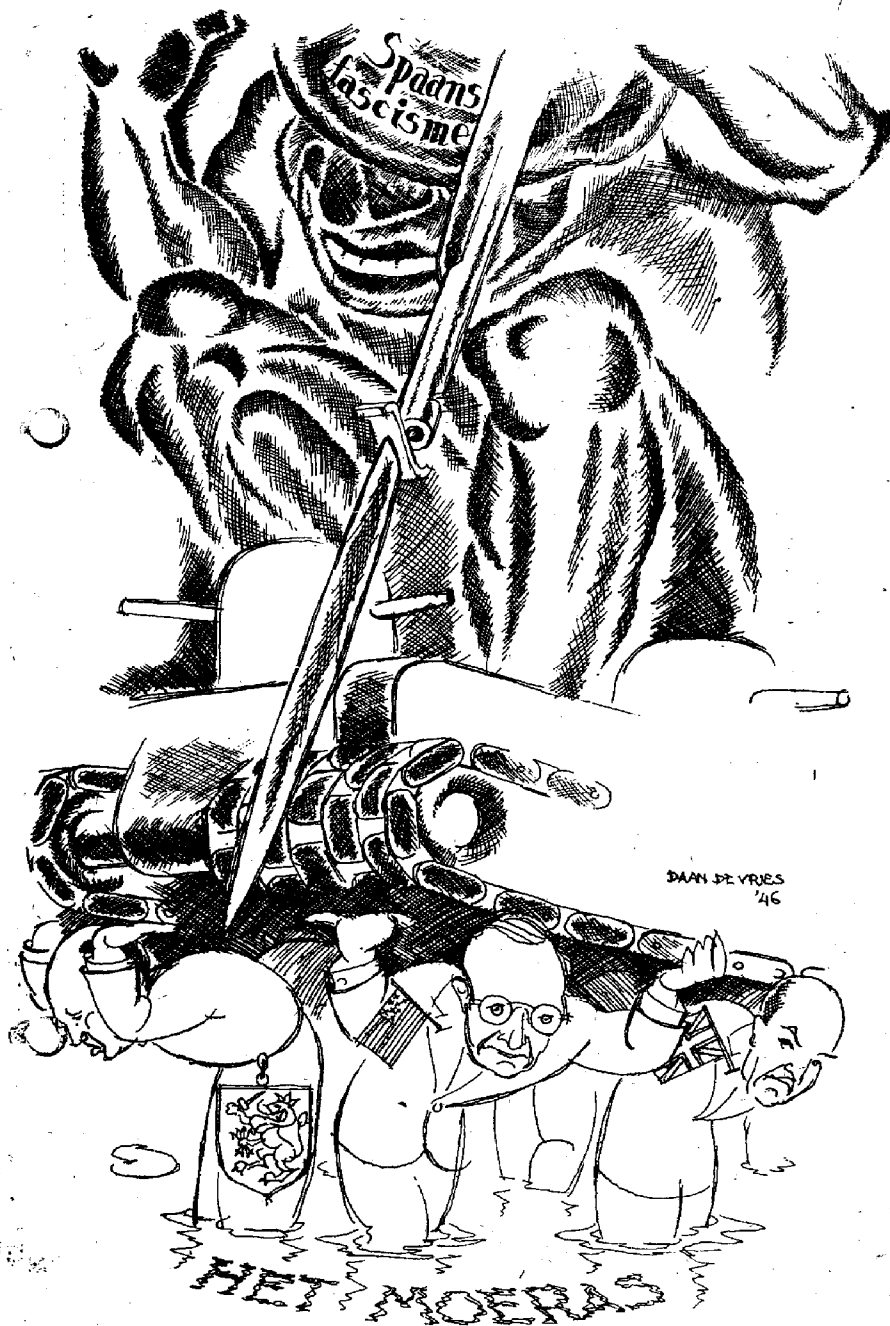
Maar toen op 't eind die gladde vis begripen kon: Nou gaat het mis met Nazi-Allemanje, en strakies dan ben ik de piel... toen liep hij weg, en zocht asyl bij Franco-neef in Spanje.

Hij werd ontvangen, gul en blij, in Spanje kon hij nog wel bij, — 't zat daar al vol met vrienden —
En Franco zag hem lachend aan, en zei: Jij krijgt een goeie baan, jij zult je weg wel vinden.

Hoog op de Spaanse mesthoop Léon Degrelle, vrij en fit.
Zal hij 'zijn kans weer krijgen, Om straks Europa in te gaan, om daar zijn klauwen uit te slaan, en Vrijheid te bedreigen....?

Komt boeren, burgers, schuift wat bij. Zeg! Laten wij er dat maar bij?! Of meent ge ook, dat 't tijd wordt, dat heel dat Spaanse vuilnisvat wordt uitgemest en aangevat, en Spanje ook bevrijd wordt?

PIET VAN INGEN.

Op de handen gedragen - Hoe lang nog?

Naar een Constructieve Spanje.Politiek

Mr. M. van der Goes-van Naters.

Het is met Franco juist als met den Hoogen Raad der Nederlanden: de illusie, dat „rust” de zaak goed zou doen, is ijdel gebleken.

Er moet wat gebeuren. Tien jaar lang heeft Franco kans gezien, Spanje in een permanente toestand van burgeroorlog te houden. Tien jaar falanges, processen, propvolle gevangenissen en executies. Tien jaar crisis en armoede en gebrek in een schatkamer van grondstoffen; tien jaar nooddrift te midden van goederenrijkdom. Tien jaar rechtsonzekerheid en bestaansonzekerheid. Tien jaar fascisme. En hier verandert de aanklacht van aspect en krijgt een internationaal karakter, want fascisme kan door de Vereenigde Volken niet meer worden geduld. Fascisme is nooit een nationaal verschijnsel; fascisme eerbiedigt krachtens zijn principe grenzen noch verdragen, en daarom beteekent fascisme altijd oorlogsgevaar!

Door de moreele veroordeeling in den Veiligheidsraad, waaraan ook de Nederlandsche vertegenwoordiger in dien Raad heeft meegewerkt, is de zaak-Franco een internationale gelegenheid geworden; zij zal dat blijven, tot zij is afgedaan.

Tot nu toe is dit het eenige goede, wat over de internationale behandeling van de zaak-Franco vermeld kan worden, want daarna is alles vast geloopt. De Veiligheidsraad stelde de zaak in handen van een commissie, die eenstemmig adviseerde, aan de algemeene U.N.O.-vergadering van September voor te stellen, de verbreking der diplomatieke betrekkingen met Franco aan te bevelen. De Veiligheidsraad heeft dit advies niet ongewijzigd overgenomen, maar het verzwakt. Over dit verzwakte advies was geen eenstemmigheid te krijgen, zoodat daarmee de geheele poging, de algemeene U.N.O.-vergadering tot een oplossing van de Spaansche quaestie aan te zetten, in het zand verliep. Thans is men doende, er toch nog iets op te vinden... maar de spontaniteit is zoek.

Naar ik meen, dient de oplossing op een andere wijze te worden gezocht.

Spanje ligt in de West-Europeesche levenssfeer. De West-Europeesche landen hebben nog diplomatieke betrekkingen met Franco... hoe koel die betrekkingen ook zijn. Frankrijk heeft zijn grenzen naar Spanje gesloten, en de economische betrekkingen verbroken; de diplomatieke bestaan nog.

Deze landen — met name Engeland, Frankrijk, België en Nederland, — moeten zich met elkaar beraden, en tot een eenstemmige oplossing komen. Hierin moeten zij dan Amerika betrekken, dat eveneens nog betrekkingen met Franco onderhoudt.

De wensch moet voor zitten, een constructieve politiek ten aanzien van Spanje te voeren. Er moet een uitgebreide economische en financieele hulpactie voor dit ongelukkige land in uitzicht worden gesteld en voorbereid, die in werking zal treden, zoodra Spanje een democratische regeering zal hebben. Wanneer, tegelijk met het gezamenlijk afbreken van alle betrekkingen met Franco, een uitdrukkelijke verklaring over die hulp aan de Republiek wordt afgelegd, wordt Franco's positie volkomen onhoudbaar. Door de tegenstelling tusschen het benarde heden en de gelukkiger toekomst zal hij worden weggevaagd. Tegen de economische werkelijkheid legt zelfs een geweld-politicus het af, wanneer in die werkelijkheid een tastbare lotsverbetering besloten ligt.

Dit plan tot een reconstructie van Spanje moet thans worden uitgewerkt, in overleg met de Spaansche republieken. Daarna zouden de Westelijke den hun gezamenlijke stap moeten bekend maken!

Hier zit een mogelijkheid, spoedig van Franco af te komen, los van wat de U.N.O. als geheel doet. Hier kan ook nooit onderling wantrouwen de actie verlammen, zooals in de U.N.O. wel het geval is. Hier kan Nederland het initiatief nemen.

Het is te hopen, dat voor een actieve, constructieve Spanje-politiek, aanknopen van het Franco-regiem, de geesten rijpend bij onze moreele veroordeeling kunnen worden gemaakt!

Bloed vloeide bij Utande.

Hoe gaarne zou ik U lezer, een beeld willen geven van de ervaringen der Oud-Spanje-strijders, van de kameradschap en moed der mannen van de Internationale Brigade.

Kameraadschap en moed van hen, die een rustig leven, hun Vaderland en allen die zij liefhadden, vaarwel zegden om de Spaanse Republiek te hulp te snellen.

Het is beter staande te sterven, dan geknield te leven; ziedaar de eenvoudige waarheid, die den Parijschen taxi-chauffeur, den mijnwerker uit de Minage, den dokwerker van Londen, den fabrieksarbeider uit Amsterdam en den door de nazi's getergden Hamburger deden besluiten hun Spaanse broeders met de wapenen in de vuist bij te staan.

Onder hen was ook Joop Kat, uit Haarlem. Hij was onder-officier in het Nederlandse Leger en een uitstekend atleet. Deze eigenschappen stelde hij in dienst der Vrijheid.

Joop werd in de 10e Internationale Brigade opgenomen.

Na het moordende offensief aan het Juaramafront, werd Joop met 18 Nederlanders naar Utande overgeplaatst en maakte daar deel uit van de 11e Brigade van het Thällman-batallion.

We schrijven Mei 1937. De Brigada ligt in stelling op de glooiing van een dal, zo'n dal, als we gewend zijn op de affiches der reisbureaux te zien, met ruisende korenvelden waar doorheen zich een kristalheldere beek slingert. Aan weerszijden verheft zich het Spaanse heuvellandschap.

Tien jaar geleden
door Prof. Dr. J. Romein

Bij één daarvan moeten we een ogenblik stilstaan, omdat die ook uit een nog zo beknopte voorgeschiedenis niet uit te lichten is: de nederlaag van '20 in Marokko. Spaans Marokko, het laatste restje van het koloniale imperium, dat aan Spanje gebleven was, omdat de grotere mogendheden het elkaar niet gunden, Franco heeft hier zijn practische opleiding gekregen als

Hoe rustig, hoe vredig kon dit landschap zijn....

Maar aan de overkant bedreigden zes machinegeweren de korenvelden, de beek en... de wereldvrede.

In de vroege morgen gaat de Thällman Brigade tot de aanval over. Doel is, de fascistische overheersing van het dal te ontnemen.

Het verrassende element en de moed der aanvallende Brigade, rollen de Franco-stellingen op. Helaas, hier komt het toeval de fascistebenden te hulp. Kort na het begin van de aanval arriveren hun aflissingstroepen, het zijn de „reuguettes”, speciale infanterie keurtroepen, wier rode mutsen en beestachtige mentaliteit, wedijvert met die der Moren.

De tweevoudige overmacht noodzaakt de Brigade, zich door het dal en het sper-vuur van het verdubbelde aantal machinegeweren terug te trekken op de uitgangsstellingen.

Onder hen was ook Joop Kat uit Haarlem. Als scherpschutter was hij opgesteld bij een der lichte Bredamachinegeweren en maakte aan het vandalisme van menige roodmuts een einde. Hij vocht, vocht voor de Brigade, voor Spanje en voor U!

19 Nederlanders waren opgenomen in de 11e Thällman Brigade. Zeventien van hen zullen zeker nimmer dit relaas lezen. Onder hen is Joop Kat uit Haarlem.

's Nachts hebben wij hem van het slagveld gehaald. Een goed kameraad liet zijn leven voor Spanje, voor de Wereldvrede, voor U, lezer!

ARIE VAN POELGEEST.

OVER DE SPAANSE BURGEROORLOG

vervolg

ondercommandant van het vreemdelingenlegioen.

Spaans Marokko was weer eens in opstand onder Raisoelie Abd el Krim. Concurrentie-nijd tussen de generaals Berenguer en Silvestre, maar ook onkunde en slechte verzorging der troepen leidde tot de ontzettende catastrofe van Annoal. Van de 25000 man keerde ruim 13000 nimmer terug.

De monarchie had daardoor zoveel prestige ingeboet, dat de koning op de duur slechts kans zag, haar door direct geweld te handhaven; in September '23 voerde zeer waarschijnlijk na zich van 's konings instemming verzekerd te hebben, Primo de Rivera, militair gouverneur van Catalonië, de staatsgreep uit, die van hem de tweede fascistische dictator in Europa maakte. Franco stond toen, 30 jaar oud, aan het hoofd van het vreemdelingenlegioen. Primo maakte hem, leider van de militaire academie van Saragossa. Tijdens Primo's bewind vertoefte hij lang in de Republiek van Weimar, niet om daar de democratie te leren, waartoe de Duitsers na de vorige wereldoorlog bekeerd heetten, maar om daar de hogere, om zo te zeggen echte militaire opleiding te krijgen, die alleen in Duitsland toen ter tijd te krijgen was.

Het bewind viel Primo niet mee. Het huis Morgan is niet blijvend bereid om dollars voor te schieten en de koning geeft zijn dictator de bons, zodra hij dat in de gaten krijgt. We schrijven Januari 1929.

De oppositie ziet haar papieren rijzen. Het mislukte experiment met de dictatuur heeft de monarchie niet minder gecompromitteerd dan de nederlaag tegen Abdel Krim. In '30 komen de Republikeinen in San Sebastian bijeen om een plan tot omverwerping van de monarchie te smeden, de jonge Galan begint op eigen houtje ergens in de Pyreneeën een opstand. De tweede Republiek — in 1873 was Spanje ook even een Republiek geweest — is op komst. Maar de beslissing brachten pas de beroemde gemeenteraadsverkiezingen van 12 April 1931. Negen tiende der bevolking bleek de republiek, bleek althans Alfons XIII niet te willen. Hoe levendig herinner ik mij nog die dag, al ligt hij nu al weer meer dan 15 jaar terug, die bij alle ant-fascisten de illusie wekte, dat het fascisme over zijn hoogtepunt heen was en de tegengolf begonnen. Naif achteraf, maar niet onbegrijpelijk toch wanneer men bedenkt, dat toen juist ook het conflict tussen de Katholieke Actie en de fascistische Partij in Italië was begonnen, terwijl er bovendien aanwijzingen schenen te zijn, dat ook in Duitsland de nazi's over het hoogtepunt heen

waren, dat zij bij de Septemberverkiezingen van '30 hadden bereikt, toen zij 6 miljoen stemmen verwierven.

Hoe het zij: wij hadden grote verwachtingen en lang leek het ook, alsof zij gerechtvaardigd waren. Koning Alfons verdween — voorgoed mogen wij nu al wel zeggen en de verkiezingen in Mei voor de Cortes gaven het land een linkse Volksvertegenwoordiging en deze schonk het een radicaal-democratische Constitutie. „Spanje” — zo begon zij „is een democratische Republiek der werkers van alle lagen op de grondslagen van vrijheid en gerechtigheid.” Franco wordt zijn Academie ontnomen, maar verder geschiedt hem niets. De „revolutie” onder leiding van burgerlijke democraten — Zamora, die president wordt, Azana, secretaris van het Ateneo, de minister-president, Lerroux — en van gematigde, min of meer gematigde socialisten althans — Caballero, Prieto — is zachtzinnig, het is de grote trots van haar leiders, dat zij zonder een druppel bloedvergieten is verlopen. Met onze wijsheid van achteraf kunnen we zeggen: helaas, hoeveel stromen bloeds, sinds '36, of beter reeds sinds '34 gevloeid, zouden een paar druppels in '31 vergoten, Spanje en wie weet? de wereld bespaard hebben.

De Revolutie gaat voort in de stijl waarin zij is ingezet. Het „biennio rojo”, de rode twee jaar, neemt een aanvang. Het klinkt mooier dan het is. De geestdrift is groter dan het resultaat. En geen wonder achteraf gezien alweer. Van het oude Spaanse huis was het dak wel afgewaaid door de volksstorm, maar de muren en de fundamenten werden door de nieuwe regering intact gelaten. Eenvoudig de taak ook waarlijk niet, waarvoor die regering stond. Laat ik twee voorbeelden noemen van de consequentie die een werkelijke democratisering van Spanje zou hebben meegebracht: de secularisering van het onderwijs en de liquidatie van het analfabetisme zou de bouw van 27.000 scholen meegebracht hebben; de hervorming van de agrarische toestanden zou betekend hebben, dat twee vijfden van de grond ontnomen had moeten worden aan de 12.000 families, die haar bezaten, en hij zou verdeeld moeten zijn onder 40 procent van de boeren, die in het ge-

heel geen grond bezaten. Decreten — bouw zoveel scholen, onteigen zoveel hectaren, zijn gauw genoeg opgesteld en nog gauwer getekend, maar daarvoor alléén pleegt de sociale werkelijkheid niet te buigen. Bovendien bleven in dit geval zelfs de decreten achterwege. Wat er veranderd is — en er is, tijdelijk helaas, in deze opzichten veel veranderd, is het werk geweest van de stedelijke en boerenbevolking zelf.

Niettemin: het ging ook zó de reactie al tegen de schreef. Sanjurjo, de uiteindelijke bedwinger van Abdel Krim (mèt de Fransen wel te verstaan) en daarom een soort nationale held, ging zich verzetten. De Republiek antwoordt op deze Sanjurjade, moest er wel op antwoorden door een iets scherpere koers waarop de reactie er onmiddellijk toe overgaat zich te organiseren. De heer Gil Robles komt ten tonele. Hij wordt de leider van een concentratie, die behalve zijn eigen katholiek-fascistische partij tevens de conservatieve liberalen, de monarchisten, de agrariërs en de Carlistische traditionalisten omvat.

De oppositie van links, toen voornamelijk nog de anarchistische, syndicalistische en sociaal-revolutionaire arbeiders antwoordde met het enige wapen, waarover zij beschikten: de staking. Het biennio rojo kent méér dan 2500 stakingen; 1046 alleen in 1933; voor een niet gering deel trouwens listige provocaties van ondernemerszijde. Voor financiers van Juan March was dit geen klein kunstje. Casas Viejas — een communistisch gemenebest van eigen vinding wordt uitgemoord — het is de rechtse schrijver Von Bikusch, die dat in zijn Franco-biografie vertelt, de Guardia de Asalto, de republikeinse politie. Daarop treedt de regering-Azana af en de nieuwe verkiezingen — September '33 betekenen een opschuiving naar rechts. Gil Robles komt in het kabinet. Je bent democraat of je bent het niet, niet waar?

Het biennio negro, de zwarte twee jaar, neemt een aanvang. De heren, die toen regeerden verstonden de kunst beter. October 1934 zijn zover, dat de Republiek een openlijk-reactionaire regering heeft. Tegenover die versterking van rechts moest volgens de onveranderlijke wet der poli-

tieke bewapening een versterking van links, althans een poging daartoe volgen.

De linksen en de vooruitstrevende burgerlijke republikeinen sluiten zich aanéén van de communisten af tot Caballero toe, de politieke figuur van het „volksfront”, die internationale betekenis zou krijgen. Een betoging van 200.000 man, nog 10 maal meer dan in de Markthal bijeen waren, zegent dit „Frente popular” in waarvan helaas de innerlijke kracht niet evenredig is aan de uiterlijke omvang.

In October '34 breekt dan en in Catalonië, dat zijn betrekkelijke autonomie in gevaar gebracht ziet en tegelijk — maar zonder verband daarmee — onder de mijnwerkers van Asturië een opstand uit. De dynamiteros voerden een heldhaftige, maar vergeefse strijd om de revolutie te redden of beter: te beginnen. Zij wisten weliswaar tijdelijk Oviedo te bezetten, maar de wraak werd er slechts te gruwelijker om. Met Moren en legionairs van het vreemdelingenlegioen herstelt Yaguë de „orde”. Het was de grote repititie voor wat in '36 en volgende jaren zou gebeuren.

Door dit alles nam de Russisch-communistische invloed toe. Veroorloof mij, toehoorders, hier mijn geschiedrelaas een ogenblik te onderbreken en buiten mijn opdracht te treden — het Comité dat toch „vrij” in zijn naam draagt, zal mij dit ten goede houden, voor een opmerking, die, zie ik wel, veel van het later gebeurde verklaren kan. Met name van de onenigheden en twisten der wettige regering tijdens de burgeroorlog en die daarmee dus ook een althans gedeeltelijke verklaring geeft van het succes van Franco; ik ga dus zo ver niet buiten mijn boekje. Die Russisch-communistische invloed uitte zich, als overal elders, in wat ik samenvattend zou willen noemen de „straffe vorm”. Nu is het onmiskkenbaar, dat juist die straffe vorm veel, zo niet alles heeft bijgedragen tot het succes der communistische politiek in de Sowjet-Unie zelf. En de gedachte is dus begrijpelijk, dat zij, die elders dezelfde doeleinden nastreven, zich haasten juist die vorm over te nemen. Maar de vraag is daartegenover gewettigd of diezelfde vorm nu niet juist een belemmering voor het

succes elders kan zijn, niet nog zo zeer misschien om haar zelfs wille als wel, omdat zij zo kennelijk van buitenaf is geïmporteerd. De sterkste binding in de tegenwoordige wereld — daar kan men kort of lang over praten, maar dat blijft een feit — is nu eenmaal de nationale en van daar dat elke nationale revolutie haar eigen vorm moet vinden — straf of niet straf, dat kan ik in het midden laten, maar die in elk geval dus niet van buiten moet komen op gevaar af van op zichzelf misschien minder doeltreffend te zijn dan die van buiten.

In elk geval — en hier neem ik mijn relaas weer op, had de Russisch-communistische politiek tot op zekere hoogte in Spanje succes, maar dan ook tot niet meer dan op zekere hoogte. Want dit is zeker: de reactie nam na October '34 eer toe dan af. De jonge Rivera sticht zijn Falange naar Duits-Italiaans model — vandaar óók zonder succes boven een zekere hoogte — Robles krijgt het ministerie van oorlog, d.w.z. bij de invloed van het leger in Spanje de sleutelpositie, Miaja krijgt zijn congé. Goded en Mola komen op de voorgrond en Franco wordt chef van de generale staf. Waarschijnlijk de generaalsrevolte van '36 is niet uit de lucht komen vallen!

Alleen een regeringschandaal, niet de kracht en tegenstand brengt Gil Robles ten val. De nieuwe verkiezingen van 16 Februari '36 leveren nog een meerderheid van de linkse partijen op, naar men aanneemt vooral dank zij de verwanten van de slachtoffers van de Octoberopstand van '34. De cijfers komen niet precies overeen, maar het volksfront had op zijn minst 256 zetels, tegenover rechts 165 en 52 voor het centrum. De staat van beleg in Madrid en tal van andere steden en de alarmtoestand in heel het land was overigens een dissonant in het zegekoor.

Zo begreep het ook de reactie en zij blies opnieuw verzamelen, doch dit keer, en dat is het fundamentele verschil tussen 1931 en 1936, niet meer met een Spaanse, maar met een internationale taptoe. Dit is een onweerlegbaar feit, geboekstaafd in de woorden van den bekenden hispanoloog dr. Brouwer: „Generaal Franco, die als alle Spanjaarden heel loslippig is, heeft

ons door indirecte of onberaden mededelingen duidelijk gemaakt, dat de samentaling van de rechtse partijen gebeurde onder de auspiciën en door de beloften van met de beraamde actie sympathiserende landen” t.w. Italië, Duitsland en Portugal.

Die stootkracht van de fascistische landen kwam trouwens niet als een donderslag bij heldere hemel. De vaak reeds gestelde vraag, waarom de Duitsers zich juist in Spanje zo grote financiële en propagandistische inspanning getroostten, vond eindelijk in deze woorden van Franco en in dergelijke uitlatingen van Mola een antwoord. Nadat eerst Japan, vervolgens Italië en tenslotte Duitsland ongestraft op ongeveer alle internationale reguleringen hadden kunnen overtreeden, was het niet te verwachten, dat zij de met zoveel succes begonnen uitvoering van hun verstrekkende internationaal-politieke programma's zouden opgeven, eerder, dat deze nog een ambitieuze uitbreiding zouden ondergaan. En daartoe bood Spanje de gezochte gelegenheid. Het was het enige land, waar de belangen van Duitsland en Italië niet tegengesteld waren, maar elkaar aanvulden. Een overwinning van de rechtse partijen in Spanje, indien met hun hulp bevochten, bood Italië op zijn minst de kans op een bezetting van de Balearen en Duitsland zowel op het aanleggen van versterkingen bij Ceuta en bij de Pyreneeën als ook op controle over de Spaanse grondstoffen. En al deze plannen waren er op berekend, zo schreef ik nog in '37, posities te verwerven, die in de komende botsing met de „verzadigde” landen de „onverzadigden” een beslissend strategisch voordeel zouden verschaffen.

18 Juli barstte de bom. Het begon in Marokko. Hier bevond zich Franco. Niet toevallig. Een Engels vliegtuig — zo wil het de ironie van de wereldgeschiedenis — had er hem gebracht van de Canarische eilanden, waarheen de regering hem had verbannen, als bevelhebber overigens, niet als häftling in een concentratie-kamp. Verder leidden in alle garnizoenen van betekenis de officieren de soldaten in opstand. In Barcelona was het Goded, die op dezelfde wijze als Franco naar de Canarische eilanden, naar de Balearen

„verbannen” was. De regering onkundig nog van de eigenlijke aard van de opstand en van de drijvende krachten er achter, raakte het hoofd kwijt. Madrid zag drie premiers na elkaar in één etmaal. Niet zij, maar de bijna ongewapende anarchisten vingden met ware doodsvrachting de eerste stoot op, waarbij naar Spaans gebruik behalve de kazernes ook de soms tot militaire opslagplaatsen of halve forten ingerichte kerken en kloosters het moesten ontgelden. Men leze de beschrijving, die Albert Helman, ooggetuige in Barcelona, ervan gegeven heeft in „De Sfinx van Spanje”. De putsch, hierdoor op zichzelf mislukt, groeide daardat zij over meer dan eigen kracht schikte, nu tot een burgeroorlog en de burgeroorlog tot de internationale Spaanse oorlog. Franco bijv. in Marokko zou van Spanje afgesneden geweest zijn, indien de Duitse Hisma (de Hispano-Marokko) het niet de moeite waard gevonden had, hier de Ju 52 te proberen, de eerste grote transportvliegtuigen voor troepen, want de Spaanse vloot had vrijwel in haar geheel de zijde der regering gekozen. De Hisma vervoerde 800 à 1000 man per dag, nu belachelijk weinig, toen ontstellend veel. En de tijd, die Franco te kort kwam, bezorgde de regering hem; zij had het veel te druk met door de radio om te roepen dat de opstand al onderdrukt was, om hem werkelijk te onderdrukken. Nadat Sanjurjo, die in Portugal „verbannen” en vandaar was komen overvliegen, verongelukt was, werden Franco, de later eveneens omgekomen Mola en Queipo de Llano de leiders, maar het eigenlijke initiatief ging door deze gang van zaken meer en meer naar Italië en Duitsland over. Italië bezette de Balearen en zond op de duur hele divisies met uitrusting en al, Duitsland zond vooral vliegtuigen, vliegeniers en technici onder Sperrle.

Om zich hiertegen te verweren, wist de regering Blum in Frankrijk niets beters te bedenken, dan 15 Augustus de niet-inmenging voor te stellen. Dit is stellig onder druk van de conservatieve regering in Engeland gebeurd, waar de beursoepen, bang voor hun belegging in de Spaanse mijnen, liever een fascist aan het bewind zagen dan een volksfrontregering. De listige on-

nozelen konden immers toen ook nog niet weten, dat dit in September '40 op het bombardement van Londen zou uitloopen. Blum's buigen is het eerste duidelijke teken van Frankrijks ondergang als grote mogendheid. De andere vredelievende mogendheden, met name Engeland en de Sowjet-Unie schaarden zich achter dit initiatief. Duitsland en Italië volgden, respectievelijk de 17e en 21ste dier maand, maar kennelijk alleen om hun kaarten niet te vroeg op tafel te leggen. De juridisch enig houdbare opvatting, dat de Spaanse regering vrij moest zijn overal waar zij wilde, zich de middelen te verschaffen, nodig voor het bedwingen van de generaalsopstand, moest wijken voor deze constructie. Maar het streven om een oorlog tot bijna elke prijs te vermijden, dat aan de niet-inmenging ten grondslag lag, maakte, dat ook zij, belichaamd sinds September '36 in de Londense commissie onder lord Plymouth, een farce werd, groterker wellicht dan de wereldgeschiedenis er ooit een gezien heeft. Want terwijl Italië en Duitsland doorgingen met Franco op alle manieren en langs alle wegen te steunen, met de onverzettelijkheid hun politiek eigen, ontvluchtten Frankrijk en Engeland voortdurend de consequenties daarvan door hunnerzijds consequent aan de niet-inmenging vast te houden.

Ofschoon de Russische politiek in zoverre een andere gedragslijn volgde door althans toen de nood op zijn hoogst scheen, een paar vliegtuigen met bestuurders te zenden, en grote geldinzamelingen te organiseren, hield ook zij toch in wezen aan de niet-inmengingspolitiek vast. Niettemin is het niet overdreven te zeggen, dat de Sowjetrussische hulp en de „internationale brigade”, samengesteld uit communisten en democraten uit aller heren landen op die kritieke 7de November '36, toen de Francistische legers reeds in de buitenwijken van de hoofdstad waren doorgedrongen, deze gered hebben. Opwegen tegen de hulp aan de andere zijde, die een matige schatting op 100.000 Italianen, 30.000 Moren, 15.000 man van het vreemdelingenlegioen en 10.000 Duitsers stelt, deed dit echter in genen dele en het resultaat is dan ook geweest, dat over het algemeen gesproken het initiatief

in de Spaanse oorlog aan de zijde der agressoren gebleven is. De regering onderging een reeks inwendige veranderingen, die a.h.w. de barometer zijn van de verschuivingen die er plaats grepen in de machtsverhouding van de componenten van het volksfront. De links-burgerlijke regering van 20 Juli heeft onder de druk van de opstand, versterkt door de val van Irun, plaats gemaakt voor een socialistische onder Largo Callabero, den links-socialist en leider van de socialistische vakbeweging, de U.G.T. Doch anders dan men op grond van het verloop van vroegere revoluties en interventies verwacht zou hebben, n.l. dat deze opschuiving naar links zich zou hebben doorgezet, zagen wij in Spanje juist het omgekeerde gebeuren..... moest Caballero wijken, niet voor een communistisch of anarchistisch bewind, maar voor dat van Negrin, waarin de rechts-socialist Pietro een der belangrijkste figuren werd. Aan deze opschuiving naar rechts en het daarmee gepaard gaande terugdringen van de in Spanje en met name in Catalonië eertijds sterke anarchistische invloed, is, hoe paradoxaal het klinken mag, de politiek der communisten niet vreemd, die, internationaal, deze is, dat de eigen politieke wensen op de achtergrond moeten blijven, terwille van de noodzakelijke tucht en eenheid in de strijd tegen het internationale fascisme. Het gevolg ervan is geweest, dat zij, die ondanks alles de revolutie op hun manier wilden doorzetten, met name de syndicalisten van de CNT, de anarchistenvan de FAI en de „trotskistische“ POUM, zelfs tegen de Valencia-en Barcelona-regeringen in (opstand van Mei '37 in Barcelona) tot staatsvijanden werden, en dienovereenkomstig behandeld, omdat zij, zo niet van heulen met, dan toch van het in de kaartspelen van den vijand beticht konden worden.

De daardoor sterk toegenomen invloed van de communistische partij in Spanje heeft dan echter op zijn beurt voedsel gegeven aan de door Franco en zijn helpers opgestelde en door de wereldpers maar al te gretig verbreide stelling, dat de interventie in wezen een strijd zou zijn tegen het bolsjewisme. Die voorstelling is echter onhoudbaar, 1e omdat zij, welbewust

uiteraard, geen rekening houdt met het feit, dat het bolsjewisme met de matiging van zijn politiek bezig is ook zijn wezen te matigen. Ook al zou dit niet de bedoeling zijn, moet het toch het resultaat wezen. Doel en middelen zijn nu eenmaal functioneel verbonden. Heeft niet de communistische minister van landbouw, Vincente Uribe, verklaard „wij erkennen niet slechts de private eigendom, maar wij zijn het, die tegen de „oncontroleerbare“ (de anarchistenvan) beschermen“? En zou de Russische gezant Rosenberg niet de uitroeping van de dictatuur van het proletariaat hebben verhindert?

Doch die voorstelling is vooral daarom onhoudbaar, omdat de strijd tegen het bolsjewisme voor het fascisme slechts een rookscherm was, waarachter het zijn imperialistische strijd om strategische posities en grondstoffen verbergt. Niettemin, de voorstelling moge nog zo onhoudbaar zijn, zij werkte en men is wel niet ver bezijden de waarheid, wanneer men gist, dat het voortdurend wijken van de Westerse mogendheden voor de fascistische althans mede verband houdt met de anti-bolsjewistische grijns op het masker, waarachter het internationale fascisme zijn ware, imperialistische bedoelingen verbergt. Men is te eerder tot deze conclusie gerechtigd, omdat het fascisme zowel in zijn Italiaanse, Duitse als Japanse vorm zich van meet af aan van dit ideologische mom bediend heeft. Mussolini en Hitler ontlenen beiden hun gezag, voorzover zij het hadden buiten hun eigen partij en hun land, aan de fictie dat zij hun volken uit de greep van het bolsjewisme gered hebben en het Duits-Japanse bondgenootschap heette zelfs officieel gericht te zijn tegen de Komintern.

Helaas vergunt de tijd ons niet over de gang van de burgeroorlog zelf in die uitvoerigheid uit te weiden, die volgens de zo juiste opmerking van Machiavelli de geschiedenis pas interessant maakt. Ik moet me beperken en des ondanks trachten U enig inzicht in die gang te geven.

Franco, van Sevilla oprukkend, bereide 1 Augustus Badajoz, hetgeen hem de mogelijkheid bood van Portugal uit hulp te krijgen. Vandaar rukt

hij door het Taagdal op naar Maqueda, laat dan echter de weg naar Madrid nog links liggen, om eerst de belegerden in het Alcazar van Toledo te bevrijden. Het lukte en een van de resultaten is dat de Junta 1 October te Burgos Franco als staatshoofd aanwijst. Van dan af is hij officieel de Caudillo. 17 October werd de aanval op Madrid geopend, maar wij hebben al gezien, dat en waarom zij niet tot een resultaat leidde. Madrid heeft de hele drie jaar die de burgeroorlog duurde, stand gehouden. De tegenslag wordt hem niet euvel geduid. Ofschoon zijn kosten dagelijks stijgen, kan hij in het bezette gedeelte de peseta stabiliseren, terwijl de regering alles wat zij het buitenland koopt met goud en cash moet betalen. Het verhindert evenmin Duitsland en Italië Franco te erkennen (Portugal had dat al gedaan) noch de gezant van Spanje in Londen, de hertog van Alva om met hem in verbinding te treden.

Voor '37 wordt een groot krijgsplan opgemaakt. Nu Madrid van het westen uit onneembaar was gebleken, moest het omsingeld worden. Oostelijk van de hoofdstad zou een leger van het Noorden naar het Zuiden en één van het Zuiden naar het Noorden oprukken. Het had gelijktijdig moeten gebeuren, maar terwijl het Zuidelijk leger al 6 Februari oprukt, komt het noordelijke pas 8 Maart los. Gevolg: Miaja kreeg de kans voor een tegenstoot: de weg Madrid-Valencia blijft nog vrij. Varela kan men alleen onder vuur nemen. In het Noorden blijft Bugozoli ook steken met zijn „Blauwe Pijlen“, „Zwarte Vlammen“ en hoe die Italiaanse brigades maar meer mogen hopen. De strijd tegen de ongewapende massijnen was heel wat gemakkelijker geweest, zal de veroveraar van Addis Abeba gedacht hebben. Het is één van de twee grote overwinningen aan regeeringszijde, deze slag bij Guadalajara van Maart '37 tegen de Italianen.

Een zware slag was het voor de regering, dat intussen Bilbao viel nadat de mijnwerkers haar drie maanden lang hadden verdedigd. Hulp kon voortaan van die kant niet meer komen, want Irun was al in September '36 den opstandelingen in handen gevallen.

De nederlaag der Italianen is voor

de Duitsers echter geen beletsel hun naaste oorlogsdoel te blijven nagaan: het ijzererts van Spanje's noordkust. Dus naar Asturië en het Baskenland. De Basken waren net zo katholiek als de Paus en zeker katholieker dan de Phalange, die al meer onder nationaal-socialistische invloed kwam, maar dat kan hen niet van de ondergang redden. ¹⁾ Lees het in zijn naïve en zo navrante en overtuigende boekje van den Baskischen priester Inaki de Aberriogoyen. De bevolking van Guernicca zal het ondervinden: de nieuwe Duitse bombardementsvliegtuigen behalen de eerste lauweren voor Goerings speknek. Alleen het tegenoffensief van Miaja ten Zuiden van het Escoriaal ter bevrijding van de druk op Madrid vertraagt de operatie een paar maanden: dat is al Miaja's poging om ten Westen van Madrid te doen wat hem ten Oosten daarvan mislukt was, de weg naar Estramadoera vrij te maken, mislukt. In Juni '37 valt Bilbao ²⁾, in Augustus Santander, in October is ook de laatste, heldhaftigste tegenstand van de mijnwerkers gebroken en boog heel het Noorden zich onder de terreur, waaronder het nog steeds zucht, bijna 9 jaar nu al.

Tegenover dit militaire succes van de rebellen kon de regering er slechts één stellen — tegenover de anarchistenvan en wat men dan trotskisten noemt van Barcelona. Een opstand van hen wordt van Valencia uit bloedig onderdrukt. Het heeft een regeringswisseling en verplaatsing ten gevolge. Juan Negrin komt in de plaats van Caballero en de zetel van zijn regering wordt Barcelona in plaats van Valencia. Negrin regeert met behulp van het leger, de rechtse socialistenvan en de communisten. Hij heeft staatsmanskwaliteiten getoond. Hij heeft zich op de duur van de al te directe politieke invloeden uit zijn omgeving min of meer weten los te maken en desondanks hun vertrouwen te behouden en de oorlog, d.i. oorlogsindustrie plus tucht, weer op gang te brengen en weer in te voeren en hij wordt daar-

¹⁾ Inaki de Aberriogoyen, *Sieben Monate und sieben Tage in Franco Spanien*, Luzern 1939.

²⁾ Generaal Duval, *Entwicklung und Lehre des Krieges in Spanien*, Berlijn 1938.

door tot een waarlijk nationale figuur — doch tegelijk, het kon in deze omstandigheden niet anders — tot een dictator, doch dan een niet als Hitler, Mussolini of Franco, maar een dictator zoals ook Roosevelt en Churchill tijdens de oorlog geweest zijn.

Intussen hebben noch Negrin's politieke noch Miaja's militaire kwaliteiten Spanje kunnen redden. De bewogen geschiedenis van deze oorlog, die tot het einde toe vol verrassingen gebleven is, spoelt tenslotte over hun hoofden heen. Immers de versterking van regeringszijde had alleen vermeerdering van de buitenlandse hulp voor Franco ten gevolge. Met 20.000 soldaten in Sevilla begonnen, had hij er 80.000

voor Bilbao, 100.000 bij Teruel, bij het eerste offensief tegen Catalonië 250.000 en bij het eind-offensief 360.000.

Wat zij vermag toont de regering eind December '37 door haar onverwacht krachtig offensief, dat tot bevrijding van Teruel leidt. Symbolisch tussen twee haakjes: bij dit offensief houdt de frankistische bezetting van deze stad het laatst stand in het klooster, het seminarie, Bank van Spanje op de Plaza de S. Juan. Maar in Februari daarop — '38 dus — volgt een even onverwachte en nog krachtiger tegenstoot van Franco, waarbij Teruel weer verloren gaat.

(Wordt vervolgd)

Actie van de P.E.N. - club

Op een diner van de P.E.N.-Club te Londen heeft de Spaansche schrijver Dr. J. N. Batista I. Roca een overzicht gegeven van de wijze, waarop in Spanje de vrijheid van het woord en de literatuur wordt onderdrukt en de belangrijkste schrijvers in gevangenis- of concentratiekampen worden ongesloten of worden gefusilleerd. Verboden zijn niet alleen de edelste Spaansche klassieke auteurs en vrijwel alle belangrijke nog levende Spaansche letterkundigen, maar wonderlijkerwijze (naar de Volkskr. meedeelt) ook Tolstoi, Dosojewsky, Ibsen, Kant, Goethe, Anatole, France, Lamartine en Victor Hugo. Ook zijn bepaalde boeken van Prosper Mérimée, Carlyle en Sterne verboden. Volgens een „cultureel” accoord met de gewezen Duitsche regeering zijn ook geëmigreerde Duitsche auteurs als Freud, Emil Ludwig, Stephan Zweig en Thomas Mann verboden.

De Internationale P.E.N.-Club heeft zich den laatsten tijd al eerder met de Spaansche onderdrukking bezig gehouden. Het Achttiende Congres, dat van 2 tot 6 Juni j.l. te Stockholm heeft plaats gevonden, en waar M. J. P. Casanovas afgevaardigde voor Catalonië was, heeft de volgende resolutie aan de orde gesteld:

„Het Achttiende Congres der Internationale P.E.N.-Club

„inziende dat de vooruitgang en verbetering van de beschaving en het solidariteitsgevoel, de grenzen van ras en natie te boven gaande, slechts verkregen kunnen worden door het onvermoeide nastreven van geestelijken arbeid, en dit slechts terwijl personen van elk ras en elke taal er in vrijheid aan deelnemen;

„overwegende dat de regeering van generaal Franco, het laatste fascistische regime in Europa, welbewust aan haar onderdanen de essentieelste uitingen van vrijheid verbiedt, hun geestesarbeid begrenst en controleert, de verschijning censureert en verbiedt van boeken zoowel van Spaanse als van buitenlandsche herkomst, en aldus den lezers in den Spaanschen staat den toegang ontzegt tot de letterkundige scheppingen van andere menschen, hiermede de Spaansche volken uitsluitende uit de internationale gemeenschap en zich dientengevolge verzetende tegen het internationale gemeenschapsgevoel op geestelijk gebied;

„in het bijzonder vaststellende dat de regeering van generaal Franco het gebruik heeft verboden van het Catalaansch, het Baskisch en het Galicisch, talen die veertig procent van de bevolking van den Spaanschen staat vertegenwoordigen, dat zij het drukken van boeken, kranten en tijdschriften evenals het vertoonen van toneel-

Illegale kranten in Spanje
Zegt het U iets lezer?

stukken in deze talen heeft verboden, alsook het onderwijs en de studie in deze talen zoowel op de lagere scholen als aan de universiteiten, en dat zij vervolgens de instellingen van culturele studie van deze volken heeft opgeheven, aldus pogende de taal, de ziel en de beschaving te vernietigen van naties welke in het verleden en in den tegenwoordigen tijd op treffende wijze hebben bijgedragen tot de verrijking van kunst, letteren en wetenschappen;

„aanvaardt het besluit, eenstemmig de methodes te veroordeelen van het regime van generaal Franco, welke tot doel hebben de afschaffing van de vrijheid van gedachte en woord, die onontbeerlijk zijn voor de geestelijke schepping alsmede zijn politiek die de Catalaansche, Baskische en Galicische talen wenscht te vernietigen evenals haar letterkunde en haar cultuur;

„een sympathiebetuiging te zenden aan alle democratische schrijvers der landen waar Spaansch wordt gesproken, of zij zich in ballingschap bevinden dan wel onder het bestuur van generaal Franco, hen aanmoedigende

hun strijd voor de vrijheid en de menschenrechten voort te zetten, in welke wij, de schrijvers van heel de wereld, de aanvuring tot ons werk vinden;

„en den wensch uit te spreken dat de dag niet ver verwijderd moge zijn waarop onze Castiliaansche, Baskische en Galicische collega's, voorgoed bevrijd van een régime van onderdrukking, in de gelegenheid mogen zijn in hun eigen landen en met hun eigen hart en geest mede te werken aan de menschelijke solidariteit en beschaving.”

Deze motie is, als ik mij niet vergis, door het Congres zonder discussie met algemeene stemmen aangenomen. Wel meen ik mij echter te herinneren dat later de Finsche delegatie verklaard heeft, haar stem terug te nemen.

Een derde manifestatie vanwege de P. E. N. inzake Franco-Spanje bestaat in een manifest, dat door de Tsjechische Schrijversvakgroep en de Slowaaksche Vereeniging van Letterkundigen is rondgezonden aan verschillende P. E. N.-Centra, met een verzoek om adhaesie-betuiging. Op dit manifest komen wij wellicht later nog terug.

VICTOR v. VRIESLAND.

Een Spaanse stem in Amsterdam

ongecorrigeerd

Op het N.V.V.-Congres was o.a. ook een Spaanse delegatie van de vrije Republikeinse Vakbeweging. Onze Amsterdamse Afdeling belegde met spoed een ledenvergadering en hier volgt een belangrijk gedeelte uit de rede van Amaro Rosal.

Na eerst een groet gebracht te hebben aan de Nederlandse Oud-Spanje-Strijders en gememoreerd te hebben dat Oud-Spanje-Strijders van Joego-Slavië en Italië deze avond als gast aanwezig waren, sprak hij als volgt:

In 1946, toen wij door de wereld gingen in bedevaart en verdediging van de zaak van Spanje vroeg men ons: Wat is er gaande in Spanje? Het antwoord is gemakkelijk voor ons: In Spanje gaat het fascisme steeds verder. In Spanje bevindt zich het hol van het internationale fascisme. In Spanje begon de oorlog in 1936, in 1946 wordt

in Spanje de vrede bedreigd, en de democratie. Want als het fascisme „oorlog” betekent, dan is Franco de oorlog.

In 1936 bereidden Hitler en Mussolini de oorlog voor. En daarom vielen zij de Spaanse Republiek aan en hielpen Franco de macht te veroveren.

Vanaf 1936 tot 1939 klaagde het Spaanse Volk de wereld de misdaden van het fascisme in Spanje aan, maar de democratische landen en de regeringen waren doof voor de oproepen van de Spaanse Republiek en haar wettige regering. Toen wij in 1936 tot '39 een beroep deden op de solidariteit het het Spaanse volk, deden wij zulks niet uit egoïsme, maar uit overtuiging dat de oorlog in Spanje de oorlog in Europa was, en waren wij overtuigd door de Spaanse democratie te helpen, de vrijheid en de onafhankelijkheid

van alle volkeren te verdedigen. Als men de Spaanse Republiek geholpen had; als men in heel Europa een machtig antifascistisch front gevormd had; als de arbeidersklasse de meest uitgebreide eenheid had daargesteld, dan zou de oorlog niet uitgebroken zijn en de wereld zou niet dat barbaarse tijdperk gekend hebben met zulk diamatische beelden als Dachau en een geheel onderdrukt en bezet Europa.

Wij hebben in Spanje de eerste vernietigingskampen gehad; de eerste slachtingen zijn die van Salamanca, Badajoz en zovele steden van Spanje; de eerste gebombardeerde en vernielde steden zijn Guernicer, Belchite..... Het bombarderen van de civiele bevolking werd in Spanje uitgevoerd door den verrader Franco met zijn Duit-Italiaanse huurtroepen, met Duitse en Italiaanse vliegtuigen. Dit was het eerste bloed dat gestort werd ter verdediging van een gemeenschappelijke zaak van alle volken, die hun vrijheid en onafhankelijkheid lief hebben. Die hun vaderland niet onderworpen willen zien aan het fascisme, aan het nazimonster. De misdaden van het fascisme in Spanje waren de misdaden van het fascisme in Duitsland, Frankrijk, Nederland, in geheel Europa.

Maar alle volkeren heroverden hun vrijheid na deze dramatische etappe, en spanden zich in voor de wederopbouw van democratie en welzijn, behalve in Spanje. Dat leeft nog steeds verder onder het terreurregime van Franco en zijn Falange, geholpen door het internationale fascisme, dat zooals in 1936, van ons Vaderland de eerste loopgraaf maakt in de strijd tegen de vooruitgang en de vrijheid.

En waarom bestaat deze verschrikkelijke onrechtvaardigheid. De doods-kampen van Europa zijn verdwenen en de wereld wil vergeten, dat het eerste concentratiekamp, door Hitler en Mussolini ingesteld nog bestaat, want Spanje is slechts dit: Eén geweldig en dramatisch nazi-concentratiekamp, waaf minuut na minuut het heldhaftige Spaanse volk verdeld wordt.....

Een regime van terreur, van verachting voor het heilige recht van het menselijk leven; honger, verdwijning van alle vrijheden, de gewelddadigheid als principe, de misdaad als regerings-

basis, gevangenis. Ziet hier het beeld van Franco-Spanje in 1946.

Als de zaak van de vrijheid ondeelbaar is, dan is ook de strijd tegen het fascisme ondeelbaar. En daarom is en blijft de zaak van Spanje de zaak van alle Volken.

De zaak waarvoor de Vereenigde Volken zeiden te strijden was vanaf het eerste oogenblik niets anders dan de zaak van de Spaanse Republiek.

Hoe is dan mogelijk, dat, na de militaire nederlaag van het nazi-fascisme, zowel Duits als Italiaans, Franco, hun lakei, hun eerste Quisling, nog voortgaat met het Spaanse volk op te offeren.

Of de zaak van de Verenigde Volken is een comédie of de Verenigde Volken moeten het Spaanse volk helpen zich te bevrijden door elke diplomatieke en economische relatie met de bloedige dwerg te verbreken, die reeds vanaf 1936 in dienst staat van het internationale fascisme. Het tegenovergestelde zou verraad zijn tegenover het volk, dat in zooveel en meer omvang heeft bijgedragen in de strijd, dan vele andere van de Verenigde Naties. Spanje telt twee miljoen slachtoffers, het land is verwoest. Onze soldaten zijn op alle gevechtsfronten gevallen. In Afrika, in Europa, in het Verre Oosten.

Niet ver van Holland bevinden zich de graven van onze martelaren. In Narvik, deze tragische naam van Noorwegen, rusten tientallen van Spaanse soldaten. Kort geleden brachten de Vereenigde Volken hulde aan de helden, die vielen bij deze actie.

De enige soldaten, die daar vergeten liggen zijn de Spaanse soldaten!.. En zoals die van Narvik, die van alle fronten, en zij die op vaderlandse bodem rusten, in verdediging van de vrijheid van alle volken.

Deze verschrikkelijke onrechtvaardigheid moet ongedaan gemaakt worden. Wij willen geen enkele militaire hulp. Het Spaanse volk strijdt, en zal zich alleen weten los te maken. Wij vragen slechts, dat die schijn-heilige non-interventie-politiek ophoude, waardoor Franco aan de macht geholpen werd door Hitler en Mussolini, en dank zij diezelfde politiek nog vandaag aan het bewind is, met de zeer beslissende hulp van sommige van de Vereenigde Naties.

De wereld-democratie is solidariteit verschuldigd aan de Spaanse democratie, maar wij hebben deze solidariteit **dringend en onmiddellijk nodig. Het Spaanse Volk kan niet meer.** Het Spaanse Volk ziet met bitterheid de nalatigheid en onverschilligheid van zekere regeringen, die democratieën vertegenwoordigen. De solidariteit is absoluut nodig en dringend, want de situatie van ons volk wordt met den dag tragischer.

De wereld dient te weten, dat er voor Spanje slechts één oplossing is, en dat is het herstel van de Republiek en zijn democratische instellingen. Slechts de Republiek kan de samenleving tussen de Spanjaarden herstellen; slechts de Republiek kan Spanje zijn plaats doen innemen binnen het kader van de Vrije Naties. Franco is het geweld, en het geweld kan niet de wettigheid zijn. Franco was en is nog de burgeroorlog. Zij die trachten zijn houding te rechtvaardigen, door geen nieuwe burgeroorlog in Spanje te willen, dienen te weten, dat juist de burgeroorlog in Spanje staat en valt met Franco. Want niet anders is zijn barbaars regiem van terreur.

De Spaanse democratie is niet de burgeroorlog, maar de vrijheid en de eerbied voor alle vrijheden, is het welzijn van Spanje, betekent de versterking van de basis waarop een sterke vrede kan berusten. Zolang Franco en falange bestaan, hebben wij het recht om te beweren, dat de oorlog niet geëindigd is, dat de vrede niet in rechtvaardigheid kan gevestigd worden, noch gegarandeerd kan worden, want aan de andere kant van de Pyreënen bevinden zich de wallen van het fascisme, die slechts wachten op de gelegenheid om opnieuw de democratische volken aan te vallen.

Vrienden in Holland!

Helpt ons! Strijdt om onze wettige regering te doen erkennen! Strijd opdat de non-interventie, die Franco helpt, ophoude! Het bloed van onze doden mengt zich met het bloed van allen, die gevallen zijn in de strijd tegen het internationale fascisme. Dat er geen verraad jegens hen gepleegd worde, dat de overwinning **gemeenschappelijk** zij, zoals ook de strijd geweest is!

AMARO ROSAL.

VEREENIGINGS - HOEK

Dit moeten de belangrijkste kolommen worden voor lezers en leden. Jammer genoeg behoeft de samensteller van het verenigings-nieuws nog niet een beroep te doen op de redactie voor grotere plaatsruimte, aangezien er werkelijk geen overstelpende correspondentie is binnengekomen van de afdelingen. Misschien is het de nieuwigheid en komen er de volgende keer meer berichten. Toch hebben wij wel belangrijk nieuws, en de voorwaarden voor het derde nummer zullen wel beter zijn.

Wij begroeten allereerst twee nieuwe afdelingen in het Zuiden, BRUNSSUM en WAUBACH en in het Westen, HAARLEM. Welkom vrienden! Maakt

er iets goeds van. Zorgt dat Uw afdeling door haar werkzaamheid steeds met nadruk genoemd kan worden in het verenigings-nieuws. Dat zij er moog toe bijdrage dat het Nederlandse volk een juist begrip zal hebben over de toestand in Spanje, en de taak die de democratische volkeren hebben in de strijd tegen het fascisme, die niet beëindigd kan zijn, of Franco-Spanje moet zijn geworden de **VRIJE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK.**

Wij hebben een ere-schuld aan het Spaanse volk. Wij hebben ervoor te strijden en ervoor te waken, dat de wereld niet opnieuw in de fout van de München-politiek zal vervallen, of nog-

maals het Non-Interventie-Verraad zal wijnen aan het moedige Spaanse volk.

Wij hebben de taak ervoor te zorgen dat de regering stelling neemt tegen het voortbestaan van een gevaarlijke oorlogshaard, en geen vriendschappelijke betrekkingen onderhoudt met medeplichtigen van onze belagers tijdens de laatste oorlog. Wij kunnen dat alleen van de regering gedaan krijgen als een groot deel van het Nederlandse volk zich uitspreekt, zoals zij denkt. Wanneer wij de vraag stellen: Wat denkt U ervan, dat iemand die door de nazi's aan de macht geholpen is, nog steeds het hoofd is van een Staat, tegen de wil van het volk? Dan is het antwoord éénparig: Schandel! De bewering dat ieder volk de vrijheid moet hebben zijn eigen regeringsvorm te kiezen, zeggen wij: Zeer juist! Maar wij voegen er daarom aan toe: Geeft de Spanjaarden daar de gelegenheid voor! Wij weten zo goed, dat b.v. het Duitse volk als zij dat gewild had, ook niet in de gelegenheid gesteld werd om zich tegen het fascisme uit te spreken, of zich een andere regerings-vorm te kiezen. Hier is hulp nodig.

Hulp die wij verplicht zijn te geven. Want door hun tienjarige strijd, en de offers die zij bereid waren te brengen voor hun vrijheid, zijn zij het waard! **Waarom moeten wij hen helpen?** Omdat ook wij geholpen werden; een zaak dus of onze dankbaarheid gemeend is jegens onze bevrijders.

De Verenigde Volkeren streden niet voor een Vrij Nederland, doch voor een **VRIJ WERELD.** En helaas nog te vaak moeten wij eraan herinneren, dat voorbij de Pyreënen ook nog land is dat ook een volk, dat onder nog groter eed gebukt, dan wij eens waren, naar vrijheid snakt. Een volk waar oorlogsmisdadigers rechter spelen over verzetslieden en vrijheidsstrijders, genaamd de „Guerilleros“.

Daarom ons **Petitionnement!** Treft Uw voorbereidingen in de afdelingen om de grondslag te leggen voor het welslagen van deze belangrijke actie. In Amsterdam, den Haag, Rotterdam, Hengelo en Amersfoort worden reeds stappen ondernomen om allen gelijktijdig in de tweede week van Augustus (dus na de gemeenteraads-verkiezingen en de grote vacaties) met de

lijsten huis aan huis te gaan werken. In overleg met andere organisaties werden de volgende besluiten genomen, en het verdient aanbeveling om in andere plaatsen in dezelfde geest aan het werk te gaan.

Vertegenwoordigers der samenwerkende organisaties worden uitgenodigd tot een bespreking, waar een plaatselijke sub-commissie gevormd wordt. De stad wordt in wijken verdeeld, en deze wijken weer in blokken. Mobilisatievergaderingen worden georganiseerd in de stads-rayons, voor iedere wijk stelt men een persoon verantwoordelijk en een uitnodiging ondertekend door de gezamenlijke organisaties wordt geplaatst in alle plaatselijke dagbladen. Deze vergaderingen zijn zuiver bijeenkomsten om het werk te regelen en waar de lijsten worden uitgezet. Op de lijst staat vermeld een straatnaam, men geeft deze aan de persoon die in die straat de lijst huis aan huis heeft aan te bieden, om daarna in te leveren bij het wijkhoofd van het rayon. Deze mobilisatie-vergaderingen zullen moeten worden gehouden in het begin van de week, zodat de overige dagen gebruikt kunnen worden en in één week de gehele actie is afgelopen.

Eind Augustus wordt de actie afgesloten en moeten de lijsten aan ons kantoor retour gezonden worden.

Nogmaals, het petitionnement moet slagen. En het kan slagen als alle eerlijke anti-fascisten hun plicht begrijpen, en het hunne ertoe bijdragen.

Aan het werk vrienden, er is een volk in nood!

STEUNLIJSTEN moeten retour gezonden worden, zodat we het resultaat bekend kunnen maken. Wacht er niet mede vrienden, maar zend ons onmiddellijk geld en lijsten.

Ook moet het geld overgemaakt worden van de verkochte brochures, opdat wij een overzicht zullen hebben van de verkoop tot nu toe.

Verder zijn de afdelingen van al onze wensen meerdere malen op de hoogte gebracht, en verwachten wij dat al onze wensen meerdere malen op de hoogte gebracht, en verwachten wij dat al onze vrienden er aan zullen medewerken, dat zij in vervulling gaan.

F. GUNTHER,
Penningm.-Administrateur

Uit de tijd, dat wij in Spanje streden

Toen we op 5 Maart 1937 de haven van Bayonne uitvoeren zag het er niet zo slecht uit. De „Galdames” was een flink schip en het weer was tamelijk goed. Het was een vrachtschip maar we hadden veel passagiers aan boord, voornamelijk vrouwen en kinderen. Ik had graag met hen gesproken maar ik sprak geen woord Spaans. Tenslotte vond ik een Pool, die Duits sprak en samen ontdekten we weer enige passagiers die Frans spraken, terwijl ons bleek dat enigen van de bemanning Engels spraken. De bestemming was Bilbao maar daar we een omweg maakten om vijandelijke schepen te ontlopen duurde de reis tamelijk lang. 's Nachts zagen wij in de verte de flitsen van de vuurtoren van Pasajus en een olieman vertelde mij dat als die ons daar te pakken kregen wij allen de laan uit zouden gaan. Hij verduidelijkte dat door een beweging van zijn hand langs zijn keel.

De volgende dag begon het te stormen. Zo'n stormpje in de Golf van Biskaje is niet erg leuk. Het waren geen golven meer, maar bergen water die over het schip heenspoelden.

Nu zag ik ook enige van de vaartuigen welke ons escorteerden. Het waren kleine bewapende visserstrawlers. Soms zag je ze boven op een waterberg en daarna zag je ze voor langere tijd niet meer als ze in een dal verdwenen waren. Alles ging goed tot in de middag. De storm was minder geworden en de zon scheen. Boven op de brug werd het druk en de kapitein en zijn officieren tuurden door verrekijkers in noordelijke richting. Na verloop van tijd zag ik ook aan de horizon iets glinsteren.

Enige passagiers die ook door kijkers het geval bekeken begonnen ook zenuwachtig heen en weer te lopen en

druk met iedereen te praten.

Nu zag ik ook dat het een groot schip was en toen ik eindelijk een van de Frans sprekende passagiers te pakken kreeg vertelde hij mij dat het de fascistische pantserkruiser „Las Canarias” was, een van de twee grootste en nieuwste kruisers van de fascistische oorlogsvloot.

De kruiser was nu tamelijk dichtbij gekomen. Het was een prachtig gestroomlijnd schip. Nu gingen de poppen aan het dansen. Eerst een schot voor de boeg en direct daarop werd het schip beschoten. Ons schip was een gemakkelijk doel voor de heren. De afstand was zeer klein en wij hadden geen enkel afweermiddel aan boord. Spoedig was het schip lek geschoten en liepen de ruimen vol water. Een geweldige paniek ontstond. Enige van de passagiers welke in de ruimen verbleven en niet tijdig naar boven konden komen verdronken jammerlijk, anderen werden gedood of gewond door rondvliegende stukken ijzer en hout en sommige sprongen in hun angst overboord. Ook zij verdronken. Het was een verschrikkelijk gezicht deze vrouwen en kinderen, badend in hun bloed, op het dek te zien liggen. Daar de vlaggenmast beschadigd was koste het veel moeite om een witte vlag te hijsen. Toen de tenslotte gelukt was werd het vuur gestaakt. Kort daarop begon een gevecht tussen twee trawlers en de kruiser. De moed van de bemanningen van deze scheepjes was buitengewoon. Maar zij konden niet lang stand houden tegen het grotere geschut van de kruiser. Een der scheepjes werd in de munitiekamer getroffen en een hevige explosie vond plaats. Een gedeelte der bemanning overleefde dit ongeluk en werd later gevangen ge-

nomen. Het andere scheepje moest de vlucht nemen.

Ons schip was ondertussen rond blijven dobberen. Gelukkig was de machinekamer niet getroffen en zonk het schip gelukkig niet hoewel het erg scheef in het water lag en het water aan de rechterzijde van het schip over de dekken spoelde.

Nadat de strijd afgelopen was kreeg de kapitein bevel om voor de kruiser uit naar Pasajus te varen, hetzelfde Pasajus hetwelk we 's nachts gepasseerd waren en waarvan de olieman mij ke „prettige” dingen verteld had.

Tenslotte kwamen we in Pasajus aan en meerden aan de kade vlak tegenover het Russische schip „Komsomol” dat ook enige tijd tevoren buitgemaakt was en daar nu, half onder water, aan de kade lag. Wij

werden overgebracht naar een soort werkplaats, een grote ruimte, waar eerst de vrouwen en de mannen gescheiden werden.

Hier werd een verhoor afgenomen. De meest belangrijke personen, waaronder ook ik scheen te behoren, werden apart gezet. Toen ik aan mijn lotgenoten vroeg wat de bedoeling hiervan was werd ik opgevraagd met de mededeling dat wij waarschijnlijk wel gefusileerd zouden worden. Gelukkig kwam het zo ver niet, maar werden we overgebracht naar de gevangenis in San Sebastian waar wij enige dagen verbleven.

Zo liep dus mijn reis naar Spanje af en mijn 6-jarig verblijf in dit land ving aan. Daarover de volgende keer iets meer.

JAN JETTEN.

CULTURA THEATER

TOLSTRAAT
AMSTERDAM

Het intieme Theater

ZIJ DIE WENSEN DEEL TE NEMEN AAN DE Spaanse Lessen

gelieve zich te melden:

Mevr. J. COLOMER
MIJDRECHTSTRAAT 55II
AMSTERDAM(Z)

CAFÉ RESTAURANT
„De Drie Musketers”
G. J. DEURHOF

Prima Keuken
Uitgebreide Diners - Specialiteit
in Belegde Broodjes

Geopend tot 1 uur.

Thorbeckeplein 12 AMSTERDAM
TELEFOON 32407

Café EIJLDERS

◆
Trefpunt van

KUNSTENAARS en

INTELLECTUEELEN

◆

Korte Leidschedwardsstraat 47.
Bij het Leidscheplein.

Hebt U reeds een bezoek gebracht
aan

BOEKHANDEL „P E G A S U S”

Leidschestraat 25 - Amsterdam-C.
Telefoon 35957.

Ruime keuze in Marxistische Literatuur

Vele buitenlandse tijdschriften voorradig o.a.:

Soviet Weekly
The Economist
The New Statesman and Nation
The Manchester Guardian Weekly
La Pensée
Les Lettres Françaises
Carrefour
Le Canard enchaîné

Ondergetekende: .....

Naam en Voornaam: .....

Volledig adres: .....

wenst lid te worden van de Vereniging

„Vrij Spanje”

tegen betaling van f ..... (minimum 25 ct. p. mnd.)

contributie per maand.

Handtekening:

.....
Adres: Secr. der Vereniging,
J. W. Brouwerplein 27 Amsterdam.

INLICHTINGENDIENST
AMSTERDAM

No. I.D. 849 - 29 - 1947

Uw brief: BX 11359

Onderwerp: "Vrij Spanje"

Bijlagen: Twee

GEHEIM.

LETBOEK

Amsterdam, 22 Juli 1947

Volgno.

25 JULI 1947

ACD/19638

BUREAU B	
Nummer:	
Datum:	26-7-47

W

In antwoord op het bovenvermeld schrijven, d.d. 27 Februari 1947, kan thans het volgende, vrij uitvoerige, overzicht van de betreffende vereniging worden gegeven:

In October 1945 werd een initiatief-comité "Vrij Spanje" gevormd, dat bestond uit mevrouw L. ALMA-HEIJNEN, Jhr. Mr. VAN DER GOES VAN NATERS, Prof. Dr. Jan ROMEIN, Dr. B.H. SAJET, W. BANDSMA en K. NEIJSSSEL, de beide laatstgenoemden waren bestuursleden van de toen nog bestaande vereniging van oud-Spanjestrijders, terwijl mevrouw ALMA en Dr. SAJET deel hebben uitgemaakt van de Nederlandse delegatie, die in de jaren van de burgeroorlog de gast der Republikeinse Regering geweest is.

In de loop van November 1945 werd een Comité van Aanbeveling gevormd, bestaande uit ^{us.} J. J. BUSKES Jr., Prof. Anton VAN DUINKERKEN, Prof. D. VAN EMDEN, Mr. G. J. VAN HEUVEN GOEDHART, Zr. T. HULLEMAN, Prof. S. A. C. OLIVIER, Prof. H. J. POS, H. M. VAN RANDWIJK, Jhr. W. H. SANDBERG, Drs. W. SCHUYT, Sam DE WOLFF en C. WOUDEBERG!

Ter zelfder tijd werd door het initiatief-comité van de volgende organisaties en groepen de medewerking gevraagd en verkregen: Algemeen Nederlands Jeugd-Verbond, Bond van ex-politieke gevangenen, Bond van Jong-Liberalen, Comité voor actieve Democratie, Communistische Partij Nederland, Eenheids-Vak-Centrale, Internationale Vereniging Bellamy, Nederlandse Kring van Beeldhouwers, Nederlands Vak-Verbond, Perhimpoeaan Indonesia, Sociaal-Democratische-Arbeiders-Partij, Solidariteitsfonds, Vereniging van Oud-Spanjestrijders, Vrijdenkersvereniging De Dageraad en Vrij Nederland.

Op 7 December 1945 belegde het initiatief-comité een persconferentie, waar mevrouw ALMA voorzaf en prof. ROMEIN het woord voerde over het Spanje van Franco.

Door deze persconferentie kwam de actie "Vrij Spanje" in het licht der openbaarheid getreden en was het succes van haar eerste grote bijeenkomst te Amsterdam op 5 Januari 1946, bij voorbaat verzekerd. 25.000 mensen toonden hun belangstelling en sprekers van velerlei richting verhieven hun stem tegen het voortduren van het Franco-regiem. Bovendien kwam de activiteit van het initiatief-comité in een gunstige positie te verkeren, doordat enkele prominente figuren uit die kring op de ochtend van de 5e Januari 1946 in audientie werden ontvangen door de toenmalige minister-president Prof. Ir. SCHERMERHORN en de minister van Justitie Mr. KOLFSCHOTEN. Bij deze bespreking is de grondslag gelegd geworden voor het teruggeven van de Nederlandse nationaliteit aan de statenloos verklaarde oud-Spanje-strijders.

Door deze begin-succeszen geprikkeld werd op de massa-meeting van 5 Januari 1946 in principe besloten tot stichting van de Vereniging "Vrij Spanje", die zich ook de belangen van de oud-

strijders zou aantrekken en waardoor het bestaan van een eigen organisatie voor deze mensen onnodig zou worden. Inderdaad is dit principe ook doorgevoerd en enige maanden later, vermoedelijk in Mei 1946, is een meer definitieve verenigingsvorm aangenomen.

Een afschrift van het algemeen reglement dezer vereniging is als bijlage A aan dit rapport toegevoegd.

Tot zover de voorgeschiedenis van de Vereniging "Vrij Spanje", waarna hieronder nog het een en ander volgt over de huidige toestand dezer organisatie en de door haar gevoerde acties.

S | Het bureau van de vereniging is thans gevestigd op de tweede etage van het perceel Spinozastraat 43 te Amsterdam, een onaanzienlijk bovenhuisje, waardoor direct al getuigenis wordt afgelegd van de minder florerende toestand, waarin "Vrij Spanje" zich bevindt, hetgeen ook uit het vervolg van dit rapport nog zal blijken. Waarschijnlijk is deze algemene "verpaupering" te wijten aan het uittreden van vele vooraanstaande figuren uit het aanvankelijke initiatief- en aanbevelings-comite. Zonder te willen vervallen in het noemen van bepaalde personen, kan toch veilig worden aangenomen, dat bij velen van de oorspronkelijke initiatiefnemers de idealen van de eerste bevrijdings-maanden hen zitting hebben doen nemen in "Vrij Spanje". Toen later de Nederlandse bevolking zich weer steeds meer begon aan te sluiten bij de vanouds bekende verenigingen en organisaties, kwamen ook vele lijders aan een doorbraak-complex op hun eenmaal ingenomen standpunt terug en verlieten de rijen van "Vrij Spanje", "Nederland-Indonesie", Nederlandse Volksbeweging, A.N.J.V., E.V.C. en dergelijke. Het gevolg van deze "zuivering" is dat ook "Vrij Spanje" thans haar leden vrijwel uitsluitend kan vinden onder de radicaal-socialisten en communisten. Uit de kringen van "Vrij Nederland" en "Parool" geniet zij nog wat morele steun. Typerend voor deze verwijdering is bijvoorbeeld, dat het "Vrije Volk" te Amsterdam thans vrijwel geen aandacht vraagt voor de acties van "Vrij Spanje" en de door deze laatste vereniging aangeboden persberichten niet opneemt, zelfs niet, wanneer hierin citaten voorkomen uit woorden van Jhr. VAN DER GOES VAN NATERS ! In de boezem van "Vrij Spanje" voelt men dit isoleren duidelijk aan en is daarover uiteraard ontevreden. Ook de medewerking van andere organisaties bij het voorbereiden en voeren van acties is zeer miniem. Als voorbeeld hiervan kan worden genoemd, dat bij de zogenaamde petitionnementsactie van Augustus 1946, waarbij het de bedoeling was twee tot drie miljoen handtekeningen te verzamelen, het ondanks de toegezegde medewerking van niet minder dan zestien verenigingen te Amsterdam niet mogelijk bleek, voldoende medewerkers te mobiliseren en de actie dan ook een zielige propaganda-poging is gebleven. De vrij hoge onkosten hiervan drukten alleen op "Vrij Spanje", want ook op dringend verzoek van deze laatste vereniging, waren de andere organisaties niet bereid (of in staat ?) hun deel bij te dragen. Tot op de dag van heden is men hierover in "Vrij Spanje" bitter gestemd. Ook overigens is er geen sprake van, dat bekende marxistische of communistische organisaties financiële steun zouden verlenen aan "Vrij Spanje". De inkomsten van deze beweging komen uit de contributies en steunacties.

Uit het vorenstaande moge duidelijk blijken, dat "Vrij Spanje" een kwijnend bestaan lijdt en zeker niet meer spreekt tot de massa van het Nederlandse volk, hetgeen nog benadrukt is geworden bij de laatstgehouden herdenking van de 18e Juli, die in geen vergelijking kan worden gebracht met de meerbedoelde grootsmeeting van Januari 1946.

Naast de genoemde petitionnementsactie en de demonstratieve bijeenkomsten heeft "Vrij Spanje" ook een meer originele actie gevoerd, door verkoop van prentbriefkaarten, die

- voorzien van een persoonlijke sympathiebetuiging konden worden gezonden naar de toenmalige premier van de Spaanse Republikeinse regering, dr. Jose GIRAL, te Parijs;
- met een verzoek aan de Verenigde Volken tot verbreking van de diplomatieke betrekkingen met Franco, konden worden gestuurd naar Trygve LIE, secretaris-generaal der U.N.O.

Over het resultaat van deze actie is niet veel vernomen, zodat mag worden verondersteld, dat het resultaat niet groot is geweest.

Een andere vorm van activiteit heeft de vereniging getoond door zich het lot van Spaanse deserteurs aan te trekken en voor deze mensen alle formaliteiten te vervullen. In dit verband mag verwezen worden naar de inhoud van bijlage B, van dit rapport, een afschrift van een artikel uit het huishoudelijk orgaan van de vereniging, in welk artikel ook nog eens duidelijk de minder bloeiende toestand van "Vrij Spanje" naar voren komt.

Thans streeft "Vrij Spanje" er naar een aantal kinderen uit de Spaanse kolonie in Frankrijk te doen overkomen naar Nederland tot het doorbrengen van een vakantieperiode. Voor dit plan is de medewerking verzocht van regeringsinstanties.

Wat betreft de uitgifte van het maandblad "Vrij Spanje" nog het volgende: Medio 1946 was door bevoegde instanties toestemming tot verschijning van deze periodiek verleend, maar papiertoe-wijzing werd nog aangehouden. Het hoofdbestuur liet desondanks toch enkele nummers verschijnen, maar kwam prompt in botsing met de Economische Controle Dienst, die een verder verschijnen verbood. De vereniging moet zich thans tevreden stellen met een mededelingemagazine, waarin huishoudelijk nieuws staat opgenomen. Middelerwijl blijft men streven naar de uitgifte van een meer officieel orgaan.

Naast deze algemene gegevens over de activiteit van "Vrij Spanje" volgen hier nog bijzonderheden over de organisatievorm en opgave van de voornaamste medewerkers, waarbij direct mag worden opgemerkt, dat het niet doenlijk is alle hoofdbestuurders te noemen omdat dit college momenteel sterk incompleet is en bovendien functieverhuizingen in "Vrij Spanje" veelvuldig voorkomen. Ook dit kan weer gezien worden als een teken van verval.

In totaal heeft "Vrij Spanje" ongeveer 5000 leden, waarvan 1800 te Amsterdam woonachtig zijn. In de volgende plaatsen bestaan min of meer goed georganiseerde afdelingen:

Amsterdam;
Rotterdam;
's-Gravenhage;
Utrecht;
Groningen;
Haarlem;
Leiden;
Dordrecht;
Zaandam;
Hilversum;
Amersfoort;
Nijmegen;
Arnhem;
Enschede;
Heerlen.

De vereniging onderhoudt een internationaal contact met soortgelijke organisaties, waarvan het centrale punt wel gelegen is

te Parijs en toevertrouwd aan de vereniging: "France-Espagne", Comité-National, 4, Cité Monthiers, Parijs 9. In het najaar van 1947 zal te Parijs een internationaal congres worden gehouden, waarbij ook de Nederlandse vereniging zal zijn vertegenwoordigd.

Bovendien onderhoudt "Vrij Spanje" een nauw contact met de Spaanse Republikeinse regering De Llopis en bedient zich daarbij van de officieuze vertegenwoordigster dezer regering te Amsterdam:

Germaine Suzanna Elise Henriette LOUBERE

geboren te Malaga (Spanje), 16 Juli 1903

echtgenote van A. ALTHOF,

wonende Stadhouderskade 69 I, Amsterdam-Zuid,

die ook als lid van het Dagelijks Hoofdbestuur optreedt en veelvuldig als tolk fungeert bij de werkzaamheden van "Vrij Spanje", zoals die zijn omschreven in bijlage B.

Betreffende deze vrouw kan ook verwezen worden naar ons rapport nr. 1309 F d.d. 15 Juli 1947 en naar de spoedig te verwachten beantwoording van Uw schrijven CX 17781, d.d. 30 Juni 1947.

Hoewel reglementair is voorgeschreven, dat de Jaarlijkse Conferentie van de afgevaardigden van de afdelingen in de maand Mei dient te worden gehouden, is zulks dit jaar nog niet geschied. Mogelijk volgt een algemene vergadering in het aanstaande najaar.

De meer actieve leden van "Vrij Spanje" sieren zich graag met de kleuren van de Spaans-republikeinse vlag: rood-geel-paars.

De voornaamste hoofdbestuurders zijn:

Anna Aleida HEIJNEN

echtgenote van P. Alma,

geboren te Emmen, 8 Januari 1909,

Prins Hendrikkade 129 boven, Amsterdam-Centrum,

zij is voorzitter van het Hoofdbestuur en spreekt veelvuldig over bewegingen als Vrij Spanje, Indonesie, enz. Dezerzijds werd over haar activiteit meerdere malen gerapporteerd;

Wilhelmus Valentijn BANDSMA

geboren te Amsterdam, 8 October 1916,

Tweede Weteringdwarsstraat 19 I, Amsterdam-Centrum,

secretaris van het Hoofdbestuur en vrijwel dagelijks werkzaam op het bureau van de Vereniging. Hij is zelf oud-Spanje strijder en trekt zich het lot van deze mensen bijzonder aan. Hem is de Nederlandse nationaliteit weer verleend. Hij voelt zich teleurgesteld door de koele wijze, waarop de Nederlandse bevolking de vereniging "Vrij Spanje" heeft ontvangen.

Frederik Hendrik GUNTHER

geboren te Amsterdam, 29 Mei 1912,

Van Boetzelaerstraat 29 III, Amsterdam-West,

penningmeester-administrateur van het Hoofdbestuur en ook vrijwel dagelijks werkzaam voor de Vereniging. Ook deze man is oud-strijder en in dit verband werd hij reeds eerder genoemd in een onzer rapporten. Naar verluidt zou hij aangesloten zijn bij de Communistische Partij Nederland.

Pieter Jacobus Gerardus VAN INGEN

geboren te Utrecht, 26 September 1898,

Tuinbouwstraat 38 I, Amsterdam-Oost,

een bijzonder actief lid van en werker voor de vereniging.

De afdeling Amsterdam heeft momenteel geen bestuur en wordt geleid door het hoofdbestuur. Enkele van de voornaamste werkers van deze afdeling zijn:

Dirk Jan van ZANTEN

geboren te Haarlemmermeer, 8 Juni 1921,
Bennebroekstraat 28 II, Amsterdam,

een communistisch georiënteerd persoon, over wie reeds meerdere malen mededeelingen werden verstrekt en die ook in de voorbereiding van de herdenking "18 Juli 1936" voor dit jaar een belangrijke rol heeft gespeeld.

Barend Hendricus LINSCHOTEN

geboren te Amsterdam, 15 Maart 1897,
Rijpgracht 18 II, Amsterdam-West,

die eveneens op de voorgrond is getreden bij de voorbereiding van de op 19 Juli j.l. gehouden demonstratie en bovendien bekendheid heeft gekregen door zijn activiteit bij de poging om te komen tot heroprichting van de S.D.A.P.

Juist omdat "Vrij Spanje" zich op bijzondere wijze het lot van de oud-Spanje-strijders aantrekt mag hier, wellicht ten overvloede gewezen worden op ons rapport nr. 1371 - 47, d.d. 2/7 '47.

Verz. aan Hfd. C!V.D., 's-Hage.

M.-2.

ALGEMEEN REGLEMENT VAN DE VERENIGING "VRIJ SPANJE"

I

Algemeen

Op 5 Januari 1946 is te Amsterdam oügericht de Ver. "Vrij Spanje". De vereniging is gevestigd te Amsterdam, J.W. Brouwersplein 27.

II

De ver. stelt zich ten doel :

- a. de openbare mening zo te leiden, dat zij zich duidelijk verklaart tegen het overgebleven fascistische regiem in Spanje, en hiervan gebruik makend, langs wettige weg invloed uit te oefenen op de houding van onze landsregering t.o.v. het Franco-regiem.
- b. het verlenen van materiele hulp aan het Spaanse volk.

III

Zij wil dat doel trachten te bereiken door:

- a. het houden van vergaderingen, filmvoorstellingen, lezingen, enz.
  - b. het uitgeven van een maandblad, het verspreiden van brochures en andere geschriften.
  - c. het verstrekken van publicaties aan de pers.
  - d. het houden van petitionnementen.
  - e. het organiseren van steunacties, collecten, enz.
  - f. het samenwerken met die organisaties, die t.a.v. het Franco-regiem een afwijzende houding aannemen.
- en verder door alles wat voor haar doelstelling bevorderlijk kan zijn

Leden Lid kan zijn, ieder, die de doelstelling van de vereniging onderschrijft en de leeftijd van 18 jaar bereikt heeft.

Hoofdbestuur.

1. Het Hoofdbestuur bestaat uit minstens 13 en ten hoogste 17 leden. Het wordt gekozen op een jaarlijkse conferentie van afgevaardigden der afdelingen, uit kandidaten, die zowel door het Hoofdbestuur als door de afdelingen kunnen worden gesteld.
2. Het zal worden samengesteld uit een dagelijks bestuur, dat belast is met de dagelijkse leiding en de afwikkeling van de lopende zaken en waarvan de leden in Amsterdam woonachtig moeten zijn, en uit een aantal algemene leden, die naar de ligging van hun woonplaats, zo veel mogelijk de verschillende streken des lands waar afdelingen gevestigd zijn, zullen vertegenwoordigen.
3. De leden van het Hoofdbestuur worden gekozen voor de tijd van 1 jaar. Zij treden gezamenlijk af en zijn dadelijk herkiesbaar.
4. Het dagelijks bestuur benoemt uit haar midden een voorzitter, een secretaris en een penningmeester, wier taken in een door het Hoofdbestuur samen te stellen instructie zullen worden vastgesteld.
5. Het houdt regelmatig voeling met de afdelingen en heeft de bevoegdheid controle uit te oefenen op voorbereidingen en uitvoering van openbare acties, door de afdelingen georganiseerd.
6. De leden hebben het recht de huishoudelijke vergaderingen van de afdelingen bij te wonen en er het woord te voeren.
7. Het int maandelijks de contributie en de steungelden van de afdelingen en verantwoordt deze ontvangsten in het Verenigingsorgaan.

8. Het houdt minstens eenmaal per jaar een conferentie met de afgevaardigden van de afdelingen en is gehouden een dergelijke conferentie bijeen te roepen, indien 7 Hoofdbestuursleden of 5 afdelingen dit wenschen.
 Een agenda, vermeldende de op die conferentie te behandelen zaken, moet als regel minstens veertien dagen tevoren aan de afdelingen zijn bekend gemaakt.
9. Het Hoofdbestuur brengt eenmaal per jaar op de jaarlijkse conferentie van afgevaardigden in de maand Mei, een verslag uit over de gang van zaken in het afgelopen verenigingsjaar en wel: een algemeen verslag door de secretaris en een financieel verslag door de penningmeester, welke laatste vergezeld moet zijn van een begroting van inkomsten en uitgaven voor het volgende verenigingsjaar. Deze verslagen moeten minstens veertien dagen voor de conferentie ter kennis van de afdelingen worden gebracht.
10. Het Hoofdbestuur is ten allen tijde rekening en verantwoording over het door haar gevoerde beheer en beleid verschuldigd aan de volgens dit reglement gehouden conferentie van afgevaardigden der afdelingen.

Afdelingen.

1. Door tien of meer leden in eenzelfde plaats woonachtig kan een afdeling worden gevormd.
2. De afdelingen zijn plaatselijk belast met het voeren der propaganda, het inzamelen van steungelden, en verder met alles, wat binnen het raam van de doelstellingen der vereniging de actie voor een Vrij Spanje zou kunnen bevorderen.
3. Zij kiezen een bestuur van minstens vijf en ten hoogste zeven leden. De samenstelling van dit bestuur moet, indien mogelijk, zodanig zijn, dat hierdoor het algemeen karakter van de vereniging tot uiting komt.
4. De bestuursleden worden gekozen voor de tijd van een jaar. Zij treden gezamenlijk af en zijn dadelijk herkiesbaar.
5. De afdelingen zorgen voor een maandelijks inning van de contributie bij hun leden en van de steungelden. Zij dragen deze maandelijks, op een door het Hoofdbestuur aan te geven wijze, af aan de algemeen penningmeester.
6. Maandelijks verstrekken de afdelingen op een door het Hoofdbestuur aan te geven wijze, opgave van nieuwe en afgevoerde leden aan de algemeen secretaris.
7. Minstens eenmaal in de drie maanden beleggen de afdelingen een ledenvergadering. Verder zo dikwijls als het bestuur het nodig acht of wanneer tien leden dat wenschen. Van elke te houden ledenvergadering geven zij tijdig met opgave van de agenda, kennis aan het Hoofdbestuur. De leden van het Hoofdbestuur hebben toegang tot deze vergaderingen en zijn gerechtigd daar het woord te voeren.
8. Openbare acties vinden niet plaats dan na overleg met en met goedkeuring van het Hoofdbestuur.
9. Elke drie maanden brengen de afdelingen een algemeen en een fina

cieel verslag uit omtrent de stand van zaken en de gevoerde actie aan het Hoofdbestuur.

Contributie.

1. De contributie bedraagt F. 0.25 per lid en per maand minstens.
  2. Van de maandelijks geïnde contributie wordt F. 0.20 per lid afgedragen aan de algemeen penningmeester.
-

Maandblad.

1. De vereniging geeft een maandblad uit, genaamd "Vrij Spanje". De inhoud en de strekking er van zullen zodanig zijn, dat het als verenigingsorgaan, zowel als propagandablade, dienst zal kunnen doen. Het dagelijks bestuur, dat uit haar midden een commissie van redactie aanwijst is verantwoordelijk voor de inhoud. Administratie en beheer zal worden gevoerd door een commissie van 3 personen, te verkiezen op de jaarlijkse conferentie van afgevaardigden der afdelingen.
  2. Op de jaarlijkse conferentie van afgevaardigden der afdelingen brengen de redactie- en administratie een verslag uit dat tijdig aan de afdelingen wordt toegezonden.
-

Controle-Commissie.

1. De jaarlijkse conferentie van afgevaardigden der afdelingen verkiest een commissie van drie personen, welke minstens eenmaal per drie maanden controle uitoefent op het gevoerde geldelijke beheer van de algemeen penningmeester en op de commissie van beheer en administratie van het maandorgaan.
  2. Zij brengt van deze controle verslag uit aan het Hoofdbestuur en publiceert haar bevindingen in het verenigingsorgaan.
  3. De Commissie treedt jaarlijks in haar geheel af. Twee van haar leden zijn dadelijk herkiesbaar.
-

Slotbepaling.

In alle gevallen, waarin dit reglement niet voorziet, beslist de algemene conferentie van afgevaardigden der afdelingen.

(Afschrift).

WAT DEDEDEN WE ALZO . . . .

wel, er werden enkele levens gered . . .

In de laatste maanden werden er door de Vereniging Vrij Spanje geen belangrijke acties op touw gezet en geen grote vergaderingen gehouden. Neen, de grote trom, waarop in den beginne misschien wel eens wat al te hard werd geslagen, bleef stofvrij in zijn hoos geborgen en zelfs de krant kon, in verband met vele ons in de weg gelegde moeilijkheden een tijdlang niet verschijnen. Het is daarom niet te verwonderen, dat hier en daar bij onze leden de vraag is gerezen: Doet de vereniging "Vrij Spanje" nog wel wat? Leeft de vereniging eigenlijk nog wel? Zonder nu hier op beantwoording van de vraag in te gaan, of grotere en openbare acties in de achter ons liggende maanden nodig en nuttig geweest konden zijn, meen ik goed te doen, eens even te wijzen op een onderdeel van onze werkzaamheden, waarmee we heel weinig in het openbaar te koop lopen, maar dat verschillende van onze Hoofdbestuursleden en werkers dagelijks moeitem en zorgen heeft berokkend, maar daarnaast ook buitengewoon grote voldoening heeft geschonken.

Wist U namelijk, dat in het korte jaar van ons bestaan, met onze gebrekkige en provisorische vorm van organisatie, met onze uiterst schamele middelen, wij een twintigtal uit Spanje gevluchte anti-fascisten op een of andere wijze onder onze hoede hebben gekregen? Dat we deze mensen vaak maandenlang hebben moeten verzorgen, kleden, van bonnen en geld voorzien? Dat we voor hen alle formaliteiten hebben moeten verzorgen en betalen, die voor hun ontkoming aan de hel, die zij hadden wetem te ontvluchten in het Spanje van Franco, nodig waren? In de regel waren het vervolgdten, die op ene of andere wijze zich tegen het regiem verzet hadden, ondergrondse strijders, deserteurs uit het falangistische leger, die als verstekeling met een schip naar Amsterdam of Rotterdam kwamen en dan veelal aan de politie in die steden werden overgeleverd.

Dan kreeg "Vrij Spanje" een tip. En het is wel typerend voor de betekenis, die onze vereniging in het korte jaar van haar bestaan heeft weten te verwerven, dat de politie in zulke gevallen "Vrij Spanje" vaak als de officiële keten tussen die in nood verkerende Spanjaarden en hun Vrijheid beschouwde en de tip in enkele gevallen ambtelijk van haar kwam.

Soms ook waren het de schepelingen, die de verstekelingen hadden helpen ontvluchten, die ons waarschuwden. In elk geval, wanneer er weer een was, kwamen wij er spoedig achter en dan begon onzerzijds de lange, lange weg vol van departementale voetangels en consulaire klemmen, om tot bevrijding van die ongelukkigen te geraken.

Hoeveel moeite het vaak kostte, om voor deze mensen de nodige papieren te krijgen, die hen een veilige uitreis naar Frankrijk garandeerden, waar ze onder de hoede werden gesteld van de Spaanse emigrantengereging, weten alleen de twee werkkrachten op ons kantoor en b.v. ons hoofdbestuurslid mevrouw Althoff-Loubere, die meestentijds als tolk te fungeren had, met de enkelen, die er nauwer mee te maken hadden. Het spreekt meer direct tot uw verbeelding als ik zeg, dat deze vluchtelingen zo goed als naakt en zonder enig bezit arriveerden. En dat ze allen gekleed - en vaak goed gekleed - tenslotte zijn afgeleverd, voorzien van de papieren, de dure papieren, die waarschijnlijk zo duur moeten zijn omdat consulaten anders liefdadigheidsinstellingen zouden gaan lijken. En in hun zak hadden zij de kostbare spoorkaartjes, die hen een besproken plaats in de Parijse Pullman garandeerden, die "Vrij Spanje" voor hen had gekocht, de kaartjes, die hun leven veilig stel-

den en hen de Vrijheid brachten. Vaak hebben wij hulp gekregen - hulp in de vorm van geld, kleren, bonnen. Zonder die hulp zouden wij nooit hebben kunnen doen, wat wij deden. Enkele van onze leden huisvestten deze mensen voor soms heel lange tijd en brachten daarmee offers, die boven hun draagkracht gingen. Maar zij deden het, zij meenden, dat het hun plicht was een mens in nood te helpen. Zij deden het uit een gevoel van naastenliefde, kameraadschap, socialisme of Christenplicht. Zij hielpen een mens ontvluchten uit de klauwen van het Spaanse fascisme. Zij reddem waarschijnlijk een leven.

Ja, ik vond het nodig hier even op dit grote stille werk te wijzen, waarmee onze organisatie zich bezig hield.

En, moge het dan zijn, dat wij er niet in geslaagd zijn van "Vrij Spanje" te maken, wat wij in de Markthallenroes nu ruim een jaar geleden, - voor dat die vervloekte downstemming intrad, die alle organisaties als een giftige worm doorvreet - er van dachten te zullen maken, vast staat, dat een resultaat als ik hierboven schetste, het bestaan van onze vereniging ten volle rechtvaardigt. Laten onze leden en allen, die dit lezen, ten volle beseffen. En door hun daadkracht en steun er toe bijdragen, dat dit werk voortgang kan blijven vinden. Want zolang Franco in Spanje regeert, zal hij ditb doen bij de gratie van een steeds bloediger wordende terreur.

Zolang zullen er zijn die zich verzetten, zolang zullen er vervolgd en zijn en vluchtelingen. Het is de taak van "Vrij Spanje", het is onze taak hen te helpen.

P. van INGEN!

(Uit "Vrij Spanje", Juni-mededelingenblad
voor de leden van de vereniging "Vrij Spanje").

Van KB aan ACD : Uit niet nader te controleren ²³⁷bron, laag gevalueerd, antvingen wij het volgen de:

1. In die landen waar de Communistische Partij voor het bestaan van democratische wetten deel kan hebben aan het staatkundige leven, wordt zij altijd gretig gebruik maken van de haar geboden kans om het werk dat ondergronds geschiedt een legale bovenbouw te geven. De illegale werkers zal men niet moeten zoeken in de massa-organisatie, doch eerder in die instellingen en verenigingen die meer of minder onder invloed van de massa-organisatie staan. In het algemeen kan dus worden aangenomen dat elke organisatie die door de Communisten of hun stromannen geleid wordt een camouflage is voor een deel van het illegale werk van de Partij.

Zo bijv. de Vereeniging Vrij Spanje.

2. De Ver. Vrij Spanje houdt zich uiterlijk slaechts bezig met een humanitaire actie en een politieke actie binnen de perken der wet. Toch zijn er gegronde redenen om aan te nemen dat zonder medeweten van een deel der leden en het overgrote deel der bestuurders, de overigen zich bezig houden met werkzaamheden van een min of meer militair karakter. Dit werk bepaalde zich tot voor kort tot het leveren van voorraden en benodigdheden van allerlei aard aan het zich in organisatie bevindende Republikeinse leger in Spanje en de aldaar stijgende guerilla-troepen. Voor de verbinding met Parijs zorgt een zekere

3. Mevrouw Althoff, vermoedelijk wonende Keizersgracht 322, Amsterdam, Spaanse van geboorte. Zij verkreeg de Ned. nationaliteit door haar huwelijk met de journalist Lex Althoff, die door de Duitsers werd gefusillerd verdacht van spionage t.b.v. de geallieerden.

De relaties van Mevr. Althoff te Parijs zijn:

a. l'Alliance des Intellectuels Espagnoles, Rue d'Assas, Paris VI.

b. reisbureau "Hollandais", Rue Clignancourt 35, Paris.

4. In de Ver. Vrij Spanje spelen vele ~~naam~~-communisten een belangrijke rol. Zo bijv.: Prof. Dr. Jan Romein, Mr. Benno Stokvis, Mr. v. d. Goeg van Naters, Dr. Fed. Prof. Posthumus van het Rijks-instituut v. Oorlogsdocumentatie, Louis de Jong van Radio Oranje.

Deze lieden zijn echter te goeder trouw.

De dagelijkse leiding van Vrij Spanje ligt echter in handen van Wim Bandsma en Fr. Gunther, die op het bureau van Vrij Spanje zetelen en zeer gevaarlijk zijn.

5. De Ver. Vrij Spanje dient in de eerste plaats als controle-centrum van al diegenen die direct of indirect hebben deelgenomen aan de Spaanse burgeroorlog. Deze mensen hebben een speciaal lidmaatschapsbewijs (geel boekje met zwarte letters, 10 bij 10 cm) dat hen eerst wordt uitgereikt nadat is komen vast te staan dat zij, volgens de comm. dan, "politiek betrouwbaar" zijn.

6. Verder houdt deze organisatie (Vrij-Spanje) zich natuurlijk bezig met wat in het algemeen genoemd wordt: het "M"-werk. (?KB) (Militair-werk)

7. Een andere taak van de Ver. Vrij Spanje is: die mensen waarvan kan worden aangenomen dat zij militaire talenten bezitten te doen opleiden in het Republikeinse leger in Frankrijk en eventueel, nadat zij het Spaans behoorlijk hebben leren spreken, bij de Spaanse guerilla-troepen in Spanje.

8. Als ontvangst-centrum voor deze mensen doet het reisbureau "Hollandais" dienst.

Dit reisbureau wordt geleid door de Nederlander Marx (ws. uit A'dam). Verder is daar werkzaam Gerrit Deurhof, wonende te A'dam en aldaar (A'dam) een restaurant, "De Drie Muskettiers", exploiterend. Deurhof en het merendeel van het manlijk personeel van zijn restaurant waren vrijwilligers van de Internationale Brigade. De verhouding Deurhof--personeel is slecht, op grond van Deurhof's arrogante houding als patroon.

BUREAU B	
Nominaal	
Commissie	15-7-47

Volgno.
15 JUL 1947
ACD/18303.

Volgno.
19 JUNI 1947
ACD/17423

GEHEIM

UITGEBOKT

237

Op Vrijdag, 6 Juni 1947, is te Arnhem een vergadering ge-
houden van de Vereniging "Vrij Spanje".

Men kwam tot de oprichting van een afdeling Arnhem van deze
vereniging.

De volgende personen vormen het bestuur:

- a. Willem Jan Antonie Hagen, geboren te Arnhem, 19.2.1884, timmer-
man, wonende te Arnhem, Weerdjesstraat 12;
- b. Johannes de Ree, geboren te Doniawerstal (Fr.), 2.3.1898, siga-
renmaker, wonende te Arnhem, Haagdoornstraat 81;
- c. Hendrik Hendrikus Smits, geboren te Wisch, 28.12.1896, wonende te
Arnhem, Vondellaan 31;
- d. Jacob Marten Vellinga, geboren te Renkum, 13.8.1901, kantoorbe-
diende (raadslid - propagandist C.P.N.), wonende te Arnhem,
Nieuwe Plein 22;
- e. Anna Schuitemaker, geboren te Bergen (L.), 27.5.1899, huisvrouw
van Jan Verkaik, amannensis Gemeentelijke H.B.S. te Arnhem, gebo-
ren te Haarlemmermeer, 1.6.1891, wonende te Arnhem, Hommelsche-
weg 530;
- f. Pietje van Boekelen, geboren te Rotterdam, 10.4.1916, huisvrouw
van Hertog Hendrik Ravensberg, geboren te Rotterdam, 16.9.1912,
magazijnbediende, wonende te Arnhem, Karperstraat 91.

Al deze personen zijn uitgesproken communisten met uitzon-
dering van Schuitemaker, van wie nog onbekend is tot welke poli-
tieke partij zij behoort.

De onderverdeling van de bestuursfuncties is nog onbekend.

Opgemerkt wordt nog, dat in Augustus 1946 in samenwerking
met de afd. Nijmegen van de Vereniging "Vrij Spanje" reeds een
comité te Arnhem is opgericht.

In dat comité hadden onder meer zitting de huidige bestuurs-
leden Smits en Schuitemaker (Zie schrijven N.V.G. 131-46 dd. 15
Augustus 1946).

De Hoofdoommissaris van Politie,

BUREAU B
20-6-47

- A a n :**
- Centrale Veiligheidsdienst te 's-Gravenhage;
  - Procureur-Generaal fgd. Directeur van Politie te Arnhem;
  - Burgemeester van Arnhem.

Handwritten notes on the left margin:

- Handwritten initials: "P/134", "K/134", "P/134", "1157", "K/134"

COMMISSARIAAT VAN
POLITIE TE HEERLEN

HEERLEN, den 23 April

1947

LITT.: G. no.80/1947.

Inlichtingen.

Aan
het Hoofd van den Centralen Veiligheidsdienst
Javastraat 68
's-GRAVENHAGE.

In het Limburgsch Dagblad van 21 April 1947 komt de volgende advertentie voor:
K.N.V. "EL HISPANISTA. Spaans-Nederlands TIENDAAGS leetuur- en studieblad. Gratis proefnummer
"verkrijgbaar bij: L.OLDENBURG, Metheneserplein 13, Rotterdam (W.)".

In verband met een eventueele door de Vereeniging "Vrij Spanje" door middel van
dit blad te voeren propaganda, zal ik het op prijs stellen, indien U mij nader omtrent
dit tijdschrift wilt inlichten.

o/o.

De Commissaris van Politie,

BUREAU D	
Nummer:	
Datum:	28-4-47

OPGELEGD

Volgno.
26 APR 1947
ACD/14271

GEHEIM.

3 Mei

7.

B. 14271.

R. Disb. 3.

UITGEBREKT

OPGELEGD

"El Hispanista."

In verband met de mogelijkheid, dat de Vereniging "Vrij Spanje" wellicht zal trachten propaganda te gaan voeren door middel van "El Hispanista", Spaans-Nederlands tiendaags lectuur- en studieblad, werd mij verzocht over dit blad inlichtingen te verstrekken.

Ik moge U derhalve verzoeken mij de namen, personalia en politieke oriëntering van de leden van de redactie van genoemd blad te willen doen berichten, alsmede, of in het blad een bepaalde politieke richting wordt gevolgd.

Proefnummers van het blad zijn gratis verkrijgbaar bij L. Oldenburg, Mathenesserplein 13 Rotterdam (W.). Ook omtrent hem moge ik U enige nadere inlichtingen verzoeken.

HET HOOFD VAN DE CENTRALE
VEILIGHEIDSDIENST
Namens deze :

Aan :
De Heer Hoofdcommissaris van Politie

te

J.G. Crabbendam.

ROTTERDAM.

Coll. dr. v

P O L I T I E
te
's-GRAVENHAGE.

INLICHTINGENDIENST.

Doss. 50/19.

Volgno.
20 MAART '47
ACD/124/4

G E H E I M.

22-3-47

Naar aanleiding van het schrijven van het Hoofd van den Centralen Veiligheidsdienst, d.d. 27 Februari 1947, No.B.X.11355, is dezerzijds een onderzoek ingesteld en kan het volgende worden medegedeeld:

Te 's-Gravenhage bestaat een afdeling van de vereeniging "Vrij Spanje".

Voorzitter van deze afdeling is de oud Spanje Strijder:

Johan KLOOSTRA, geboren te Rotterdam, 29 Maart 1916, van beroep technisch opzichter bij den Rijksgebouwendienst, wonende De Genestetlaan 15 alhier.

Secretaris is de oud-Spanje strijder:

Leendert Johannes TRIEP, geboren te 's-Gravenhage, 7 Februari 1911, thans werkzaam bij den dienst van den Wederopbouw, wonende Isingstraat 229 alhier.

Penningmeester is:

Aaltje VAN DRIE, geboren te Amersfoort, 28 December 1885, gehuwd met:

Evert VAN KOMMER, geboren te Amsterdam, 26 Augustus 1879, wonende Lijnbaan 4 alhier.

In de administratie van de P.R.A. alhier, is niets ten nadeele van J.Kloostera bekend.

Uit de Politie-administratie alhier blijkt, dat op 18 November 1922 tegen J.Kloostera proces-verbaal werd opgemaakt terzake diefstal.

Gedurende den bezettingstijd is J.Kloostera sedert 1941, tot aan zijn arrestatie door den S.D., 10 Maart 1943, actief werkzaam geweest in de verzetsgroep van "De Waarheid".

Politiek is hij uiterst links georiënteerd (lid C.P.N.)

Ten aanzien van L.J.Triep is in de administratie van de P.R.A. alhier, niets ten nadeele bekend.

Uit de Politie-administratie alhier blijkt, dat op 8 Januari 1936 tegen hem proces-verbaal werd opgemaakt terzake mishandeling.

Gedurende den bezettingstijd was L.J.Triep actief lid van de verzetsgroep van "De Waarheid". In 1943 is hij, om aan de vervolging van den S.D. te ontkomen, als krijgsgevangene ondergedoken.

Politiek is hij uiterst links georiënteerd (lid C.P.N.)

Ten aanzien van A.van Drie is in de administratie van de P.R.A. alhier, niets ten nadeele bekend.

Uit de Politie-administratie alhier blijkt, dat op 27 December 1920 tegen haar proces-verbaal werd opgemaakt terzake het plegen van abortus provocatus.

Hoewel politiek links georiënteerd, is zij geen lid van de C.P.N.

Leden van het hoofdbestuur van de vereeniging "Vrij Spanje" zijn te 's-Gravenhage, niet woonachtig.

Verzonden op 19 Maart 1947.

aan: het Hoofd van den Centralen Veiligheidsdienst, alhier.

Handwritten: KAN. ZW.

Handwritten: PD 2136

Handwritten: KAN. ZW. KAN.

Handwritten signature: [Signature]

Lr A/2. Nr 197 '47.

Bijlagen:

Bericht op schrijven No. B.X. 11355,
van 27-2-1947.

Onderwerp: Vrij Spanje.

ⓧ

BUREAU B	Volgno.
	4 MAART 47
22-3-47	ACD/12197

In antwoord op Uw nevenvermeld schrijven kan worden medegedeeld, dat op 2 Mei 1946 de Utrechtsche afdeling van de vereeniging "Vrij-Spanje" is opgericht met het volgende bestuur:

7/2721
Voorzitter: BRANDT, Dr. Coenraad Dirk Jan, geb. te Utrecht 2-10-1897, wonende te Utrecht Jan van Scorelstraat 71, geen godsdienst, gehuwd met Johanna van der Veen (geb. te Dordrecht 6-10-1909), van beroep leeraar Geschiedenis aan het Stedelijk Gymnasium te Utrecht, hoofd-redacteur van het "Nieuw Utrechtsch Dagblad" (voortzetting van "Het Parool"), aangesloten bij het C.A.D., Humanistische Verbond, Partij van den Arbeid, lid van de Raad van Toezicht van het Instituut voor Volksontwikkeling te Utrecht, lid van de redactie van "Socialisme en Democratie (P.v.d.A.) en lid van een commissie van de Partij van den Arbeid, die de fractie moet voorlichten over de buitenlandsche politiek. Abonné op het weekblad "Indonesia".

Vice-voorzitter: OBERMAN, Dr. Gerrit Wijnand, geb. te Leiden 10-10-1889, wonende te Utrecht Maliebaan 82, predikant (N.H.), gehuwd met Elsa Henriette Graanboom (geb. te Amsterdam 6-4-1897). Hij heeft zitting in een comité van voorbereiding voor de oprichting van de vereeniging "Vrienden van het Volkstooneel" en is lid van het Tribunaal te Utrecht.

1623
Secretaresse: KORPERSHOEK, Wilhelmina Cornelia, geb. te Leiden 22-2-1890, gescheiden van Carl Theodoor Voorhoeve (geb. te Den Haag 30-11-1883), wonende Noorderstraat 7 te Utrecht. Zij is de moeder van de bekende communiste Sonja Voorhoeve. Op 21-1-1947 was zij te Utrecht aanwezig op een bijeenkomst van de C.P.N.

penningmeester: Dit is vermoedelijk VERMEULEN, Cornelis, geb. te Den Helder 13-3-1898, van beroep accountant, geen godsdienst, wonende Corn. Houtmanstraat 16 te Utrecht, gehuwd met Trijntje IJfs, (geb. te Haarlem 8-7-1900), van beroep

2e secretaresse: Mevr. Cohen. Zij komt niet voor in het Bevolkingsregister te Utrecht.

plv. penningmeester: de Heer Alma. Hij komt niet voor in het Bevolkingsregister te Utrecht.

pd
Propagandist: LAROS, Petrus, (schuilnaam Cornelis Vermeulen), geb. te Kaatsheuvel 11-2-1901, onderbaas van de Maatschappij "Wegenbouw", wonende te Utrecht, Eschdoornstraat 35 bis, geen godsdienst, gescheiden levend, vader van vier kinderen. Hij is lid van de C.P.N., de Landelijke Organisatie van Ex-politieke gevangenen, en de vereeniging van Oud Spanje Strijders.

32
Propagandiste: HEUVEL, Maria, van der, geb. te IJsselstein 20-3-1899, zonder

Aan
Den Heer Hoofd van den
Centralen Veiligheidsdienst,
Javastraat 68,
's-GR A V E N H A G E .

zonder beroep, wonende te Utrecht Eschdoornstraat 35 bis, godsdienst Ned.Herv., gescheiden van C.A.Spitsbaard, eerder gescheiden van P. Verschoor. Hij was in 1935 cadidate C.P.N. voor de gemeenteraad en de Provinciale Staten. Thans lid C.P.N. en abonné op "De Waarheid".

Verder is te Utrecht opgericht een sub-commissie van de Propaganda-commissie voor "Vrij Spanje", waarin de volgende personen zitting hebben:

- P/1623 Vereeniging "Vrij Spanje": Mevr. Korpershoek ~~secretaresse~~ ^{secretaris}. (Gegevens bekend).
- Partij van den Arbeid: A.Scholten (gegevens bekend).
- Bond van Jong Liberalen: J.Stempels.
- P/3173 C.P.N."De Waarheid": H.D.C. van Oosten (gegevens bekend). ^{ZWI}
- Utrechtsche Bestuurdersbond: J.Velema.
- E.V.C.: J.P.Hellevoort (gegevens bekend). ^{ZWI}
- P/3270 Vrijdenkersver. "De Dageraad": J.H.Dapper (gegevens bekend).

Voor zoover tot op heden is bekend, is geen der leden van het Hoofdbestuur van de vereeniging "Vrij Spanje" woonachtig te Utrecht.

De wnd.Hoofd-Commissaris van Politie,

(R.W.v.Eijk).

INLICHTINGEDIENST.

ROTTERDAM.

I.D. No. 178.

GEHEIM.

Ⓟ
R

Volgno.
14 MAART '47
ACD/12158

Rotterdam, 12 Maart 1947.

LUSTAU F	
Looim: 22-3-47	

In antwoord op Uw schrijven No. B.X.11355 d.d. 27 Februari 1947, betreffende " Vrij Spanje " wordt het volgende bericht:

Het plaatselijk bestuur van de vereniging " Vrij Spanje " is momenteel als volgt samengesteld:

de Heer, Johan Marie, geboren 23-1-1910 te Rotterdam, wonende te Rotterdam, Voorschoterlaan No. 122b, voorzitter, politieke oriëntering, links georiënteerd;

Cochius, Anny Leonore Sitâ, geboren 7-7-1911 te Leerdam, weduwe van Brusse, Hendrik Jan, geboren 4-9-1907 te Rotterdam, wonende te Rotterdam, Statenweg No.66d, secreresse, politieke oriëntering, links georiënteerd;

Verweij, Arie Jan Hendrik, geboren 29-8-1905 te Rotterdam, wonende te Rotterdam, Lavendelstraat No. 14a, penning-meester, politieke oriëntering, communist;

Drinkwaard, Martina Christina, geboren 26-12-1895 te Gorinchem, echtgenoot van van den Houdt, Hubert Jozef, geboren 19-10-1892 te Mheer, wonende te Rotterdam, Bellevoysstraat No.88a, bestuurslid, politieke oriëntering,communiste.

Cochius, A.L.S. en Verweij, A.J.H., beiden voornoemd, hebben tevens zitting als bestuurslid in het Landelijk Hoofdbestuur.

Dezerzijds wordt opgemerkt, dat de Heer, J., voornoemd, als voorzitter heeft bedankt.

Daar men tot op heden geen besluit heeft kunnen nemen tot het benoemen van een nieuwen voorzitter, blijft de Heer, J., op verzoek van de overige bestuursleden, tijdelijk deze functie waarnemen.

KNV
KNV
KNV

in functie
alre

[Handwritten signature]

Verzonden aan: Hoofd Centrale Veiligheidsdienst, Javastraat
68 te 's-Gravenhage.

19 237
27 Maart

7.

B.11939.

R. TZ.2. GEHEIM.

J.J.May.

file PB 2193
rel 2049.

Hiermede heb ik de eer U te berichten, dat op 25 November 1946 van Heerlen naar Amsterdam, Heerengracht 561 is afgeschreven, JAN JACOBUS MAY, geb. te Utrecht 4 December 1916, Nederlander, gehuwd, leeraar Fransch en Engelsch.

Te Heerlen werd hij ontmaskerd als ex-N.S.B.'er en hij zou te Amsterdam N.S.B.-jeugtleider zijn geweest.

Gedurende zijn verblijf te Heerlen zou hij lid zijn geweest van het Hoofdbestuur van de Vereeniging "Vrij Spanje".

Indien U omtrent May nadere gegevens bekend mochten worden, moge ik U verzoeken, mij daarmede in kennis te doen stellen.

Coll.: *...*

HET HOOFD VAN DEN CENTRALEN
VEILIGHEIDSDIENST
Namens dezen:

J.G.Crabbendam.

Aan den Heer Hoofddcommissaris
van Politie,
te
A M S T E R D A M.

COMMISSARIAAT VAN POLITIE TE HEERLEN

HEERLEN
L. 22-3-47

den 5 Maart 1947.

LITT.: G.
No. 45/1947.
BIJL.: ---
BETR. " Vrij Spanje".

Aan
het Hoofd van den Centralen Veiligheidsdienst

Volgno.
10 MAART 47
ACD/11939

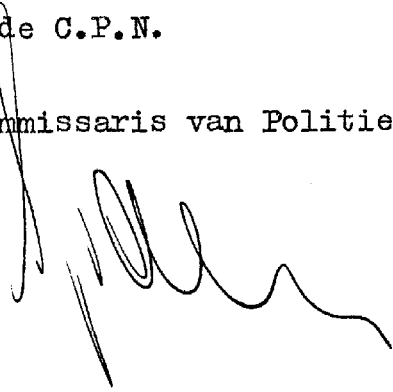
Javastraat 68
's- GRAVENHAGE.

Verzoeken bij beantwoording datum, letter en nummer van dit schrijven aan te halen.

PD 2231
PD 2224

In antwoord op Uw schrijven ddo. 27 Februari j.l. no. B.X. 11355 betreffende nevenvermeld onderwerp moge ik U mededeelen, dat het bestuur van de vereeniging "Vrij Spanje" wordt gevormd door:
SMIES, Herman Jan, geboren te Deventer, 16 Juli 1917, gehuwd, ketelmaker, Nederlander, geen Godsdienst, wonende te Heerlen, Oude Kerkstraat no. 44;
KASEMIER, Engert Adrianus Roelof, geboren te Wanne(Dld), 12 Augustus 1909, ongehuwd, arbeider, zonder nationaliteit, oud Spanje strijder, wonende te Heerlen, Oude Kerkstraat no. 96.
Beiden zijn bestuurders, doch hun functies zijn niet verdeeld. Smies is leider en fungeert bij vergaderingen als voorzitter.
De afdeeling telde eenige maanden geleden nog 70 betalende leden, doch dit cijfer is dalende.
Leden van het Hoofdbestuur zijn alhier niet meer woonachtig.
Een der hoofdbestuursleden, genaamd Jan Jacobus MAY, geboren te Utrecht, 4 December 1916, Nederlander, gehuwd, leeraar in de Fransche en Engelsche talen heeft alhier gewoond, doch vertrok op 25 November 1946 naar Amsterdam, Heerengracht no. 561.
Alhier werd hij ontmaskerd als ex-N.S.B.-er, en zou te Amsterdam N.S.B.-jeugdleider zijn geweest.
Smies en Kasemier zijn lid van de C.P.N.

De Commissaris van Politie,

B.X.11359

GEHEIM

GEHEIM

Februari

7.

19638

R. RD.

"Vrij Spanje".

Hiermede moge ik U verzoeken mij de namen, personalia, politieke oriëntering enz. te willen doen opgeven van de leden van het Hoofdbestuur van de Vereeniging "Vrij Spanje" en de afdeling Amsterdam dier vereeniging.

Tevens zou ik gaarne in het bezit worden gesteld van de statuten en het huishoudelijk reglement van genoemde Vereeniging.

Ik moge U verzoeken mij - zoo mogelijk - de bovengenoemde gegevens te willen doen toekomen.

Het Hoofd van den
CENTRALEN VEILIGHEIDSDIENST
namens dezen

Coll. *dk.*

AAN: den Heer Hoofdecommissaris
van Politie
te
AMSTERDAM.

J.G.CRABBENDAM.

27 Februari 7.

B.X.11356

G E H E I M.

R. RD.

21954

"Vrij Spanje".

Indertijd is te Groningen opgericht een "Plaatselijk Initiatief Comité" en een "Aanbevelingscomité", met het doel t.z.t. te komen tot oprichting van een afdeling van de vereniging "Vrij Spanje".

Ik moge U verzoeken te willen doen nagaan of inderdaad tot oprichting van een dergelijke afdeling is overgegaan, in bevestigend geval waarvan ik U moge verzoeken mij de namen, personalia, politieke oriëntteering enz. van de bestuursleden der afdeling te willen doen opgeven en - zoo mogelijk - ook van de leden. Ook van eventueel in Uw gemeente woonachtige hoofdbestuursleden verneem ik gaarne deze bijzonderheden.

Tevens zal ik daarbij gaarne vernemen of van de vereniging thans eenige actie uitgaat en waaruit deze bestaat.

Ik moge U verzoeken mij met het resultaat van het onderzoek in kennis te willen doen stellen.

Het Hoofd van den
CENTRALEN VEILIGHEIDSDIENST
nemens dezen:

Coll. *at R.*

AAN: den Heer Hoofdcommissaris van
Politie
te
GRONINGEN.

J.G.CRABBENDAM.

*gerappelleerd. (telefonisch)
2/2/47
B.II*

27 Februari 7.

B.I.11355

R. RD. GEBIED

"Vrij Spanje".

Hiermede moge ik U verzoeken mij de namen, personalia en politieke oriëntering te willen doen opgeven van de bestuursleden van de in Uw gemeente bestaande afdeling van de Vereeniging "Vrij Spanje", benevens van de eventueel in Uw gemeente woonachtige leden van het Hoofdbestuur dier vereeniging.

Het Hoofd van den
CENTRALEN VEILIGHEIDSDIENST
namens Gezen

Coll. <i>HP</i>					
AAN:	den Heer	H.C. van	Politie	ROTTERDAM.	/
"	"	"	"	DEEN HAAG.	/
"	"	"	"	UTRECHT.	/
"	"	Comm.	"	BRISSEL.	/

J.G. CRAMPENDAM.

Hilversum, 19 Februari 1947.

No.

GEHEIM.

BUREAU B		Volgno.
Nummers:	10/237	24 FEB. 47
Datum:	17-2-'47	ACD/11194

Met betrekking tot het schrijven van den Centralen Veiligheidsdienst te 's-Gravenhage, dd. 17 Februari 1947, No. B.X. 10889, GEHEIM, houdende verzoek om inlichtingen omtrent een vergadering van de Vereeniging "VRIJ SPANJE", afdeeling Hilversum, bericht de Inlichtingendienst te Hilversum het volgende

De in het schrijven bedoelde vergadering, gehouden op 28 Januari 1947 door bedoelde afdeeling Hilversum van "Vrij SPANJE" was geen openbare vergadering, doch was van huishoudelijke aard.

De in deze actie welbekende Mevr. C. BOGTMAN, waarvan de volledige personalia reeds eerder werd vermeld, zou op deze bijeenkomst een lezing houden over het kort geleden verschenen boek "Vrijheid in Ballingschap", geschreven door Isabel de Palencia, wat in werkelijkheid ook plaats vond.

Vooraf werd een bespreking gehouden over een voorgenomen landelijke actie van de Landelijke Vereeniging "Vrij Spanje" waartoe eventueel ook de afdeeling Hilversum van meergenoemden Bond zal medewerken.

Van een verdere actie in dezen is tot op heden te Hilversum niet gebleken. Indien nadere plannen daaromtrent bekend mochten worden, zal zulks onmiddellijk worden bericht.

Verzonden aan den Centralen Inlichtingendienst te 's-Gravenhage, Javastraat 68.

Vrij Spanje organisatie. OD 237

De ver. "Vrij Spanje" gaat in het land propaganda voeren bij de leden en om steun vragen voor de Spaansche regeering in ballingschap van der Horst te Hilversum en Veldhuizen te Amsterdam voeren de besprekingen.

Typ:MN.

Coll: *AA*

Inlichtingendienst

GEHEIM.

**HOOFDCOMMISSARIAAT
VAN POLITIE
UTRECHT**

UTRECHT, den 4 December 1946.

L.A./2 Nr 1180.

Bijlagen: _____

Bericht op schrijven No. ....

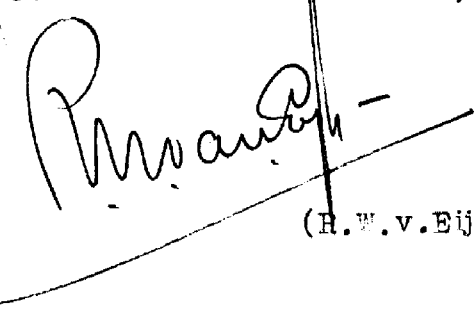
van .....

Onderwerp: **Vrij Spanje.**

PD 1623
6 Dec. -
acc/8199

Hierbij doe ik U toekomen een verslag van een te Utrecht gehouden vergadering van de vereeniging "Vrij Spanje", naar den inhoud waarvan ik U moge verwijzen.

De wvd. Hoofd-Commissaris van Politie,

(R. W. v. Bijk).

Aan den Heer Hoofd van den
Centralen Veiligheidsdienst,
Javastraat 68,
'S-G R A V E N H A G E .

Vr. de heer
H.

K

A/2-1180.

R A P P O R T .

Op Woensdag 27 November ten 20 uur, zou er te Utrecht in de Philipszaal in het Jaarbeursgebouw een vergadering plaats hebben van de afdeling Utrecht van de vereeniging "Vrij Spanje".

Als spreker zou op treden een lid van het Spaansche Kabinet Giral, genaamd Rafael Sanchez Guerra.

De aanvraag voor een vergunning om dien buitenlander in het openbaar te doen optreden werd tijdig tevoren gedaan door de secretaresse der afdeling Utrecht, van de vereeniging "Vrij Spanje" genaamd: KORPERSHOEK, Wilhelmina Cornelia, geboren te Leiden 22-2-1890, wonende Noorderstraat 7 te Utrecht, gescheiden echtgenoot van Carl Theodoor Voorhoeve, geboren te 's-Gravenhage 30-11-1883. (Zie ingesloten foto).

Zij noemt zich Mevrouw Korpershoek en is de moeder van de welbekende Utrechtsche communiste Sonja Voorhoeve.

In de plaatselijke bladen verscheen er inmiddels een advertentie van dennavolgenden inhoud:

"Bijeenkomst "Vrij Spanje". De Vereeniging "Vrij Spanje" houdt een "openbare vergadering op Woensdag 27 Nov. 's avonds 8 uur, in de Philips-zaal van het Jaarbeursgebouw. Sprekers zijn de Spaansche Minister van de Republikeinsche Regeering Giral, de heer Sanchez Rafael Guerra en de Staatssecretaris, de heer José de Bonito en Professor dr. J. Romein. De Spaansche redevoeringen worden vertaald door Mevrouw C. Althoff-Leubers. Secretariaesse der vereeniging is "mevr. Korpershoek, Noorderstraat 7, tel. 21937."

Na bespreking met den Procureur Generaal van het Gerechtshof te Amsterdam, werd toegestaan dat de sprekers met Professor Romein konden optreden.

Op 26 November 1946, ten 18.55 uur, werd een telexbericht ontvangen. luidende als volgt:

"pol ut
"just afd pol gv 's-gravenhage, 26 november 1946 18.55 =jcw=
"telexbericht no. 3858

"aan: den hoofdcommissaris van politie
te utrecht
=====

"agendanummer: mv 34993
"betreffende: lezingen te houden door de spanjaarden raphael sanchez guerra en jose de benito.

"de spanjaarden raphael sanchez-guerra en jose de benito moeten voor hun optreden te utrecht worden mee gedeeld, dat zij hun activiteit moeten beperken uitsluitend tot een besloten kleine kring en zich van persconferenties moeten onthouden.

"indien zij zich niet aan dit gebod houden, zullen maatregelen tegen hen als ongewenschte vreemdelingen worden overwogen."

de minister van Justitie,
n/d het hoofd van den rijksvreemdelingendienst
j. greveling.

"just afd pol gv
"r...rv
"slslsl".

Handwritten notes in the left margin: "W. van der ..." and "Koll Cr."

De inhoud hiervan werd aan Mevr. Korpershoek medegedeeld, die al aanstonds van het standpunt uitging, dat het maar beter was om, ook in besloten kring, de zaak niet door te laten gaan. Ze verwachtte namelijk van de leden zelf een minimale opkomst en met een dergelijk handjevol mensen, durfde de afdeeling zich niet aan den Spaanschen Minister te presenteeren.

OKW. Na bespreking door Mevr. Korpershoek met den voorzitter van de afdeeling Utrecht van de vereeniging "Vrij Spanje", genaamd: Coenraad Dirk Jan Brandt, geboren te Utrecht 2-10-1897, leeraar geschiedenis aan het Stedelijk Gymnasium te Utrecht, hoofdredacteur van het Nieuw Utrechtsch Dagblad (uitgave Parool), aangesloten bij het Comité voor Actieve Democratie, lid van den Raad van Toezicht van het Humanistisch Verbond, abonné op het weekblad "Indonesia" en wonende Jan van Scorelstraat 71 te Utrecht, werd inderdaad de vergadering ook voor besloten kring afgelast.

Alleen in het Nieuw Utrechtsch Dagblad en in het Utrechtsch Nieuwsblad kon, doordat de dag te ver verstreken was, het bericht nog worden opgenomen van den navolgenden inhoud:

"Vergadering Vrij Spanje gaat niet door. Ingrijpen van den Minister van Justitie. Naar wij vernemen heeft de hoofdcommissaris van Politie te Utrecht medegedeeld, dat op grond van een schrijven van den minister van Justitie, de door deze vereeniging uitgeschreven vergadering van heden avond in het Jaarbeursgebouw, waar de Spaansche minister Rafael Sanches de Guerra zou spreken, alleen gehouden mag worden in kleinen besloten kring uitsluitend voor de leden! Het bestuur der vereeniging heeft daarop besloten deze vergadering niet te doen doorgaan."

Des avonds (27 Nov.) ten 20.00 uur, verschenen er een 50-tal bezoekers aan de zaal. De portier echter blijkbaar door de courantenberichten, of door het bestuur der Jaarbeurs op de hoogte gebracht, weigerde aan een ieder den toegang tot de zaal.

Na eenig heen en weer gepraat vertrokken alle personen in goede orde.

Een achttal personen, onder wie de Spaansche minister, begaven zich gezamenlijk naar de Noorderstraat en gingen in de woning van Mevr. Korpershoek.

Blijkens een verslag opgenomen in het Nieuw Utrechtsch Dagblad van Donderdag 28 November en in "Het Vrije Volk" van Vrijdag 29 November 1946, bleek, dat Sanchez Guerra, aldaar, zijn rede voor een intieme kring had gehouden. Het verslag luidde als volgt:

"Rafael Sanchez Guerra sprak in besloten kring.

"De vergadering van de vereniging Vrij Spanje, die Woensdagavond gehouden zou worden in het jaarbeursgebouw, werd op last van den minister van justitie, afgelast. De spreker, de Spaanse republikeinse minister Rafael Sanchez Guerra, verklaarde zich echter bereid zijn voordracht in besloten kring, ten huize van mevr. Korpershoek, het secretariaat van de vereniging Vrij Spanje Noorderstraat 7, te houden.

"Na een inleidend woord van dr. C.D.J.Brandt de voorzitter van de afdeling Utrecht dezer vereniging, nam de spreker van de avond het woord. Hij wees er op dat hij sprak als oprecht katholiek en uit een orthodox en conservatief milieu stamde. Zijn betoog richtte zich dan ook in de eerste plaats tot de Rooms-katholieken. In vurige woorden schilderde hij de menselijke behoefte aan religie en de grootse taak die voor de kerk is weggelegd, doch wees tevens op de gevaren, die dreigen, wanneer de kerk macht bezit op wereldlijk terrein. Hij lichtte dit toe met voorbeelden uit de Spaanse geschiedenis. Heden ten dage, aldus spreker, is er in Franco-Spanje een speciale gevangenis

voor

"voor geestelijken, die het tijdens de burgeroorlog gewaagd hadden de zijde van het volk te kiezen. In het Baskenland trof dit lot bijna de gehele geestelijkheid. Spreker riep uit: De republiek zal terug komen, daarvoor staat de traditie van het Spaanse volk borg.
"De vergadering werd besloten met een hartelijk dankwoord tot den minister, uitgesproken door prof.dr.Minnaert."

Tot op heden werd er in de plaatselijke bladen niet tegen den maatregel van den Minister van Justitie geageerd.

Nog zij gemeld, dat er op Zaterdag 30 November 1946, ten 20.10 uur, voor de "Vara" een vraggesprek met Sanchez de Guerra heeft plaats gevonden.

Utrecht, 4 December 1946.